

Articulus Novus

amicicia delectabilis vel utilis in qua amici diligimus ut bonū nostrum: nō q̄ utilitates vel delectationem appetamus amico: sed ex amico appetimus utilitatem et delectationē nobis. sicut etiā diligim⁹ alia delectabilia nō bis et vtilia ut cibū et vestimentū. s̄ cū diligimus aliq̄ ppter virtutem volum⁹ sibi bonum: immo ipm nobis. et hoc maxie cōtin- git in amicicia caritatis ¶ 2d. xvij. di. q̄ dilige- re inimicū meli⁹ est q̄ diligere amicū tm̄. q̄ perfectio ē caritatē demonstrat ut supra di- ctum est ¶ Si p̄siderem⁹ istos duos act⁹ ab- solute: melius est amicū diligere q̄ inimicum et meli⁹ est diligere deū q̄ amicū. nō em̄ diffi- cultas q̄ est in dilectōe inimici facit ad rōnē meriti: nisi inq̄tū per hoc demonstratur pfe- ctio caritatis que hanc difficultatē vicat. vñ si eēt ita p̄fecta caritas q̄ totā difficultatē tol- leret. adhuc esset magis meritorium. loqui- mur autē nō in eo qui diligit amicū ex tam p- fecta caritate que etiā se extendat ad dilectio- nem inimici. sed intēsus opatur in dilectōe amici nisi forte per accidens inq̄tū p̄tra res- pugnans aliquid cum maiori conatu opatur sicut et in rebus naturalibus aqua calefacta intēsus congelatur. Et per hoc patz respō- sio ad duo sequentia.

Articulus Novus.

Quo Queritur.

Quomodo oīdo aliquis diligendoz sit in caritate Et videtur q̄ non q̄ sicut fides se habet ad credita. ita caritas ad diligenda. s̄ fides eq̄liter credit oīa credē- da. ergo caritas eq̄liter diligit oīa diligenda. ¶ Pre. 2. oīdo ad rōnē p̄tinet. caritas at nō est in rōne. s̄ in voluntate. ergo oīdo nō p̄tinet ad caritatē ¶ Pre. 3. vbiq̄q̄ est aliq̄s oīdo ibi est aliq̄s grad⁹ s̄ s̄m Bern. caritas gradū nescit. dignitatē nō p̄siderat. ergo oīdo non est in caritate ¶ Pre. 4. obiectū caritatis est de⁹. ut Aug. d̄t in .1. de doc. xpi. In p̄rio ni- hil diligit caritas nisi deū. de⁹ autē nō est ma- ior in seipso q̄ in p̄rio. nec maior in vno p̄rio q̄ in alio. ergo caritas nō magis diligit deuz q̄ p̄rim. vel vnū p̄rimū q̄ alium. ¶ Pre. 5. silitudo est ratio dilectōis. s̄m illud Eccl̄. 13. oē aīal diligit sibi sile. s̄ maior ē silitudo hoīs ad p̄rim suū q̄ ad deū. ergo nō est iste oīdo in caritate ut p̄ri⁹ diligit de⁹ sicut Ambrosi⁹ dicit ¶ Pre. 1. Joh̄is. iij. d̄t q̄ nō diligit fra- trem suū que videt: deū que nō videt q̄ o p̄t diligere. et arguit a dilectōe p̄ri ad dilectōez

dei negādo. argumentū autē negatū nō sumi- tur a maiori. s̄ a maiori. ergo magis diligēd⁹ est p̄rim⁹ q̄ de⁹. ¶ Pre. 7. amor est vis vni- tiua. ut Dyd. d̄t .8. c. de di. no. s̄ nihil est ma- gis vnum alicui q̄ ipmet. ergo hō ex caritate nō d̄z magis diligere deū q̄ seipm ¶ Pre. 8. Aug. d̄t i p̄mo de doc. xpi. q̄ oēs hoīes eque diligēdi sunt. ergo vn⁹ p̄ri⁹ nō debet magis diligi q̄ ali⁹ ¶ Pre. 9. p̄rim p̄cipit alicui dili- gere sic seipm. ergo oēs p̄rimi sunt eq̄liter di- ligēdi ¶ Pre. 10. illū magis diligim⁹ cui ma- gis bonū volum⁹. s̄ oīmbus p̄ris volum⁹ ex caritate vnū bonū. qd̄ est vita eterna. ergo vnū p̄ri⁹ nō debet pl⁹ diligere q̄ aliū ¶ Pre. 11. si ordo est conditio caritatis: oportz q̄ ca- dat sub p̄cepto. s̄ nō videt sub p̄cepto cadere q̄ dūmō aliq̄e diligam⁹ que debet nō vide- mur p̄ccāre. si aliū quecūq̄ diligam⁹ pl⁹. er- go ordo nō est p̄ditio caritatis ¶ Pre. 12. cari- tas vie imitat caritatem patrie. s̄ in patria magis amatur meliores. nō at p̄pinq̄ores. er- go videt si est aliq̄s ordo caritatis q̄ etiam in via magis amadi sūt meliores. et nō p̄pinq̄- ores. qd̄ est p̄tra Ambro. q̄ d̄t q̄ p̄mo diligen- dus est de⁹. sc̄do parētes. inde filij post do- mestici ¶ Pre. 13. rō diligēdi aliq̄e ex cari- tate est de⁹. s̄ aliq̄i extranei magis sūt p̄iucti deo q̄ p̄pinq̄i. vel etiā parētes. ergo sunt magis ex caritate diligēdi ¶ Pre. 14. sic d̄t Grego. in q̄dā omel. Probatio dilectōis est exhibitio opis. s̄ aliq̄i effect⁹ dilectōis q̄ est bñficētia magis exhibet extraneo q̄ p̄rio. ut p̄tz in collatōe eccl̄asticorū bñficiorū. ergo nō videt q̄ p̄pinq̄i sūt magis diligēdi ex carita- te. ¶ Pre. 15. p̄ma ioh̄is iij. d̄t: Nō diligam⁹ vbo negligua. s̄ ope et veritate. s̄ aliq̄i pl⁹ de ope dilectōis exhibem⁹ alijs q̄ parentib⁹ puta miles plus obedit duci exercitus q̄ pa- tri. et plus debet reddere bñfactori q̄ patri si inequali necēitate existant. ergo nō sunt pa- rētes pl⁹ diligēdi ¶ Pre. 16. Grego. d̄t q̄ illi q̄s ex sacro fonte suscepim⁹ magis sūt a nobis diligēdi q̄ illi q̄s ex carne n̄rā genuim⁹. ergo extranei magis sunt diligēdi q̄ p̄pinq̄i. ¶ Pre. 17. ille magis diligēd⁹ est cui⁹ amici- cia vitupabili⁹ resciditur. s̄ vitupabili⁹ vide- tur rescindi amicicia aliorū amicorū q̄s sponte diligim⁹ q̄ p̄pinq̄oz que nobis nō ex nostra electione. s̄ sorte nature puenerūt. ergo ma- gis sunt diligēdi ali⁹ amici q̄ p̄pinq̄. ¶ Pre. 18. si rōne p̄pinq̄uitatis maioris est aliq̄s ma- gis diligēd⁹. cū vxo: q̄ est vnū corp⁹ et filij que sunt aliq̄d gnantis sunt magis p̄pinq̄i

De Caritate

¶ parentes . videt qd sunt magis diligēdi filij et vroz q̄ parētes : nō ergo parētes sunt marie diligēdi . sic ergo nō videt eē in caritate ordo q̄ a sc̄is assignat̄ . ¶ Sed p̄va est qd dicit̄ Cenci . ij . Introduxit me rex in cellā vīnariā : et ordinavit in me caritatē ¶ Rōdeo di . qd s̄m oēm s̄niam et auctoritates scripture indubitanter iste ordo in caritate servandus est ut de affectu et effectu sup̄ oīa diligat̄ . Sed q̄ntū ad dilectionē p̄iorū sūt quorundā opinio qd ordo caritatis attendat̄ s̄m effectū et nō affectū . et fuerūt moti ex v̄bis Augusti . qui dicit qd oēs hoīes equē diligēdi sūt Sed cū omnibus p̄desse nō possis . his potissime p̄sule . dum est qui p̄ locoz et t̄pm vel q̄rilibz reruz oportunitatibz p̄stricci tibi quasi quadā sorte p̄iunguntur Sed ista positio irrōnabilis videt̄ Sic em̄ deus p̄videt vnicuiqz s̄m qd p̄ditio eius requirit . vnde cēdentibz ad finem nature imprimi a deo amor et appetit̄ finis . s̄m qd erigit ista p̄ditio ut tendat̄ in finē . vñ q̄z ē v̄hemētis motus s̄z nat̄az i aliquē finē eoz etiā est maior inclinatio in illū q̄ est appetit̄ naturalis . ut p̄z in gravibz et levibus . Sic aut̄ appetit̄ v̄l amor naturalis est inclinatio quedā indica rebz naturalibz ad fines p̄naturales . ita dilectio caritatis est inclinatio qdā infusa rōnali nature ad tendendū in deū . s̄m ergo qd necē est alicui cēdere in deū . s̄m hoc ex caritate inclinatur Tendētibz aut̄ in deū s̄c̄ in finem p̄imū qd ē marie n̄clariū est divinū auxiliū Sed m̄ aut̄ auxiliū qd est a se ipso Terciu aut̄ cooperatio q̄ est a p̄rio Et in hoc ē gradus Nā quedā p̄panē t̄m in ḡnali . aliq̄ v̄o q̄ sunt magis p̄iuncti in sp̄ali . nō em̄ oēs omnibz in sp̄ali cooperari possent Coadiuuat nos etiā instrumētāliter t̄m corp̄ n̄m . et etiā q̄ corp̄i necessaria sūt . Vñ sic optet inclinari affectū hoīs per charitatē ut p̄mo et p̄ncipalē aliquis diligat deū . sc̄do aut̄ seipm̄ . terciō p̄rim . et in ter p̄rimos magis illos q̄ sunt magis p̄iuncti et magis nati sunt coadiuvare Qui aut̄ impediūt in q̄ntū h̄mōi odiendi sunt quicūqz sūt Vnde dñs dicit Luc . xiiij . Si quis venit ad me et nō odit patrē suū et matrē nō p̄t me esse discipul̄ Vltimo aut̄ diligendū est corp̄ nōstrū Sic etiā s̄m actū quē caritas elicit attendendū est ordo s̄m affectū in dilectōe p̄iorū Sed etiā p̄siderādū est qd sicut supra diximus etiā aliē dilectōes licite et honeste q̄sūt ex aliis quibz alijs causis ordinari p̄nt ad caritatem et sic caritas illaz dilectōnū act̄ impare p̄t et sic quod magis s̄m aliquā illaz dilectōnū diligūt magis diligit̄ ex caritate impante Nā

nifestū est aut̄ qd s̄m dilectionē nat̄alē p̄p̄nā plus diliguntur etiā s̄m affectū et s̄m dilectōz sociale p̄ius p̄iuncti . et sic de alijs dilectōibz vñ manifestū sit qd etiā s̄m affectū vñ p̄iorū magis est diligēdus q̄ aliū . et ex caritate imperante actus aliarum amicitiarū licitarum ¶ Ad p̄imū ergo di . qd obiectus fidei est verum . vñ s̄m qd p̄tingit esse aliqd magis veruz sic etiā contingit aliquid magis credere . Cum aut̄ v̄itas p̄sistit in adēq̄tōe intellectus rei . si p̄sideret v̄itas s̄m rōnē eq̄lītatis q̄ nō recipit magis et min⁹ . sic nō p̄tingit aliqd esse magis et mi⁹ verū Sed si p̄sideret ipm̄ esse rei qd est rō v̄itatis . sicut dicit̄ in . ij . metha . eadē est dispō reū in esse et v̄itate vñ q̄ sunt magis entia sunt magis v̄a Et p̄pter hoc etiā i sc̄iēcijs demonstratiuis magis credunt̄ p̄ncipia q̄ p̄clvsiones . et sic etiā p̄tingit in his q̄ sunt fidei Vnde ap̄ls . i . Corin . xv . p̄bat resurrectionē mortuoz futurā p̄ resurrectionē x̄pi ¶ Ad . ij . di . qd ordo rōnis est ut ordinantur . s̄ v̄oluntatis ut ordinat̄ . et sic p̄uenit ordo caritatis ¶ Ad . iij . di . qd caritas gradum nescit amātis ad amātū qd vnit v̄tūqz . s̄ ordinem diligibilitū nō ignorat . ¶ Ad . iij . di . qd licet deus nō sit maior in vno q̄ in alio . t̄m magis et p̄fecti⁹ est in seipso q̄ in creatura et in vna creatura q̄ in alia ¶ Ad . v . di . qd in dilectōe cuius p̄ncipale obiectū est ipse diligēs . necesse est qd magis diligat id qd est diligenti s̄lius . sic accidit i dilectōe nat̄ali si i dilectōe caritatis et p̄ncipale obiectū ē ipse de⁹ . vñ magis diligēdū ē ex caritate qd magis ē vñ cū deo ceteris paribz ¶ Ad . vi . di . qd ap̄ls argumētat̄ s̄m eos q̄ visibilibz p̄cipue inherēt a qbz visibilibz in visibilibz magis diliguntur ¶ Ad . viij . di . qd v̄nitare nature nihil est magis vñ q̄ nos Sed v̄nitare affectus cui⁹ obiectū est bonuz summe bonū d̄z esse magis nobis vñ q̄ nos ¶ Ad . viij . di . qd oēs hoīes sunt equē diligendū in q̄ntū omnibus equale bonū velle debem⁹ . s̄z vitam eternā . ¶ Ad . ix . di . qd p̄rim iubetur aliq̄s diligere sicut seipm̄ . nō t̄m q̄ntū seipsum p̄p̄t qd nō sequit̄ qd oēs p̄xi sunt eq̄līter diligēdi . ¶ Ad . x . di . qd aliq̄ dicit̄ magis diligo v̄ . nō solū qd mai⁹ bonū ei volum⁹ . sed etiā qd maiorē int̄siori affectu idē bonū ei optā et sic licz oibz optemus vñ bonū qd est vita eterna . nō t̄m oēs eq̄līter diligit̄ ¶ Ad . xi . di . qd nō potest esse qd alicui impēdam⁹ de dilectōe qd debē . si alitū quē min⁹ diligere debem⁹ ap̄li⁹ diligā P̄t em̄ p̄tingere qd in necessitatis articulo ap̄li⁹ subueiat̄ alteri i derogatōz ei⁹ quē p̄ amare debem⁹ ¶ Ad . xij . qd illi qd

Articulus Decimus

sunt in patria sunt p̄iuncti vltimo fini. et ideo solū eorū dilectio regulatur ex ip̄o fine. vnde ordo caritatis in eis nō accēditur nisi s̄m p̄ p̄iūctatē ad deū. et p̄pter hoc deo p̄p̄iūctio: res magē amāt. S̄ in via nobis ē nēcessariū tēdere in finē: et ideo ordo dilectōis accēdit et̄ā s̄m mēsurā auxiliū qd̄ ex eis p̄sequimur ad tēdēdum in finē. et sic nō s̄p̄ meliores magē amāt s̄ accēdit et̄ā rō p̄p̄iūctatē. vt ex vtroq; cōiuncti sumat rō maiorē dilectōis. Et p̄pter hoc et̄ā p̄ solutio ad. xiiij. ¶ Ad. xiiij. di. q̄ p̄lat̄ aliq̄s nō p̄t p̄ferre b̄nficia in q̄tū est Pet̄r̄ vel martin̄. s̄ in q̄tū ē m̄ister ecclie. et iō in collatōe eccliaſticorū b̄nficioꝝ nō d̄z attendere p̄p̄iūctatē ad se. s̄ p̄p̄iūctatē ad deū et vtilitatē ecclie. Sic disp̄sator alicui⁹ familie accēdere d̄z in disp̄sando res d̄ni sui seruitiūz qd̄ exhibet d̄no suo. et nō seruitiū qd̄ exhibet sibi. In reb⁹ autē p̄p̄iūctis sicut in patrimoniis libus bonis: vel q̄ ex industria sue p̄sone acq̄rit vt p̄p̄ia d̄z accēdi in b̄nficiendo ordo p̄p̄iūctatē ad ip̄m b̄nficiū. ¶ Ad. xv. di. q̄ s̄m ea que p̄tinēt p̄p̄ie ad p̄p̄iā p̄sonā alicuius pl⁹ d̄z exhibere dilectōis effectū p̄tibus q̄ extraneis nisi forte in q̄tū in bono alicui⁹ ex: tranei depēderet bonū cōe. qd̄ etiam sibi p̄p̄i quicq; impōnere d̄z: vt cū aliq̄s seip̄m piculo mortis expōit ad saluādū i bello ducem exercitus vel in ciuitate p̄ncipē ciuitatis. in q̄tū ex eis depēdet sal⁹ tocū cōitatē. s̄ s̄m ea que p̄tinēt ad aliq̄m rōne alicui⁹ adiuncti. vtpote in q̄tū est ciuis vel miles. plus d̄z obedire rectori ciuitatis vel duci q̄ patri. ¶ Ad. xvi. di. q̄ auctoritas Grego. est intelligēda q̄tū ad illa que ad regnātōz sp̄ialē p̄tinēt in qb⁹ pl⁹ tenemur his q̄s ex sacro fonte suscepim⁹. ¶ Ad. xvij. di. q̄ rō illa p̄cedit q̄tū ad illa que p̄tinēt ad socialē vitā. in q̄ fundat̄ amicitia extraneorū. ¶ Ad. xvij. di. q̄ s̄m illā dilectionē q̄ aliq̄s diligit seip̄m in pl⁹ diligit vxorem et filios q̄ parētes. q̄ vxor est aliq̄uid viri et filius patris. vnde dilectio que habet ad vxorē et filiū magis includit in dilectione qua aliquis diligit seip̄m. q̄ dilectio que habetur ad patrē. S̄ hoc nō est diligere filiū ratione eius sed ratione sūp̄p̄suis. Sed s̄m modū dilectōis qua diligit̄ aliq̄m ratione ei⁹: plus diligēd⁹ est pater q̄ filius inquantū ex patre maius b̄nficiū suscepim⁹. et in q̄tū honoꝝ filij magis dependet ex honoꝝe patris q̄ econuerso. Et ideo in exhibitione reuerētie et in obediendo et in satisfaciendo voluntati eius. et in similibus tenet homo magis pa-

tri q̄ filio. Sed in subuentione necessario: vni plus tenetur homo filio q̄ parenti. q̄ parentes debent thesaurisare filijs. et nō econuerso vt dicitur. ij. ad Corin. xij.

Articulus Decimus.

Primo Queritur

Verum possibile sit charitatem esse p̄fectā in hac vita. Et videt̄ q̄ sic. q̄ deus nihil impossibile homi p̄cepit vt Hiero. Et Sed p̄fectio caritatis ponit̄ in p̄cepto. vt p̄t̄ Deutro. vi. Diliges d̄m deū tuū ex toto corde tuo. Totū em̄ et p̄fectū idē est. ergo possibile est charitatē esse p̄fectā in hac vita. ¶ Pre. 2. Aug. Et q̄ p̄fecta charitas est vt meliora magis diligatur. Sed hoc est possibile in hac vita. ergo charitas p̄t esse in hac vita p̄fecta. ¶ Pre. 3. rō amoris in q̄dam vnide p̄sistit. Sed caritas in hac vita maxie p̄t facere vnū q̄ qui adheret deo vn⁹ sp̄s est. vt d̄. i. ad Cor. vi. ergo caritas in hac vita p̄t esse perfecta. ¶ Pre. 4. p̄fectum aliquid est qd̄ maxie recedit a cōtrario. Sed caritas i hac vita p̄t resistere omi p̄ctō et temptationi. ergo caritas in hac vita p̄t esse perfecta. ¶ Pre. 5. affect⁹ noster in hac vita immediate ferit̄ in deū p̄ dilectionē. S̄ q̄ intellectus immediate ferit̄ in deū p̄fecte et totaliter ipsum cognoscerem⁹. ergo nunc p̄fecte et totaliter deum diligit̄. Est ergo in hac vita caritas perfecta. ¶ Pre. 6. volūtas est d̄na sui actus. Sed diligere deū est actus volūtat̄. ergo volūtas humana potest totaliter et p̄fecte ferri in deū. ¶ Pre. 7. obiectū caritatis est diuina bonitas q̄ est delectabilissima. Sed in eo qd̄ est delectabile nō est difficile p̄tinē p̄seuerare et sine intermissione ergo videtur q̄ in hac vita de facili possit p̄fectio caritatis haberi. ¶ Pre. 8. quod simplex est et indivisibile si aliquo modo habet totū habet. S̄ amor caritatis est simplex et indivisibilis et ex parte aie diligentis et ex parte obiecti diligibilis qd̄ est de⁹. ergo si q̄s h̄z in hac vita charitatē totaliter et p̄fecte h̄z. ¶ Pre. 9. caritas est nobilissima virtutū s̄m illud. i. ad Corin. xij. Adhuc excellentiorē viam vobis demōstro. s̄ caritatis. Sed alie virtutes p̄nt esse p̄fecte in hac vita. ergo et caritas. ¶ Sed contra. Cū caritati repugnet omne p̄ctm̄ vt dictū est. ergo p̄fectio caritatis requirit q̄ homo sit omnino absq; peccato. Sed hoc non potest esse in hac vita. s̄m illud. i. Johannis. i. Si dixerimus quia

De Caritate

peccatū nō habem⁹ nosipos seducim⁹ . ergo
pfecta caritas i hac vita hēri nō p̄t ¶ Pre. 2.
Nihil diligit nisi agnitū vt Aug. dr in li. de
crini. Sed in hac vita de⁹ pfecte nō p̄t agno
sci . fm illd. 1. ad Corin. xij. Nūc ex pte ag
noscim⁹ . ergo nec ēt p̄t pfecte diligi ¶ Pre. 3.
Illud qd sp̄ p̄t p̄ficere nō est p̄fectm̄ S3 cari
tas in hac vita sp̄ p̄t p̄ficere . vt d̄r in simone
ergo caritas in hac vita sp̄ p̄fecta esse nō p̄t
¶ Pre. 4. pfecta caritas for̄ mittit timorē
vt d̄r. 1. Johis. iij. S3 in hac vita nō p̄t hō
esse sine timore . ergo nō p̄t aliq̄s p̄fctē habere
caritatē ¶ Rñdeo d. q̄ p̄fctm̄ d̄r triplr̄ Vno
mō p̄fctū simplr̄ Alio mō p̄fctū fm naturā
Tercio mō fm tps. Perfectum q̄ d̄r simplr̄
qd̄ omib⁹ mōis p̄fctū est cui nlla p̄fctio de
est Perfectū autē fm naturā d̄r cui nō deest. ali
quid eoz q̄ nata sunt haberi a natā illa. sicut
intellectū hoīs dicit⁹ p̄fctū nō q̄ nihil ei intel
ligibilū deest . s; q̄ nihil ei deest eoz q̄ hō nat⁹
est intelligere Perfectū fm tps dicit⁹ qm̄ nihil
deest alicui eoz q̄ natū est habere fm illd̄ tps
sic dicit⁹ puerū p̄fctū . q; h3 ea q̄ requirunt ad
hoiez fm̄ etatē illā Sic ergo d̄m̄ est q̄ cari
tas p̄fctā simplr̄ a solo deo habet . Caritas
autē p̄fctā fm naturā haberi qd̄ p̄t ab hoīe.
fm̄ in hac vita Caritas autē p̄fctā fm tps
haberi p̄t in hac vita ¶ Ad cui⁹ euidētiā
sciendū est . q̄ cū act⁹ ⁊ hīc⁹ speciē habeāt ex
obiecto . oportz q̄ ex eodē rō p̄fctōis ipsius
sumat⁹ Obiectū at caritatis est summū bonū
Caritas at̄ est p̄fctā simplr̄ q̄ in summū bo
num fert̄ intm̄ q̄tū summū bonū diligibile ē
in infinitū cū sit bonū infinitū Vñ nulla cari
tas creature cū sit finita p̄t esse simplr̄ p̄fctā
Sed sic p̄fctā dici p̄t sola caritas dei q̄ dili
git seipm̄ . Sed tñc fm naturā rōnalis caritas
d̄r esse perfecta qm̄ rōnalis creatura fm suum
posse ad deū diligendū p̄uertit Impedit autē
hō in hac vita ne totaliter mens eius in deū
feratur ex trib⁹ qd̄ē . Ex p̄traria inelatione
mētis . qm̄ s3 mens p̄ p̄ctm̄ p̄uersa ad p̄muta
bile bonū sicut ad finē auertit ab incōmutabi
li bono Sc̄do p̄ occupationē seculariū reruz
q; vt dr̄ apls . 1. Corin. vij. Qui cū vroz est
sollicitus est q̄ sunt m̄di qm̄ placeat vroz et
diuisus est . i. cor̄ ei⁹ nō mouet tñ in deū Ter
cio vero ex infirmitate p̄ntis vite . cui⁹ nc̄ita
tibus oportz aliq̄tenus hoīem occupari ⁊ re
trahi . et ne actualiter mens feratur in deum
dormiēdo . p̄mediēdo et alia h̄m̄oi faciēdo . si
ne quib⁹ p̄ns vita duci nō p̄t . et vltimus ex
ipsa corp̄is grauitate aīa dep̄imit̄ ne diuinā

lucē in sui essentia videre posset . vt ex tali vl
sione caritas p̄ficiatur fm̄ illud apli . ij . ad
Corin. v. Quā diu sum⁹ in corp̄e peregrina
mur a d̄no . p̄ fidē em̄ ambulam⁹ et nō p̄ sp̄z
hō autē in hac vita p̄t esse sine pctō mortali
auertēte ipm̄ a deo . Et itez p̄t esse sine occu
pationē t̄paliū rez Sic apls dr̄ . 1. ad Cor. vij
Qui sine vroz est sollicit⁹ ē de his q̄ sunt d̄ni
quō placeat deo . Sed ab onere corrupibilib
carnis in hac vita liber esse nō p̄t . vñ quātuz
ad remotionē p̄moz duoz impedimētozū ca
ritas p̄t esse p̄fecta in hac vita . nō autē ad re
motionē terciū impedimēti . Et ideo illā p̄fe
ctionē caritatis q̄erit post hanc vitā null⁹ in
hac vita habere p̄t . nisi sit viator ⁊ p̄ph̄sor
qd̄ est p̄p̄tū xp̄i . ¶ Ad primū ergo d̄m̄ . q̄
hoc qd̄ d̄r Diliges d̄m̄ deū tuū ex toto corde
tuo . intelligit̄ esse p̄ceptū fm̄ q̄ totalitas ex
cludit om̄e id qd̄ impedit p̄fctā dei in hēsōz
Et hoc nō est p̄ceptū s; finis p̄cepti . indicū
em̄ nobis p̄hoc nō qd̄ faciendū sit . sed pot⁹
q̄ tendendū sit vt dr̄ Aug. ¶ Ad fm̄ di . q̄ di
ligere meliora tāto pl⁹ q̄to eoz bōitas erigit
sic nō p̄t hō sicut nō p̄t p̄fctā caritatē ha
bere vt dicit⁹ est ¶ Ad . iij . di . q̄ in hoc ipso
qd̄ est facere vñ amātē cū amato multiplex
gradus inueniri p̄t tñc em̄ p̄fctā mens nr̄a
erit vñ cum deo qm̄ sp̄ actualiter fert̄ in ipm̄
qd̄ nō est possibile in hac vita . ¶ Ad . iij . d .
q̄ p̄fctio q̄ puenit alicui rei fm̄ suā sp̄m̄ fm̄
qd̄ cūq; tps ei puenit sicut hō quolibz tpe . q̄li
bet etate est p̄fct⁹ aīa rōnali . vñ p̄fctio ca
ritatis q̄ est fm̄ qd̄ cūq; tps est p̄fctio que cō
petit caritati fm̄ ei⁹ sp̄m̄ Est at̄ de rōne ca
ritatis vt de⁹ sup̄ oīa diligatur et vt nullum
creatū ei p̄ferat̄ in amore . vñ cū oīs tentatio
ex amore alicuius boni creati pueniat . vel ex
timore mali p̄trarij . qd̄ etiā ex amore deriu
tur . ex sua specie hoc h3 caritas in quolibet
statu . q̄ quilibet temptatiōi resistere possit
ita etiā s3 q̄ in peccatū mortale p̄eam homo
non inducatur . non autē q̄ nullo mō temta
tione afficiatur . hoc enim pertinet ad p̄fcti
onem patrie ¶ Ad . v . d̄m̄ q̄ eodē mō deus
in patria et totaliter videbitur et totaliter di
ligetur fm̄ s3 q̄ ly totaliter se tenet ex parte
diligentis et videntis . q; s3 totum posse crea
ture applicabitur ad videndum et diligendū
deū Similiter etiam p̄t intelligi q̄ deus to
taliter videbitur et diligetur . quia nō est ali
qua pars ei⁹ q̄ non videt̄ et diligit̄ . cū ipse
non sit p̄positus sed simplex . Sed tñc fm̄ aliū
intellectū ne totaliter diligetur . nec totaliter

Articulus Undecimus

videbitur. qz nō s̄z tm̄ videbit̄ nec tm̄ dilige-
t̄ ab aliqua creatura sicut visibilis est et dilige-
bilis. S̄z in vita ista nec s̄m̄ primū nec sc̄dm̄
modū deus totaliter videri aut diligi p̄t. qz
nec ipse p̄ essentia suā videt̄. Nec possibile est
homini in hac vita viventi vt semp absqz re-
missione eius affectus actualiter ferat̄ in deū
sed tm̄ quodammodo totaliter diligit̄ deū ab ho-
mine in hac vita inq̄t̄ū nihil est in affectu ei⁹
p̄trariū dilectioni diuine. ¶ Ad. vi. di. qz vo-
luntas est d̄na sui actus quātū ad hoc quod
agit. non tm̄ quantū ad hoc qz p̄tinue in vno
actu p̄seueret. cum p̄ditio huius vite req̄rat
vt actus voluntatis feratur ad multa. Vel p̄t
dici qz voluntas est d̄na sui actus in his q̄ sunt
homi p̄naturalia. Sed p̄fectio caritatis marie
que erit in patria est supra hoīem. et p̄cipue
si p̄sideret̄ hō s̄m̄ statū presentis vite. ¶ Ad
viij. di. qz aliq̄ actio desinit esse delectabil̄ nō
solum ex p̄te obiecti. sed etiā ex parte agentis
quod deficit in virtute agēdi. Sic ergo d̄m̄
est qz actualiter semp ferri in deū delectabile
est ex parte obiecti. nō aut̄ ex parte agētis in
hac vita p̄stituti p̄t̄ eē tal̄ delectatio p̄tinua
qz p̄templatio mētis hūane nō est sine actiōe
virtutis imaginatiue et aliarū virtū corpaliū
quas necesse est laxari ex diuturnitate actiōis
p̄pter corpis infirmitatē. vnde impedit̄ de-
lectatio. et p̄pter hoc d̄ ecclesiastes vltio.
Frequēs meditatio carnis ē afflictio. ¶ Ad
viij. di. qz perfectio caritatis nō attēdit̄ s̄m̄
augmentū quāritatis s̄ s̄m̄ intensiōē quali-
tatis. que quidē intensio simplicitati carita-
tis non repugnat. ¶ Ad. ix. di. qz aliarū
virtutū moralīū obiecta sunt bona hūana. q̄
non excedūt vires hoīs. et ideo ad oīmodam
earū p̄fectionē p̄t̄ hō in hac vita peruenire.
Sed obiectū caritatis est bonū increatū. qd̄
vires hoīs excedit. et ideo nō est ratio filis.
¶ Ad primū vero eoz que in p̄trariū obijciū-
tur d̄m̄ est qz sine peccato mortali aliq̄s esse
p̄t̄ in hac vita non autem sine peccato veni-
ali. qd̄ qdem non repugnat perfectioni vie
sed p̄fectiōi patrie que est vt semper mens
actu feratur in deum. peccatum autem veni-
ale non tollit habitum caritatis. sed impedit
actum eius. ¶ Ad s̄m̄ dicendum qz deum in
hac vita non possumus perfecte cognoscere
vt sciamus de deo quid sit. possumus tamen
cognoscere de eo quid non sit. vt August. d̄t
et in hoc consistit p̄fectio cognitionis vie.
Et similiter in hac vita non possumus perfe-
cte diligere deum vt semp actu in ipsum mēs

feratur. sed ita qz nunquā in contrarium ei⁹
feratur mens. ¶ Ad. iij. dicendum qz in
hac vita non est caritas perfecta nec simple
nec s̄m̄ natura humanā. sed solum s̄m̄ ipus
Ea vero que sic perfecta sunt habent quo cre-
scant. vt de pueris patet. et ideo caritas in
hac vita semper habet quo crescat. ¶ Ad
iij. dicendum qz perfecta caritas foras mic-
tit timorem seruilem et initialem. non tamē
timorem castum vel filialem. nec etiam timo-
rem naturalem. ¶ Articulus .xi.

Addecimo Querit

¶ Vtrum oēs teneamur ad p̄fectam
caritatez habendā in hac vita. Et
videt̄ qz sic Ad id em̄ quod est in p̄cepto omnes
tenentur. Sed p̄fectio caritatis est in p̄cepto
Dicitur em̄ Deutro. vi. Diliges d̄m̄ deum
tuū ex toto corde tuo. ergo oēs tenent̄ ad p̄-
fectionem caritatis. ¶ Pre. 2. hoc videtur
esse de perfectione caritatis qz hō omnes acc⁹
suos referat in deū. S̄z ad hoc oēs hoīes tenē-
tur. Dicitur em̄. 1. ad Corin. v. Siue mādū
catis siue bibitis. vel aliud quid facitis omnia
in gloriā dei facite. ergo oēs tenentur ad p̄fe-
ctionē caritatis. ¶ Sed di. qz p̄ceptū illd̄
ap̄li ad hoc se extēdit vt oīa habitu referātur
in deū s̄ nō actu. ¶ Sed p̄tra p̄cepta lege sūt
de actibus vtutū. hūus aut̄ nō cadit sub p̄-
cepto. nō ergo p̄ceptū ap̄li intelligit̄ de habi-
tuali relatiōe nostrorū actū in deū s̄ de actu
ali. ¶ Pre. 4. D̄ns Math. v. p̄cepta vete-
ris legis adimpleuit. s̄m̄ illd̄. Nō veni solue-
re legē sed adimplere. Hec aut̄ adimpletio est
de necessitate salutis. vt p̄t̄ p̄ id qd̄ subdit̄.
Nisi abundauerit iusticia vestra plus q̄ scri-
barū et phariseorū nō intrabitis in regnū celo-
rum. Ad ea aut̄ que sunt de necitate salutis
omnes tenemur. ergo et ad p̄dictā adimpleti-
onem seruandā. Sed p̄dicta adimpletio ad
p̄fectionē pertinet. Vñ d̄ns in fine p̄cludit̄
Estote p̄fecti s̄c̄ et pater vester celest̄ p̄fect⁹
est. ergo ad p̄fectionē caritatis oēs tenentur.
¶ Pre. 5. ad consilia solum nō oēs tenemur.
P̄fectio aut̄ vite aut caritatis non attendit̄
tur s̄m̄ p̄ silia. Dat̄ em̄ p̄silū de paup̄tate. nec
tamen sequitur qz qui magis est paup̄ sit p̄fe-
ctior. Datur etiā p̄silū de virginitate. et tm̄
multe virgines sunt alijs imperfectiores in
caritate. et sic videtur qz p̄fectio charitate
non consistat in consilijs. nullus ergo excu-
satur a p̄fectiōe caritatis. ¶ Pre. 6. stat⁹
episcoporum est p̄fectior q̄ status religio.
S iij

De Caritate

forum . alioquin non possit aliquis licite de statu religionis ad statum prelatiōis trāsserri
Unde et dyoni. de in ecclesiastica hierarchia
q̄ ep̄i sunt p̄fectiores . monachi autem sunt
p̄fectiores eorū virtutibus traditi . et q̄ dñt
se sursum agere ad p̄fectiones quas in ep̄is
vident . nec tñ ep̄i tenentur ad ob seruandū cō-
silium paupertatis : et alia huiusmodi . ergo
in his non p̄sistit p̄fectio caritatis . ¶ Pre .
7. dñs aplis multa imposuit que sunt de p̄-
fectione vite . vt q̄ nō portatēt duas tunicas
neq; calciamēta . neq; virgam . neq; aliquid
huiusmodi Sed quod inuēit apostolis om-
nibus inuēit s̄m illud Marci . xij . Quod
vobis dico omnibus dico . ergo omēs tenent
ad p̄fectionem vite ¶ Pre . 8. quicūq; h̄z
caritatē plus amat vitā eternā q̄ vitā tpālē
Sed quilibet homo tenetur ad actum carita-
tis . ergo quilibet homo tenetur ad hoc q̄ vi-
tam eternam p̄ligat vite corpali Sed sicut
Aug. dicit Caritas cum ad p̄fectionem ve-
nerit . dicit Cupio dissoui et esse cum ch̄isto
ergo quilibet tenetur habere p̄fectam carita-
tem ¶ Pre . 9. Aug. dicit q̄ p̄fecta caritas ē
vt aliquis parat⁹ sit p̄ fratrib⁹ etiam mori .
Sed ad hoc omēs tenentur . Dicitur em̄ . 1.
Johis . iij . In hoc cognoscimus caritatem
dei quoniā ille p̄ nobis animā suā posuit . et
nos debemus p̄ fratrib⁹ animas ponere . et
ergo quilibet tenetur ad p̄fectionem caritatē
¶ Pre . 10. quilibet tenet vitare peccatū S̄z
qui est sine peccato habet fiduciam in die iu-
dicij . In hoc em̄ p̄fecta est caritas dei nobis-
cum vt fiduciā habeam⁹ in die iudicij . vt de
1. Johis . iij . ergo omēs tenentur ad p̄fectōez
caritatē . ¶ Pre . 11. ph̄s dicit in viij . ethi .
Deo et parentibus nō possumus reddere eq̄-
ualens : sed sufficit vt quilibet eis reddat qd
potest Sed p̄fectio caritatis in hoc p̄sistit
vt aliquis faciat pro deo quod potest . quia
nullus facit vltra posse . ergo quilibet tenet ad
p̄fectam caritatem ¶ Pre . 12. religiosi p̄-
fitent ad p̄fectōez vite . ergo ip̄i vidētur tene-
ri ad habendam p̄fectionē caritatē . et ad oīa
que ad p̄fectionē p̄tinent ¶ Sed p̄tra est q̄
null⁹ tenet ad id qd nō est in ip̄o S̄z habere
p̄fectam charitatē nō est a nobis s̄ est a deo .
nō ergo potest esse in p̄cepto . ¶ Rñdeo di .
q̄ hui⁹ questionis solutio ex p̄missis accipi
potest Ostensum est em̄ supra . q̄ aliqua p̄-
fectio est que ipsam sp̄m caritatē p̄sequit . vt
pote que consistit in remotione cuiuslibet in-
clinationis in contrarium caritatis .

¶ Quedā autē p̄fectio est sine q̄ caritas esse
potest que pertinet ad bene esse caritatē que
consistit in remotione occupationū seculariū
quibus affect⁹ hūmans retardatur ne libere
p̄grediatur in deū Est autē etiā quedā alia p̄-
fectio caritatē q̄ nō est possibilis homi in hac
vita . Et quedā ad quā nulla natura creata
pertingere p̄t . vt ex supradictis apparet .
Manifestū est autē q̄ ad illud omēs teneri di-
cuntur sine quo salutem cōsequi non possunt
Sine caritate autē nullus potest salutē eter-
nam p̄sequi . et ea habita ad salutem eternā
peruenitur Unde ad primā p̄fectionē carita-
tis omēs tenentur sicut ad ipsam caritatē . Ad
scdaz vero p̄fectionē sine qua caritas esse p̄t
omēs nō tenentur . cum quilibz caritas suffi-
ciat ad salutem . multo minus tenentur ad ter-
ciam et ad quartā p̄fectionē . cum nullus ad
impossibile teneatur . ¶ Ad primā ergo di .
q̄ totalitas illa s̄m q̄ cadit sub p̄cepto ca-
ritatis pertinet ad p̄fectionē sine qua chari-
tas esse nō potest ¶ Ad s̄m dōm q̄ oīa actu
referre in deum nō est possibile in hac vita .
sicut nō est possibile q̄ semp de deo cogitetur
hoc em̄ pertinet ad p̄fectionē patrie . s̄ q̄ oīa
virtute referātur in deū hoc p̄tinet ad p̄fecti-
onem caritatis ad quā omēs tenentur Ad cui⁹
evidentiā p̄siderādū est . q̄ sicut in causis ef-
ficentibus virtutes prime cause manet in omni-
bus causis sequentib⁹ . ita etiā intentio prin-
cipalis finis virtute maneret in omib⁹ finib⁹
secundariis . vnde quicūq; actu intendit ali-
quem finē scdarii virtute intendit finē prin-
cipalē Sicut medic⁹ dñ colligit herbas actu
intendit conficere . potionem . nihil fortassis
de sanitate cogitans : virtualiter tñ intendit
sanitatē p̄pter quā potionem dat . Sic ergo
cū aliq; seipm ordinat in deū sicut in finem .
in omib⁹ q̄ p̄pter seipm facit manet virtute in-
tentio vltimi finis q̄ de⁹ est . vñ in omib⁹ me-
teri p̄t si caritatē habeat . hoc ergo mō apls
p̄cepit q̄ oīa in dei gl̄am referātur ¶ Ad . iij .
di . q̄ aliud est habitualr referri in deū et aliud
virtualr habitualr em̄ referri in deū etiā q̄ ni-
hil agit nec aliqd intēdit . vt dormies S̄z vir-
tualiter aliqd referre in deū est agentē p̄pter
finē ordinatū in deū . vñ habitualr referre in
deū nō cadit sub p̄cepto S̄z virtualiter re-
ferre oīa in deū cadit sub p̄cepto caritatē . cū
hoc non aliud sit q̄ habere deū vltim finem .
¶ Ad . iij . di . q̄ illud qd d̄ Estote p̄fecti rē
videt esse referēdū ad dilectionē inimicōz . q̄
quodāms est de p̄fectiōe p̄silij . et quodāms

Articulus Undecimus

est de necessitate precepti. ut supra expositum est.
¶ Ad. v. di. q. perfectio vite in quibusdam quodammodo consistit principaliter et per se in quibusdam scolario et quasi per accens Principalem quodammodo et per se consistit perfectio in his que pertinent ad interiorum mentis dispositionem. et precipue in actu caritatis que est radix omnium virtutum Scolariis vero et per accens consistit etiam in quibusdam exterioribus ut puta in virginitate paupertate et honestate Hec enim ad perfectiorem pertinent dicuntur tripliciter Uno modo quodammodo in quantum per ea subtrahuntur hominibus impedimenta occupationum. quibus remouet mens liberi fertur in deum Vnde et dominus Marcus. xix. de Si vis perfectus esse. uade et uende omnia que habes et da pauperibus. persequere adiecit. et ueni et sequere me. ut ostenderet quod paupertas ad perfectionem non pertinet nisi in quantum disponit ad sequendum Christum. que quodammodo sequimur non passibus corporis. sed affectibus mentis Sicut apostolus. I. Cor. vii. presulit dat de non nubendo. quod quodammodo uirgo est cogitat que dei sunt quod placeat deo. Et eadem ratio est de alijs sibi. Secundo pertinet ad perfectiorem in quantum sunt quodammodo perfecte caritatis effectus. que enim perfecte diligit deum ab his se retrahit que retrahere possunt ne deo vacet Tertio pertinet ad perfectiorem pernitentiam. quod nulla satisfactio per peccata adequari potest uoluntati religionis quibus homo se deo consecrat. et aiam per uoluntatem obedientie. et corporis per uoluntatem continentie. et res omnes per uoluntatem paupertatis Sic ergo in his que principaliter et per se ad perfectiorem pertinent. sequitur quod sit maior perfectio ubi hec inueniuntur magis. sicut quod perfectior est que maioris est caritatis In his autem que per se querunt et quasi per accens ad perfectionem pertinent. non sequitur maior perfectio simpliciter ubi magis hec inueniuntur. unde non sequitur quod magis pauper sit magis perfectus. si mensuranda est in talibus perfectio per participationem ad illa in quibus consistit perfectio simpliciter. ut si ille dicat perfectior cuius paupertas magis sequestret hominem a terrenis occupationibus. et facit liberi deo vacare ¶ Ad. vi. di. q. hec est distantia inter amicitiam honestam et delectabilem que in amicitia delectabilis amicus diligit propter delectationem In amicitia autem honesta amicus diligit propter seipsum. si delectatio uenit ex parte sequenti. Ad perfectiorem ergo amicitie honeste pertinet ut aliquis propter amicum interdum abstinere etiam a delectatione quam in eius presentia habet in eius seruicij occupatus. Secundum ergo hanc amicitiam plus amat aliquem que ab eo se absentat propter amicum quam que presentia amici discedere non uult etiam propter amicum. Sed si quis libere et facilliter a presentia amici deuellit. et in alijs magis delectatur vel nihil vel parum probat amicum diligere hos ergo tres gradus considerare possumus in caritate

tate deus autem maxime propter seipsum est diligendus. Sunt enim quidam qui libere vel sine magna molestia separent a uacatione diuine contemplationis uel terrenis negocijs implicentur. et in his uel nihil vel modicum caritatis apparet Quidam uero interiori delectantur in uacatione diuine contemplationis que eam deserere nolunt etiam ut diuinis obsequijs mancipentur ad salutem priorum Quidam uero ad tantum culmen caritatis ascendunt que etiam diuinam contemplationem. licet in ea maxime delectantur. pretermittunt ut deo seruiant in salute priorum. Et hec perfectio in paulo apparet que dicebat Roma. ix. Optabam enim ego ipse anathema. id est. separatus esse a Christo pro fratibus meis Et phil. i. Desiderium habens dissolui et esse cum Christo permanere autem in carne necessarium propter uos. Et hec perfectio est proprie prelatorum et predicatores. et quorundamque aliorum qui procurant salutem aliorum insistent. que bene signantur per angelos in scala Jacob. ascendentes quodammodo per contemplationem. descendentes uero per sollicitudinem quam de salute priorum gerunt Nec derogare potest perfecti statum prelatorum si aliquid statu prelatorum abutuntur. querentes prelationem propter temporalia bona quasi dulcedie contemplationis non allecti Sic nec incredulitas multorum fidei dei euacuat. ut dicitur ad Roma. iij. ¶ Ad. vii. di. q. in doctrina euangelica quedam dicta sunt apostolis in persona omnium fidelium. ea sunt que pertinent ad necessitatem salutis. Vnde et Marcus. xiiij. dicitur. Ad uobis dico omnibus dico uigilate Nam in uigilia ibi intelligitur sollicitudo quam quilibet debet habere ne imperator inueniat a Christo Quedam uero dicuntur apostolis que pertinent ad perfectiorem uitam et ad prelatum officium et ad hoc extendi non potest quod uobis dico omnibus dico ¶ Sciedum tamen quod illa que dixit dominus discipulis Marcus. x. Nihil in uia tulerit etc. secundum quod augustinus exponebat illud de sensu euangelistarum. non pertinet ad perfectiorem uitam. sed ad prelatum dignitatem apostolicam per quam poterant nihil secum ferentes uiuere de his que ministrabant ab his quibus euangelium predicabant. unde ibidem dicitur. que dignitas operari mercede sua uel cibo suo unde nec preceptum fuit nec presulit. sed processio Et propter hoc paulus que secum necessaria deferebat. non utres hac processione. superogabat quasi propter uisum stitendibus militibus. ut patet. I. ad Cor. ix. ¶ Ad viij. di. q. in homine sunt duo affectus. Unus caritatis quo anima desiderat esse cum Christo. Alius autem naturalis quo anima refugit separationem a corpore. quod adeo est homini naturalis que est Petro nec senectus abstulit ut Augustinus. de supra Joh. Et presentia ergo horum duorum affectuum uelle anima sic coniungi deo que non separet a corpore secundum illud apostoli. ij. ad Cor. v. Nolumus expoliari

De Caritate

sed supnefiri: ut absorbeat qđ mortale est a
vita Sz qđ hoc est impossibile. qđ diu em sum?
in corpe peregrinamur a deo. vt ibidē subdit
in surgit quedā p̄tarietas inter p̄dictos affe-
tus et quāto caritas est perfectior: tanto sen-
sibilis affectus caritatis vincit affectū na-
ture Et hoc ad p̄fectionē caritatis pertinet.
Vnde ap̄lus ibidē subdit Audemus autē et bo-
nam volūtātē habem⁹ magis peregrinari a
corpe. et p̄ntes esse ad dñm. Sz in his in q̄b⁹
est caritas imperfecta et si affectus caritatis
vincat. ex repugnantia tamē naturalis affe-
ctus redditur insensibilis victoria charitatis
¶ ergo aliquis ap̄t et indubitātē siue au-
dacter (vt ap̄ls d̄t) dicat Cupio dissolui et eē
cū ip̄o hoc p̄fecte caritatis est. Sed qđ quali-
tercūq; līz insensibiliter p̄ferat aīa fructiones
dei vniōni cor̄pis est de necessitate charitatis
¶ Ad. ix. dicen. qđ ponere animā. i. vitam
presentē p̄ fatrib⁹ est quodāmodo de nēcitate
caritatis. et quodāmodo de p̄fectione ip̄-
sius. Plus em homo debet diligere primū qđ
corpus pp̄itum. vnde in eo cū quo aliquis te-
netur p̄curare pp̄imi salutē: tenet etiam pro
ip̄s salute piculo corpalem vitam exponere
Sed hoc p̄fecte caritatis est. vt etiā p̄ his
in quib⁹ primū nō tenetur p̄ eo corpale suaz
vitam periculis exponat ¶ Ad decimū dice.
qđ līz quilibet teneatur esse sine peccato mor-
tali. non tamē oīm est huiusmodi rei securi-
tatem habere: sed p̄fectiorū qui peccata ro-
taliter subiugauerunt: ¶ Ad. xi. di. qđ pa-
rentibus et mulco magis deo tenetur homo
rependere totum quod potest. tamen sim cō-
munem modū humane vite supra qđ potest.
potest aliquis erogare ad quod tamen ex ne-
cessitate p̄cepti non tenet. ¶ Ad. xij. di. qđ
p̄fectionē caritatis nullus p̄fitetur: sed p̄-
fitentur aliqui statum p̄fectionis. qui con-
sistit in his que organice ordinātur ad p̄fecti-
onē caritatis. vt paupertas ieiunia. qui tñ
nec ad oīa huiusmodi tenent. sed ad illa solū
que p̄fitent: p̄fectio charitatis non cadit
eis sub voto: sed est eis vt finis ad quem per-
uenire conātur per ea que vouent.

¶ Articulus duodecimus

Duodecimo queri-
tur. Vtrum caritas semel habita
possit amitti. Et videtur qđ nō
Dicit em. i. Johis. iij. Omnis qui natus est
ex deo pctm̄ nō facit. qm̄ semē ip̄s in eo ma-
net et non poterit peccare qm̄ ex deo natus est

Sed caritatē nō hnt nisi filij dei. Ipsa enim
est qui distinguit inter filios regni et filios p̄-
ditionis vt Augu. dicit in. xv. de trini. ergo
ille qui habet caritatem nō potest eam amitte-
tere peccando. ¶ Pre. 2. omnis virtus qđ pec-
cando amittitur p̄ pctm̄ arefcit. Sed sicut
Aug. d̄t supra eplam Johis Vncio inuisibili-
lis caritas est: que in q̄cūq; fuerit: radix illi
erit que arefcere nō p̄t. nutrit calore solis nō
arefcit. ergo caritas p̄ pctm̄ amitti nō p̄t.
¶ Pre. 3. Aug. d̄t in. 8. de tri. qđ dilectio si
nō est vera dicēda dilectio nō est Sz sic aug.
dicit i epla ad Julianū comitē Caritas que
deseri p̄t nūq; fuit. ergo neq; caritas fuit. qđ
ergo hz caritatem nō p̄t eā peccādo deserere
¶ Pre. 4. Prosp̄ d̄t in li. de p̄tēpla. vita Ca-
ritas est recta volūtās deo inseparabilē iuncta.
inquinatōis extranea. corrupcōis nescia. nul-
li vicio mutabilitatē obnoxia qđ nec potuit ali-
quis peccare nec poterit. ergo caritas semel
habita p̄ pctm̄ amitti nō p̄t ¶ Pre. 5. Gre.
d̄t in qđā omel. qđ amor dei magna op̄a si ē
Sed null⁹ magna op̄ando amittit charitatē
ergo si charitas inest amitti nō p̄t ¶ Pre. 6.
pl⁹ hō p̄ caritatē amat deū qđ p̄ natālē amorē
amet seipm̄ Sz amor sui p̄p̄s nūq; amittitur
p̄ pctm̄. ergo neq; etiā caritas ¶ Pre. 7. libe-
rum arbitriū nō inclināt in pctm̄ nisi p̄ aliqđ
mōtiū ad peccādū Motiū at ad oīa pctā
est amor sui. qđ vt Aug. d̄t in. xiiij. de ci. dei.
faciē ciuitatē babilōis Sz hūc caritas excludit
qđ sicut Dionī. d̄t. iij. c. de di. no. ē extra sim-
faciens diuin⁹ amor: nō sinēs sui ip̄sōrū amā-
tes esse. Sicut autē radix oīm malorum ponit
cupiditas vt ap̄lus d̄t. i. ad Thimo. vltio.
Sed hanc etiā caritas excludit: vt Aug. d̄t
in li. lxxij. questionum. ergo ille qui habet
caritatē nō p̄t peccādo amittere ¶ Pre. 8.
quicūq; habet caritatē spiritu dei ducitur sim
illud Gal. v. Si spiritu ducimini non estis
sub lege Sz sp̄ūscctūs cū sit infinite virtutis
nō p̄t in sua actiōe deficere. ergo videtur qđ
hō habēs caritatē peccare nō possit. ¶ Pre.
9. p̄tra nullū hitū cui⁹ esse est in op̄ari pctm̄
git peccare. Dicit em ph̄s in. vij. esh. qđ
non peccat p̄tra sciētā in actu. sed contra
sciētā in habitu. Sed caritas sp̄ p̄sistit in
opari. Dicit em Gre. in qđā omel. qđ amor
nūq; est ociosus ergo p̄tra caritatē aliq; pec-
care nō p̄t vt sic p̄ pctm̄ possit amitti ¶ Pre.
10. si aliq; caritatē amittit. aut amittit eā dū
hz aut dū nō hz. Sz dū hz nō amittit eā per
pctm̄. qđ si esset pctm̄ cum caritate neq; etiā

Articulus Duodecimus

amittit eam dum nō habet. qz qd nō habet
amitti nō pōt. ergo charitas nullo mō amitti
ei potest ¶ Pre. 11. caritas accūs est qd dā in
aia. accidens aut quatuor modis pōt deficere.
vno quidem mō p corruptionē subiecti.
sed per hūc modū charitas deficere non pōt
cū aia hūana que est subiectū ei? sit incorruptibilis
Secūdo deficit aliqd accūs per defectū
causē. sicut lumē deficit ab aere per absentia
solis. sed hoc mō charitas deficere nō pōt. qz
causa eius est indeficiens. s3 de? Tercio mō
deficit accūs aliqd deficiente obiecto. sicut
paternitas deficit p mortē filij. sed nec hoc
mō deficit charitas. qz eius obiectū est bonū
eternū qd est de? Quarto mō deficit aliqd
accūs per actionē pccati agentis. sicut frigiditas
aque deficit p actionē caloris. sed nec
hoc mō charitas deficere pōt. cū sit fortior
peccato qd videtur incoherari agere. s3 illd
Canti. viij. Fortis est vt mors dilectio. Et
iterū Multe aque nō po. extinguere charitatem.
ergo charitas nullo pōt deficere in habente
eam. ¶ Pre. 12. Peccatū est malum quoddā
rōnalis nature. malum nō agit nisi vtute boni.
vt Dion. dr. iij. ca. de di. no. Bonū autē nō
pccat bono. vt dr in pdicamentis et ita nō pōt
ipm corrūpere. cū vnū quodqz corrūpit a suo
pccario. caritas ergo nō pōt pccari corrūpti.
¶ Pre. 13. Si charitas a pccō corrūpitur. aut a
pccō existente aut nō existente sed nō a pccō
existente. quia sic pccm mortale simul esset
cū caritate. neqz iterū a pccō nō existente
qz nō ens agere nō potest. ergo charitas nullo
mō pōt amitti. per pccm. ¶ Pre. 14. Si charitas
p pccm amittit. aut charitas et pccm sunt in
eodem instanti in aia. aut in alio et alio. sed
non in eodē. qz tunc simul essent. neqz iterū
in alio et alio. qz oporteret qz esset tpus
medium in quo hō neqz pccm neqz charitatē
haberet qd est incoherens. nō ergo pōt
charitas p peccatū amitti. ¶ Pre. 15. Magister
dr. xxxi. di. terciū li. qz pfecta caritas
p pccm amitti nō pōt. sed pfecta caritas
et imperfecta sunt eiusdē spēi. ergo etiā
charitas imperfecta p pccm amitti nō pōt.
¶ Pre. 16. Sicut se h3 intellectus ad
cognitionē subiecti. ita et voluntas ad
amorē boni. sed intellectus cognoscendo
qd cūqz verū cognoscit primaz veritatē.
ergo amādo qd cūqz bonum amat sumā
bonitatem. sed nunqz peccat amādo nisi
puertendo se per amorē ad bonū pmutabile.
ergo in omni pccō hō amat sumā boni

ratē. cui? amor est charitas. nunqz ergo
charitas per pccm amitti pōt. ¶ Pre. 17. sit
in genere cause efficientis est agens vniuersale
et pccm. ita et in genere cause finalis. s3
agens pccm sp agit in virtute vltis agentis
ergo finis pccm semp mouet voluntatem in
virtute finis vltimi et pccm. qui est deus.
et sic idem qd prius ¶ Pre. 18. Charitas ē
signū qz aliquis sit verus xpi discipulus s3
illud Johis. xij. In hoc cognoscet oēs qz
mei estis discipuli si dilectionē habueritis ad
inuitem. sed non est christi verus discipulus
qui nō semper est eius discipulus. vñ Aug.
exponēs illud Johis vi. Multi ex discipulis
eius abierūt retrosum dicit qz illi nō fuerunt
christi veri discipuli Et dñs dr Johis. viij.
Si māseritis in sermone meo vere discipuli
mei eritis. ergo ille q nō semp manet in
charitate nunqz habuit charitatē. ¶ Pre. 19.
Dñs motus est s3 exigentiā pccm
sed charitas pccm in corde charitatem
habentis. qz totū cor sibi occupat s3 illud
qd mandatur Deutro. vi. Diliges dñm deū
tūū ex toto corde tuo. ergo oīs motus
habētis charitatem est s3 charitatē. non ergo
p peccatū amitti pōt. ¶ Pre. 20. Differentis
diuersificantes genus vel spēm non possunt
euentre in idem s3 nūctū. sed corruptibile
et incorruptibile diuersificant genus. vt de
p. metha. cum ergo charitas vie et patrie sit
eadē nūctū. videtur qz sicut charitas patrie
corrumpi non potest. sic nec charitas vie.
¶ Pre. 21. Si charitas corrūpit. aut corrūpitur
in aliquid aut in nihil. sed nō in aliqd
quia hoc est solū formaz que educitur de
pccm materie. in nihil autē corrūpi nō pōt. qz
deus nunqz charitatē corrūpit. qui solus
pōt aliquid facere nihil. sicut ipse solus
pōt facere ex nihilo aliquid. equalis em est
vtriqz distantia. ergo videt qz charitas
corrūpi nō potest. ¶ Pre. 22. Illud per qd
pccm tollit a pccō corrumpi non pōt. s3
peccatū tollit per charitatē. s3 illud
prima Petri iij. Charitas operit multitudinē
pccm ergo charitas per peccatū amitti non potest
¶ Pre. 23. Super illud ps. Dñs appropiat
super me nocentes vt edant carnes meas
Et glo. Augusti. Si aufertur donum
dator vincitur. sed deus qui est dator
charitatis vincitur non potest. ergo
charitas non potest aufert per peccatum.
¶ Pre. 24. Per charitatem anima deo
vnitur vt spōsa s3 quoddā spirituale
matrimonium. sed matrimonium
G i

De Charitate

carnale nō pōt separari p̄ dissensum superuenientem matrimonio ergo charitas nō pōt tolli p̄ peccatum quo mēs dissentit ab ipsis que sunt dei. ¶ Sed p̄tra est qd̄ d̄r Apoca. ij. Habeo aduersus te pauca q̄ charitatē tuam primā reliquisti.

¶ Preterea. Gregorius dicit in Omelia In quorundam corda venit deus et mansionem non facit. quia per p̄punctionem respectum dei percipiunt. sed tentatōis tempore sic ad perpetranda peccata redeunt acsi hec minime planxissent. sed deus non venit ad corda fidelium nisi per charitatem. ergo aliquis post habitam charitatem potest eam amittere per sequens peccatum.

¶ Pre. primo regū rvi. dicit de David q̄ dominus erat cū eo. sed postmodum peccauit mortaliter. faciendo adulteriū et homicidiū deus autē est cū hominē p̄ charitatē. ergo post habitā charitatē aliquis p̄t eam amittere peccando mortaliter. ¶ Pre. charitas est vita anime. s̄m illud. i. Johis. iij. Nos scimus qm̄ translati sumus de morte ad vitā. qm̄ diligimus fratres. sed vita naturalis p̄t amitti p̄ mortē naturālē. ergo et vita charitatis p̄ mortem peccati mortalis. ¶ Rñdeo di. q̄ magister in. rviij. distinctio. primi libri posuit q̄ charitas in nobis sic sp̄ssanctus. nō autē fuit sua intentio dicere q̄ ipse act⁹ dilectionis nostre sit sp̄ssanctus. sed q̄ sp̄ssanct⁹ mouet aīaz nr̄az ad diligendū deū z̄ p̄xim s̄c̄ etiā ad act⁹ aliaz virtū s̄ ad act⁹ aliaz virtū mouet aīaz p̄ quosdā habit⁹ virtū infusaz Ad actum autem dilectionis dei z̄ p̄ximi mouet absq̄ alio habitu meditante. Unde eius opinio vera fuit quidē q̄tū ad hoc q̄ posuit animam moueri a spiritu sancto ad diligendum deum et p̄ximū. sed imperfecta fuit q̄tū ad hoc. q̄ nō posuit in nobis habitū quendam creatū q̄ p̄ficere voluntas hūana ad h̄mōi dilectōis actū. Sportz̄ em̄ h̄mōi habitū in aīa poni vt supra habitum est. Potest ergo quadruplex p̄sideratio de charitate haberi. Prima quidem ex p̄te sp̄ssancti mouentis aīaz ad dilectionē dei et p̄ximi. Et q̄tū ad hoc necesse est dicere q̄ intentio sp̄ssancti semp̄ est efficac̄ secundum suam intentionem. ope ratur enim omnia spiritus sanctus diuidēs singulis put vult. vt dicitur primo ad Thoz̄ in. duodecimo. Et ideo quibus spiritus sanctus pro suo arbitrio vult dare p̄seuerantem diuine dilectionis motum. In his peccatum charitatem excludens esse non po-

test Dico autem non posse ex parte virtutis motiue. quāuis possit ex parte veritabilis liberi arbitrii. Ista enim sunt beneficia dei quibus certissime liberant̄ q̄cūq̄ liberant̄. vt Aug. Et in libro de p̄destinatione sanctorū. Quibusdam autem spiritu sanctus pro suo arbitrio dat quidem vt ad tempus moueatur motu dilectōis in deū nō tamē dat eis vt in hoc p̄seuerēt vsq̄ in finē. vt patet p̄ Aug. in libro de correct. et grā. Secunda p̄sideratio est de charitate s̄m potestātē ipsius charitatis Et quātum ad hoc null⁹ habēs charitatem potest peccare quātum est ex vi ipsius charitatis. Sicut neq̄ aliquis habens aliq̄ formā ex vi illius forme pōt opari p̄tra illam formā. sicut calidum ex vi calidi nō pōt infringidare vel frigidum esse. potest tamē amittere calorem et infrigidari et infrigidare. et s̄m hoc loquitur Aug. in libro de sermone dñi in monte. exponēs illud qd̄ habet Marth. viij. Non potest arbor bona fructus malos facere. dicit enim. sicut pōt natura vt q̄ fuit nix non sit. nō autē vt nix sit calida. sic pōt fieri vt qui malus fuit non sit malus. nō tamen fieri pōt vt malus bene faciat. Et eadem rō est de bono s̄m quamcūq̄ virtutez. q̄ nulla virtute aliquis male vtitur Tercia p̄sideratio est de charitate ex parte voluntatis inquantū ei subijcitur vt materia forme Vbi attendendum est q̄ qm̄ forma implet totam potentiam licet materie. nō pōt remanere in materia potentia ad aliā formā. vñ illā formā inamissibiliter habz̄ sicut patet de materia celesti. Quedam vero forma est que nō replet totam potencialitatem materie. sed remanet potentia ad aliā formā. et tūc illa forma amissibiliter habetur ex parte materie v̄l subiecti sicut patet in formis elementariū corp̄m. Charitas autem implet potentialitatem sui subiecti s̄m q̄ suum subiectum reducit in actum dilectionis. Et ideo in patria vbi semper actu creatura rationalis diligit deum ex toto corde suo. et nihil aliud diligit nisi actualiter referendo in deum charitas inamissibiliter habetur. In statu autem vie charitas non implet totam potentialitatem anime que non semper actualiter mouetur in deum. omnia in ipsum actuali intentione referens in deum Ideo charitas vie amissibiliter habetur q̄tū ex parte subiecti Quarta consideratio est de charitate ex parte subiecti. prout comparatur specialiter ad ipsam charitatem sicut potentia ad habitum.

Articulus Secundus

¶ Vbi considerandū est q̄ habitus virtutē inclināt hoīem ad recte agendū s̄m q̄ p̄ ip̄m homo h̄z rectā estimatiōem de sine q̄ vt d̄r. iij. ethi. Qualis vnusquisq̄ est talis finis videtur ei. sicut em̄ gust⁹ iudicat de sapore s̄m q̄ est affect⁹ aliqua bona v̄l mala dispositiōe ita id qd̄ est cōueniēs homi s̄cōm habituales dispōnes sibi inherētē bonā v̄l malā. estimat ab eo vt bonū. qd̄ autē ab hoc discordat estimatur vt malū et repugnās Vnde ap̄lus d̄r. i. ad Corin. iij. q̄ animalis hō non percipit ea que sunt sp̄s dei. cōtingit t̄m q̄nq̄ q̄ id q̄ videt̄ alicui s̄m inclinatiōē habit⁹ nō videatur et s̄m aliquid aliud. sicut luxurioso s̄m inclinatiōē pp̄ij habitus videt̄ bonum delectatiōis carnis. s̄m s̄m rōnis delibertiōē vel auzōritatē scripture videtur ei p̄trariū Et ideo habens habitū luxurie ex hac estimatiōe p̄tra habitū q̄nq̄ agit. et similiter habēs habituz virtutis q̄nq̄ agit cōtra inclinatiōē pp̄ij habitus. q̄ aliquid ei aliter videt̄ s̄m aliq̄ aliū modū. puta per passiōē vel aliq̄a seductionē. tunc ergo p̄tra habitū charitatis nullus agere poterit. q̄ nullus pōt habere aliam estimatiōē de sine et obiecto charitatis q̄ s̄m inclinatiōē charitatis. hoc at̄ erit in patria vbi ipsa dei essentia videbitur que est ipsa essentia bonitatis. Vnde sicut nunc nullus pōt aliquid velle nisi sub cōr rōne boni. nec bonū sub rōne boni pōt non amari. ita et tunc hoc bonū qd̄ est deus nullus poterit nō amare. et p̄pter hoc nullus videns deum per essentia potest p̄tra charitatē agere Et inde est q̄ charitas patrie est inamissibilis. et nunc mēs nostra nō videt̄ ipsam essentiam bonitatis diuine. sed aliq̄ effectū ei⁹ que potest videri bonus et nō bonus s̄m diuersas consideratiōes. sicut bonū spirituale aliq̄ nō videtur bonū inquantū p̄trariatur delectatiōi carnali in cuius p̄cupiscētia sunt. et ideo charitas v̄l pōt amitti per peccatū mortale. ¶ Ad primū ergo dicē. q̄ verbū illud Johis est intelligendū s̄m potestati sp̄s sancti mouētis aiām qui in deficiēter operat̄ qd̄ vult. ¶ Ad. s̄m di. q̄ Aug. loquitur de charitate s̄m potestati ipsi⁹ charitatis de se em̄ h̄z sufficēter vt nūq̄ arescat sed q̄ interdū amittat̄. hoc est p̄pter vertibilitatē subiecti. vt dictū est. ¶ Ad. iij. di. q̄ vera dilectio de rōne sui h̄z q̄ nunq̄ amittat̄ qui em̄ vere diligit hominē hoc in aīo suo p̄ponit vt nunq̄ dilectiōē dimittat sed q̄nq̄ illud p̄positū mutatur. et sic dilectio que ve-

ra fuit amittit̄. Si autē hoc aliquis habuiss̄ in p̄posito vt a diligēdo quandoq̄ desisteret vera dilectio nō fuisset. Vnde patet q̄ charitas inamissibilis est s̄m potestati pp̄iam amittit̄ t̄m p̄ s̄m potestati subiecti vertibilis ¶ Ad. iij. di. q̄ illa etiā auzōritas Prosperus loquitur de charitate s̄m potestati ipsi⁹. et nō s̄m potestati subiecti. ¶ Ad. v. di. q̄ caritas dū est h̄z inclinatiōē ad magna operandū. et hoc vult et. p̄ponit s̄m rōne sue virtutis. s̄m q̄nq̄ ab hoc deficit p̄pter vertibilitatem subiecti. ¶ Ad. vi. di. q̄ cū in hoīe sit duplex natura. s̄m intellectiua que principalior est. et sensitiua que minor est. ille vero seipsum diligit qui se amat ad bonum rationis. qui autem se amat ad bonum sensibilitatis contra bonum rationis magis se odit q̄ amet proprie loquendo. s̄m illud ps. Qui diligit iniquitatē odit aiām suā Et etiā ph̄s dicit in. iij. ethicorum Et s̄m hoc amor ver⁹ sui p̄suis amittitur per peccatū p̄trarium sicut amor dei. ¶ Ad. viij. dicendū q̄ caritas excludit omne motū peccati s̄m sui p̄positū pertinet em̄ hoc ad rōne charitatis vt velit non p̄cupiscere nec inordinate se amare sed quandoq̄ accidit contrarium p̄pter vertibilitatem et corruptiōē nature. s̄m illud ap̄li Roma. viij. Non em̄ qd̄ volo bonū ago. sed quod odi malū illud facio. ¶ Ad. viij. di. dicendū q̄ q̄d̄ aliquis sequitur motionem spiritus sancti non peccat. sed quādo resistit tunc peccat. ¶ Ad. ix. dicendū q̄ esse charitatis non semper est in operari. alioquin dormientes charitatem nō haberēt. dicitur autem q̄ amor dei nūq̄ est ociosus. s̄m charitatis p̄positū quod ad hoc est vt totū se h̄z det deo. ¶ Ad. x. dicen. q̄ amissio ita se h̄z ad rem habitaz sicut corruptio ad rem existētem. vnde sicut corruptio incipit a re existēte et terminatur ad eius nō esse. quia est mutatio de esse in non esse ita etiam amissio cum sit mutatio de habere in non habere incipit in habere. et terminatur in non habere. et ideo principium amissiois charitatis est q̄n charitas habetur. finis autem quando non habetur. ¶ Ad. xi. dicendū q̄ charitas aliquo modo desinit esse ī anima s̄m illa que euoz. subiectum enim charitatis quamuis sit incorruptibile s̄m substantiam. fit tamē in dispositum ad hanc formam per contrariā dispositionem peccati. Similiter etiā quāuis causa charitatis sit incorruptibilis tamen influxus huius cause impeditur p̄ peccatū qd̄

De Charitate

diuidit inter nos et deū. Et ex hac etiā rōne ex parte obiecti deficit charitas in quātū volūntas se auertit a bono incommutabili. desinit etiā p̄ p̄rariū motiū ad peccandū. qđ liz simplr loquēdo sit debilius q̄ charitas. tñ in casu p̄t esse fortius. qñ sc̄ charitas in actu non operatur et motiū peccati mouet actu in aliquo particulari ope. Sicut etiam ph̄s ostendit. vij. ethi. q̄ a passione potest vinci sc̄ia. q̄uis sit fortissima. in q̄tū nō est in actu agens. s̄ in habitu ligata p̄ passionē. Et sicut sc̄ia est fortissima in vniuersali. passio autē in particulari opabili. ita charitatis ē fortissima circa finē vltim. et motiū peccati h̄ fortitudinē in aliq̄ particulari ope. ¶ Ad xij. di. q̄ s̄m ph̄m in moralib⁹ bonum vni⁹ virtutis nō p̄rariatur bono alteri⁹ virtutis et hoc intēdit ph̄s dicere in p̄dicamētis. et in. ij. ethi. sed in naturis bonū p̄rariat bono. vtrūq̄ em̄ p̄rariōz est quoddā bonum nature. bonū ergo quod mouet appetitū ad peccandū p̄rariatur bono diuino qđ est obiectum charitatis in q̄tū in eo p̄stuitur finis. sic em̄ nō est possibile esse nisi vnū finem vltim. sicut et in regno in quo non potest esse nisi vnus rex p̄rariatur regi qui se regem facit. secundum illud Johānis decimo nono. Omnis qui se regem facit contradicit cesari. ¶ Ad tredecimum dicen. q̄ charitas nō expellitur a p̄tō sicut ab agente. s̄ sicut a contrario. vnde ipsa superuētio p̄tō est expulsio charitatis. sicut aduentio lucis expulsio tenebrarum. lux em̄ expellit tenebras in ipso suo fieri. sed motiū ad peccandum expellit s̄m q̄ p̄sistit in app̄hensiōe anime. ¶ Ad decimum quartum dicendum q̄ quādo homo in peccatum mortale cōsentit hoc quadam deliberatione rōnis agitur. q̄ sine deliberato p̄sensu nō est peccatum mortale. deliberatio autē quidam motus est tēpore mēsuratus. in cuius tēpō vltimo instanti inest peccatum anime. sed ante illud vltimum instans nō est dare primū instans in quo charitas inest. q̄ instantia nō se habēt p̄ se quēter sed tēpō cōtinuū est. Et ideo in toto tempore precedenti qđ terminatur ad vltim instans charitas inest anime. in cui⁹ vltimo. instanti primo inest peccatum. non est ergo dare vltimum instans in quo charitas inest. s̄ vltimum tempus. vt patet per philosophum octauo phisicorum. ¶ Ad. xv. dicendū q̄ si magister intelligat de perfecta charitate que est charitas patrie

verum est q̄ inamissibilis est rōnibus supra dictis. si vero intelligatur de charitate vie quantūcumq̄ p̄fecta. nō est verū q̄ sit inamissibilis ex modo inherētie ipsius ad subiectum. sed solum ex virtute motionis sp̄ssancti. et sic dicuntur confirmari quicumq̄ fuerunt confirmari in statu vie.

¶ Ad decimum tertium dicendum q̄ sicut in cognitione cuiuslibet veri cognoscit prima veritas sicut primū exemplar in imagine vel vestigio. ita etiam in amore cuiuslibet boni amatur summa bonitas. sed talis amor summe bonitatis nō sufficit ad rōnez charitatis sed oportet q̄ diligatur summū bonū. put est beatitudinis obiectū. Et per hoc patet r̄sio ad decimum septimum.

¶ Ad. xvij. dicendum q̄ sicut Augustinus dicit exponens illud Johānis decimo. Vires mee vocem meam audiunt. et vocem aliorum non audiunt est quedam vox christi quā nullus audit nisi sit outis eius per p̄destinationem. hec s̄ vox. qui perseverauerit vsq̄ in finem hic saluus erit. Et per hūc modū intelligitur q̄ qui nō manet in sermone christi non est vere discipulus. quia p̄seuerare ab eo efficaciter non didicit. potest tamen eius esse discipulus ad tempus quantum ad temporalem dilectionem dei et proximi.

¶ Ad decimum nonum dicendum. q̄ q̄dū charitas actu dominatur in homine nō mouetur motu cōtrario. sed sequitur homo motuum charitatis. et ideo summum remediū contra peccatum est. vt homo redeat ad cor suum conuertens illud in dei dilectionem sed quando actu homo secundum charitatē non mouetur in greditur quādoq̄ motus cōtrarius peccati.

¶ Ad vigesimum dicendum q̄ corrumpi et generari vel fieri est proprium eius quod habet esse et hoc est solum res subsistens in suo esse. accidentia autem et forme non subsistentes non dicuntur esse quasi ipsa habent esse sed quia eis aliquid est. et ideo fieri et corrumpi non proprie est accidentium et formarum sed subiectorum. puta cum corpus aliquod fit album. hoc est albedinem fieri. sicut corpus aliquod esse album. hoc est albedinem esse. et idem est de corruptione. et ideo corruptibile et incorruptibile non attribuntur per se accidenti. sed substantie. Vnde nihil prohibet charitatem vie et patrie esse eādem numero. quamuis charitas vie sit amissibilis. charitas autem patrie sit inamissibilis

Articulus Decimus Tertius

¶ Ad .xxi. di. q. charitas sicut laz dictū est pprie loquēdo nō corrūpitur. sed subiectum desinit participare charitatē vñ nō pprie dicit q. charitas corrūpit vel in aliquid vel in nihil
¶ Ad .xxij. dñm q. ppter veritabilitatē subiecti sicut charitas superueniēs pctō destruit ipm ita pctm superueniēs charitati expellit ipsam. pteraria em̄ mutuo se expellūt.
¶ Ad .xxij. dñm. dicens. q. si donū posset per volentiaz auferri. videretur vinci donator ad quē per einet cōseruare donū ei cui dedit. sed si ille cui dedit volūtate abijcit. nō ppter hoc videt donator vinci ad quē nō p̄tinet cogere hoīez ad virtutē.
¶ Ad .xxiij. di. q. mulier p̄ mariti moniū amittit potestātē sui corpis. sed aīa per charitatē non amittit potestatem liberi arbitrii. vnde ratio non sequitur.

Articulus Decimus Tertius

Primo tertio que.

¶ Utrum p̄ vnū actū peccati mortalis charitas amittat. Et videt q. nō dicit em̄ Dige. i. per archō. Si aliqui facietas capit aliquē ex his que in summo p̄fectoq. cōstituerint gradu. non arbitror q. ad subitum aliquid euacuet ac decidat. sed paulatim ad paupertates eū decidere necesse est. ita vt fieri possit interdū vt si breuis aliquis lapsus ceciderit et cito respiscat. nō penitēruere videatur. sed ille qui charitatē amittit penitus tuit. s̄m illud apli. i. ad cor. xij. Si charitatē nō habeā nihil sum. ergo charitas nō amittitur per vnū pctm mortale qd̄ q̄sq. subito fit.
¶ Preterea. 2. Bern. de in li. de diligēdo deū. q. i. petro qm̄ negauit xpm̄ nō fuit charitas extincta sed sopita. et tamē qm̄ xpm̄ negauit peccauit mortaliter. ergo caritas nō amittit p̄ vnū actū pcti mortalis
¶ Pre. 3. leo papa dicit in sermone de passiōe alloquēs petrū. vidit in te dñs nō fidē fictā. non dilectionē auersam. sed pstantiā fuisse turbatā. abundauit fletus vbi nō defecit affectus. et fons charitatis lauit verba formidinis. ergo dilectio caritatis nō desinit in petro per actū pcti mortalis.
¶ Preter. 4. caritas est fortior q̄ virtus acq̄sita. s̄ virtus acq̄sita nō corrūpitur per vnū actū peccati. sicut nec generat. Dicit em̄ phīs. ij. ethico. q. ex eis dē generat virtus et corrumpitur. ergo multo minus charitas amittit per actū vnū pcti mortalis.
¶ Pre. 5. Contrariū nō expellitur nisi p̄ suū p̄trariū habitū aut charitatis nō opponit actus pcti. s̄ habitus q. nō

generatur p̄ vnū actū. ergo caritas nō amittit p̄ vnū actū pcti
¶ Pre. Sicut fides se h̄z ad multa credēda. ita caritas ad multa diligēda ex charitate. sed qui credit p̄tra vnū articulū ppter hoc nō amittit fidem de alijs articulis. ergo qui peccat p̄tra vnū diligibile ex charitate nō ppter hoc amittit charitatem circa alia diligibilia. et sic charitas non amittitur per vnū peccatū mortale.

¶ Sed contra est qd̄ dicitur. i. Johis. iij. Qui habuerit substantiā huius mūdi et viderit fratrem suū necessitatē habentē et clausere viscera sua ab eo. q̄sio charitas dei manet in illo. Et sic videt q. per pctm̄ obmissiōis aliquis charitatem amittat. sed peccatū trāsgressiōis non est minus q̄ pctm̄ omissiōis. ergo p̄ qd̄ cūq. peccatū charitas tollitur
¶ Rñdeo dñm. q. ab sq. om̄i dubio p̄ quēlibz actū pcti mortalis habitus charitatis subtrahit. nō em̄ dicitur pctm̄ mortale nisi q. per ipm̄ hō sp̄s aliter moritur. qd̄ esse nō potest presente caritate. que est aīa vīta. similiter etiā p̄ pctm̄ mortale fit hō dignus morte eterna. s̄m illud Roma. vi. Stipendia pcti mors. quicūq. s̄t h̄z charitatē h̄z meritū vite eterne. dñs em̄ dilectioni suo p̄mittit manifestatiōē suū p̄s̄ in qua vita eterna cōsistit. Vnde necesse est dicere q. per quēlibet actū pcti mortalis hō charitatē amittat. Manifestū est em̄ q. in quōlibet actu pcti mortalis sit auersio ab incōmutabili bono cui charitas vnit. cui actus pcti mortalis opponit. Sed q. actus nō directe p̄trariatur habitū sed actui posset alicui videri q. per actū peccati mortalis impediret quidē oppositū charitatis actus ita tñ q. nō tolleret habitū. sicut p̄tingit in habitibz acq̄sitis. nō em̄ aliquis amittit habitū grāmaticē si cōtra grāmaticā agat. Sed de habitu charitatis est aliter habitus em̄ charitatis nō h̄z causam in subiecto. s̄ totaliter dependet a causa extrinseca. caritas em̄ diffunditur in cordibz nostris per sp̄m̄ sanctū qui datus est nobis vt dicit Roma. v. non autem sic deus causat charitatē in aīa vt sit causa eius solū quātū ad fieri. et nō q̄tū ad p̄seruandē ipsius. sicut edificator est causa domus solū quātū ad fieri. vñ eo subtracto adhuc remanet domus. Sed deus est causa caritatis et gracie in aīa et q̄tū ad fieri et q̄tū ad p̄seruationem. sicut sol est causa lumis in aere. et ideo sicut statim cessaret lumē in aere si interponeretur aliq̄ obstaculū. ita etiam statim cessat habitus charitatis in aīa qm̄ aīa se auer-

De Correctione fraternā

est a deo per pctm̄ Et hoc est qđ Aug. 8. sup Gen. ad litterā . nō ita deus opatur hominē iustū . i. iustificādo eum . ut si abscesserit maneat in absente qđ fecit . sed potius sicut aer presente lumine nunc factus est lucidus sic fit homo deo sibi presente illuminat⁹ . absente autē continue tenebratur .

¶ Ad primum ergo dicendū . qđ verbum illud dirige . sic possz intelligi qđ hō qui est in statu pfecto nō subito pcedit in actū peccati mortalis . sed per aliquā negligentā pcedentem Sed qđ ipse subdit . si aliquis brevis lapsus acciderit rē . Videtur melius ddm̄ qđ ipse intelligit eū penitus euacuari et decidere qđ sic decidit ut ex malicia peccet qđ non statim a principio ptingit . qđ etiā ut dicit ph̄s . v . Ethico . Nō est facile iusto ut op⁹ iniustum opetur statim . sicut iniust⁹ facit sz ex electōe Amittit ergo charitatē per vnū actū peccati mortalis . sed adhuc aliq̄e reliquie de peccati pfectōe remanēt dum nōdū adhuc ex malicia charitati renitit . ¶ Ad . ij . di . qđ caritas amittit dupl̄r Vno mō directe . alio mō indirecte Directe qđē p actualē dei pceptū sic accidit in illis qđ dicūt deo Recede a nobis sciam viatū tuatū nolum⁹ . sicut dicit Job . xxi Alio mō indirecte . sicut nō cogitās de deo ppter aliquā passionē timoris vel cupiscencie . p̄sentit in aliqd qđ est p̄tra dei pceptum et sic p̄sequēs charitatē amittit . Intendit ergo Bern . dicere qđ caritas nō fuit extincta in petro p modū primū sed amisit eā p modū secundū . et hoc noiat soporē Et sicut sunt intelligenda vba Leonis pape qđ p̄ter ex eo qđ subiungit Non tardatū est remediū ablutionis vbi nō fuit iudiciū voluntatis . Magis em̄ negatio petri fuit errora extiorē qđ ipse negauerit ex iudicio deliberate voluntate Vñ patet solutio ad tercū . ¶ Ad . iij . di . qđ virtus acquisita hz cām in subiecto . et nō totaliter est ab extrinseco sicut caritas . et ideo nō est filis ratio . ¶ Ad . v . di . qđ in p̄trarijs mediatis p̄dē expelli p̄trariū . sine hoc qđ alterum adueniat . habitus autē virtutis et vicij sunt p̄traria mediata Vñ ph̄s dicit in predicamentis qđ inter bonū et malū est mediū . qđ neq̄ est bonū neq̄ malū . vñ nō oportet qđ solum tūc amittat hō habitū vni⁹ virtutis qđ aggenerat in eo habit⁹ p̄trarij vicij . ¶ Ad . vi . di . qđ habitus respicit p se formalē rōnem obiecti magis qđ ipsum obiectū materialiter et ideo si formalis rō obiecti tollat spēs habitus nō manet . Formalis autē rō obiecti in fi-

de est veritas prima p doctrinā ecclesie manifestata . sicut formalis rō scientie est medium demonstratōis . et ideo sicut aliq̄s memorialiter tenēs p̄clusiones geometrie nō hz geometrie sciam si ppter media geometrie eis non assentiat . sed habebit p̄clusiones illas tanq̄ opinatas . ita qui tenet ea que sunt fidei r nō assentit eis ppter autoritatē catholice doctrine . nō hz habitū fidei qđ autē ppter doctrinam catholicā alicui assentit omib⁹ assentit que doctrina catholica hz . alioquin magis credit sibi qđ ecclesie doctrine . Ex quo patet qđ qui deficit in vno articulo p̄tinaciter non hz fidē de alijs articulis illā dico fidem qui hic est infusus tenet ea qđ sunt fidei qđ opinata

Veritur primo Vtrum correctio fraterna sit in pcepto Et videtur qđ nō . pcepta em̄ diuina nō sunt sibi cōtraria sed inuenitur pceptū diuinum de nō arguendo pctōrē . sz em̄ . puer . ij . Noli arguere derisorie ne oderit te ergo correctio fraterna nō cadit sub pcepto Sz di . qđ ibi . p̄hibetur redargui derisor qđ correctionē p̄sentit esse ex ea deterlori efficitur . ¶ Sed contra pctm̄ est infirmitas aie . sicut illud ps . Misere re mei dñe qm̄ infirmus sum . sed ille cui impositur cura infirmi etiā ppter ei⁹ p̄tradictionem vel p̄temptū non debet p̄mittere medicinā . qđ tūc est maius periculū qm̄ medici nam p̄temptit . vñ medic⁹ furiosum satagit curare . ergo multo magis si homo teneret curare fratrem delinquentē corrigendo . quantumcumq̄ p̄teneret nō esset correctio p̄mittenda . ¶ Pre . 3 . pceptū diuinū nō est p̄mittendū ppter alteri⁹ p̄ceptū . veritas em̄ vite nō est dimittēda ppter scandalū ut per Hier . patet si ergo correctio fraterna caderet sub pcepto nō esset p̄mittēda ppter p̄ceptū alteri⁹ . ¶ Pre . 4 . nō sunt faciēda mala ut veniāt bōa . ut p̄ter p aplm̄ ad Ro . iij . ergo pari rōne nō sūt p̄mittēda bōa ne veniāt mala si ergo correctio fraterna eēt bonū sub pcepto cadēs . nō eēt p̄mittēda ppter malū scādali vel p̄ceptus ei⁹ qđ corrigi ¶ Pre . in nr̄is opib⁹ quantum possumus debem⁹ deū imitari . sicut illud Ephe . v . Estote imitatores dei sicut filij charissimi . sed deus non p̄mittit bonū sz infusione anime rationalis . quamuis sequatur inde infectio damna bilis originalis peccati . ergo similiter homo

Articulus Decimus Tertius

non debet pretermittete bonū correctionis .
quamuis sequatur inde contemptus vlt dete-
rioratio eius . si caderet sub p̄cepto . ¶ Pre.
6. dñs dicit Ezech. iij. si annunciaueris im-
pio et ille nō fuerit p̄uersus ab impietate sua .
ipse quidem in iniquitate morietur . tu autē
animam tuam liberaſti . ergo nō est p̄ter-
mittēda correctio . etiam si ille qui corripien-
dus est per correctionem nō emendetur .

¶ Prete. 7. vtilior est correctio delinquentis
q̄ ei⁹ p̄nitio . s̄ iudex nō dimittit punire de-
linquentem p̄pter hoc q̄ ex pena nō emenda-
tur . ergo etiam si correctio fraterna caderet
sub p̄cepto nō deberet aliquis p̄termittere
correctionē p̄pter contemptum vel scanda-
lum eius qui corrigitur . non ergo videtur q̄
correctio fraterna cadat sub p̄cepto . ¶ Pre.
8. p̄ceptū diuinū nō obligat ad impossibile .
sed corrigere omnes delinquentes est impossi-
bile . quia stultorum infinitus est nūerus . vt
dicitur Eccl̄s . i. ergo correctio fraterna non
cadit sub p̄cepto . Sed di. q̄ nō tenetur hō
ex p̄cepto corrigere nisi illos qui sibi occur-
runt corrigendi . ¶ Sed contra . si correc-
tio fraterna est in p̄cepto sequitur q̄ ex ta-
li p̄cepto homo constituatur debitor fratris
vt eum corripiat . sed homo qui debet alicui
aliquid debitū corporeale non debet expecta-
re q̄ sibi occurrat . s̄ debet eum querere vt ei
reddat qd̄ debet . ergo multo magis si correc-
tio fraterna esset in p̄cepto deberet homo
querere eū quē corrigeret ⁊ non expectare vt
ei occurreret . ¶ Prete. si correctio fraterna
est in p̄cepto . ergo ommissio correctionis in-
debita esset peccatū mortale . hoc autē est fal-
sum cum talis negligentia etiam in sanctis
viris interdū inueniatur ⁊c em̄ Aug. in de ci.
dei. q̄ non solum inferiores . verumetiaz qui
superiorem vite gradum tenēt ab aliorū rep-
hensione se abstinēt p̄pter quedā cupiditatē
vincula . nō p̄pter officia charitatē . nō itaq̄
mihi videt̄ hec parua esse cā quare cū malis
flagellētur ⁊ boni . nō ergo correctio fraterna
est in p̄cepto . ¶ Pre. 11. aliquis p̄ceptū trāf-
grediēs mortaliter peccat . licz nō imediate cō-
tra charitatē faciat . sicut Bern . dicit q̄ in
petro negante xp̄m nō fuit charitas extincta
si ergo correctio fraterna esset in p̄cepto p̄ter-
mittēs correctionē mortaliter peccaret . etiā
si nō ex p̄cepto hoc faceret . q̄ si imediate
p̄tra p̄ceptum agens . ¶ Pre. 12. oia p̄cep-
ta legis diuine ad p̄cepta decalogi reducun-
tur . sed correctio fraterna non cadit sub aliq̄

p̄cepto decalogi . vt patet discurrenti p̄ sin-
gula . ergo correctio fraterna nō cadit sub p̄-
cepto ¶ Preterea . 13. ea que cadunt sub p̄-
ceptis diuinis sunt efficacata ad finē p̄sequēdū
sed ammonitio fraterna nō est aliquid suffi-
ciens ad emēdationē eius . neq̄ sermo ammo-
nitorius est efficacat ad hoc vt ph̄s dicit . r.
ethico . et Eccl̄s . vij. Si p̄sidera opa dei q̄ ne-
mo possit corrigere quem ille despererit ergo
fraterna ammonitio nō est in p̄cepto .

¶ Prete. 14. nemo debet se intromittere de il-
lis que non sunt sui arbitrij . sed si peccauerit
hō in deū nō est nostri arbitrij . vt Hiero . de
sup Math . ergo in talibus nō d̄z hō se intro-
mittere . et ita corripe fratrem nō cadit genera-
liter sub p̄cepto . ¶ Pre. 15. nullus excusat̄
ab observatiā p̄cepti p̄pter peccatū s̄ hō pec-
cator nō debet aliū corrigere . ⁊c em̄ Jst . in lē
de summo ho . q̄ nō debet vicia aliorū corrige-
re qui est vicijs subiectus . ergo amonitio fra-
terna nō cadit sub p̄cepto . ¶ Pre. 16. null⁹
acquirat sibi damnationē ex observatiā di-
uini p̄cepti . sed quidam acquirūt sibi damna-
tionē alios corrigēdo . s̄m illud Roma . vij.
In quo alterum iudicas teip̄m p̄tēnas . ergo
correctio fraterna nō est in p̄cepto . ¶ Pre.
17. nullus debet sibi v̄surgere qd̄ nō est sui
officij s̄m illud . iij. Corin . r . Nos autē nō in-
immēsum gloriabimur . s̄ s̄m regulā mēsure
qua mensus est nobis deus . sed corripere de-
linquentes videtur esse superioris officij . q̄ et
in corpe h̄mano supiora mēbra mouēt inferio-
ra . et i vniuerso supiora corpa inferiora . ergo
aliq̄ qui nō sunt prelati nō tenētur ad correc-
tionē fraternā . ¶ Pre. 18. illd̄ qd̄ debem⁹ im-
p̄dere p̄ris ex debito charitatē oib⁹ ē impē-
dendū s̄ correctio nō est oib⁹ impēdēda . ⁊c
em̄ . i. Zhi . 4. Seniorē ne increpauerit . vbi ⁊c
glo . ne indigne ferēs se a miori corrigi exaspēt
Vñ ⁊ dio . Demo . monachū rep̄hēdit q̄ sacer-
dotē correxerit . nō ergo correctio fraterna ca-
dit sub debito charitatē . ¶ Pre. 19. p̄cepta di-
uina ordinātur ad caritatē ⁊ pacē s̄m illd̄ . i.
ad Zhi . i. Finitis p̄cepti charitas est . s̄ p̄ cor-
rectionē fraternā frequēter p̄turbatur chari-
tas et pax s̄m illd̄ Zherētij Veritas odium
parit . ergo correctio fraterna nō est in p̄cep-
to . ¶ Sed cōtra est qd̄ Aug. dicit in lib . de
verbis dñi . Si neglexeris corrigere peior fac-
tus ē eo q̄ peccauit . s̄ ille q̄ peccauit fecit p̄tra
p̄ceptū . ⁊ ita correctio fraterna cadit sub p̄cep-
to . ¶ Pre. math . 18. sup illd̄ Corripe illū int̄ te ⁊

De Correctione fraterna

Ite peccat qui vidēs fratrem suū peccare tam sicut si peccatū nō indulgeret. s̄ qui peccanti non indulget. facit p̄tra p̄ceptū. ergo ille q̄ nō corrigit facit p̄tra p̄ceptū. ¶ Prece. in inpletione p̄cepti charitatis debem⁹ deo conformari. s̄m illud Ephe. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi. s̄ sicut dicitur p̄verbi. iij. Quos diligit dñs corripit. ergo cū teneamur ex p̄cepto deū diligere videtur q̄ ex p̄cepto debemus fratres corrigere. ¶ Pre. 2. Eccl. xvij. dicitur q̄ unicuiq̄ mā davit deus de primo suo. ergo sub p̄cepto cadit ut curas apponat ad salutē primi corrigendo ipsum. Bñdeo di. q̄ correctio fraterna cadit sub p̄cepto Cui⁹ ratio est. q̄ ex p̄cepto tenemur ad dilectionē primi dilectō asit in se includit ut hō velit ei bonū quē diligit hoc est em̄ amare aliquē velle ei bonū. ut dicit ph̄s in. ij. rethorice Et q̄ carere malo h̄z rōnē boni. ut d̄ in. v. ethi. Inde est q̄ ad rōnē dilectōis pertinet ut etiā velimus mala dilectōis nostris nō inesse Volūtas autē efficac̄ nō est nec vera si ope nō p̄robet. vñ etiā ad rationem dilectōis p̄inet ut ad amicos et bona opemur. et mala eorū impediāmus. ut d̄ in. ix. ethico. Et. i. Johis. iij. dicitur. Nō diligam⁹ verbo neq̄ lingua sed ope et veritate. Triplex autē est hois bonum et triplex malū ei oppositū Est em̄ q̄dā bonum hominis in exteriorib⁹ rebus p̄sistens q̄d est mīmū bonū. et in hoc bono tenet hō hoī subvenire per elemosine corporalis largitiones. Dicit em̄. i. Johis. iij. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi et viderit fratrem suū necessitatem habere et clausit viscera sua ab eo quō charitas dei manet in illo Et pari rōne tenetur hō primo auxiliū ferre p̄tra damna epaliū rerū Vñ p̄cipitur Deu. xij. Nō videbis bonū aut quē fratris tui errantē et p̄teritib⁹. sed reduces fratrem tuo Aliud bonū hominis est bonū corporis in quo etiā hō d̄z homī auxiliari. et p̄tra p̄trariū malū auxiliū ferre. Dicit em̄ p̄verbi. xiiij. Erue eos qui ducuntur ad mortē. et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses Terciu⁹ autē bonū hominis est bonū virtutis q̄d est bonū aīe cui p̄trariatur malū p̄cti. Ad hoc autē bonū p̄sequendū vel malū vitandum. tanto magis tenetur hō ex charitate primo auxiliū ferre. quāto magis pertinet ad rōnē. quare aliquis ex charitate diligit. Vnde et ph̄s d̄ in. ix. ethi. q̄ tāto magis debet hō ferre auxiliū amico ad vitandum p̄ctā q̄ ad vitandū damnum pecunie.

quāto virtus affini⁹ est amicicie. et ideo tenetur hō ex p̄cepto dilectionis ut primo auxiliū ferat ad virtutē p̄sequendā dando ei cōsiliū et auxiliū ad bene agendū. s̄m illud Jsa. xxxv. Confortate manus dissolutas et genua debilla roborate. dicit. pusillanimes p̄fortamini et nolite timere Et p̄ter hoc etiam ex p̄cepto dilectionis tenetur homo fratrem in peccato existentē a p̄ctō retrahere corrigēdo s̄m illud. i. Thes. vlti. Corripite inquietos p̄solamini pusillanimes Et hic est q̄ dom⁹ Nath. xvij. mandavit. Si peccaverit in te frater tuus corripe eū. Sic ergo correctio fraterna cadit sub p̄cepto Sed notandū est q̄ per p̄cepta affirmatiua p̄cipiuntur actus virtutū. per p̄cepta autē negatiua. phibent act⁹ viciōz Illud autē q̄d est s̄m se viciōsum et peccatū. qualitercūq̄ fiat est malū. q̄ malū cōtingat ex singularibus defectib⁹. ut Dion. dicit. iij. ca. de di. no. Et ideo illud q̄d phibetur p̄cepto negatiuo nullo tpe nec aliquo mō faciendū est p̄cepto autē affirmatiuo p̄cipitur actus virtutis. ad cui⁹ rectitudinem multe circūstantie p̄currūt. q̄ bonū p̄surgit ex vna et tota causa. sicut Dion. dicit. iij. ca. de di. no. Vnde illud q̄ cadit sub p̄cepto affirmatiuo nō est p̄ceptū omni tpe et quolibz mō obseruandū. sed seruatis debitis p̄dictionibus et p̄sonarū et locoz et tpe et causarū Sicut honor parentibus nō est exhibendus quolibet tpe et loco. aut quolibet modo. sed seruatis debitis circūstantiis. ita etiam correctio fraterna sub p̄cepto cadit s̄m debitas circūstantias s̄m q̄ est actus virtutis. Has autē circūstantias determinare sermone non est possibile. eo q̄ earū iudiciū in singularibus consistit. et pertinet ad prudentiā vel experimētō et tempore acquisitā vel magis infusam. s̄m illud. i. Johis. iij. Vincto docetis vos de omnibus ¶ Ad primū ergo di. q̄ inter alias circūstantias que requiruntur ad actū virtutē ista videtur esse p̄cipua ut actus sit p̄portionatus fini quē virtus intendit. Charitas autē intendit in corrigendo delinquentē emēdationē ipsius. vnde act⁹ nō esset virtuosus si homo sic corrigeret q̄ indē efficeretur deterior Et ideo sapiēs d̄. Noli corrigere derisorē Non em̄ est timendū ut de glo. Ne tibi derisor cum arguitur p̄melias inferat. sed hoc potius p̄uidendū. ne tract⁹ ad odiū inde fiat peior. ¶ Ad s̄m di. q̄ duplex est correctio delinquentis. Vna quidē p̄ simplicem ammonitionē. et hec est fraterna

Articulus Primus

correctio. et non habet locum nisi illi de quibus presumitur quod propria voluntate ammonitioni presentant. Alia vero est correctio huius vim coactivam per inflictiones penarum. ut philosophus dicit in .x. ethi. et talis correctio pertinet ad prelatos. qui etiam continententes a periculo peccati arcere debent ut liberentur. sicut medicus furiosum studet sanare ligando et verberando eum. ¶ Ad .iij. dicendum quod preceptum divinum non est premissum dum propter scandalum alterius. sed ipsa correctio fraterna non cadit sub precepto divino nisi si quod est emendativa fratris. ad quod requiritur ut sit sine scandalo eius ratione iam dicta. ¶ Ad .iij. di. quod sicut iam dictum est. mala sunt omnibus modis vitanda. et ideo nullo modo sunt mala facienda ad hoc quod aliqua bona perveniant. sed bona non sunt omnibus modis facienda. et ideo interdum sunt aliqua bona intermittenda ut aliqua magis mala vitentur. et tamen correctio peccati non est simpliciter bonum nisi adhibitis debitis circumstantiis. ut dictum est. ¶ Ad quintum dicitur quod naturalia presupponuntur moralibus. et ideo infans aie quod est quoddam bonum nature non debuit premissum a deo ad vitandum defectum culpe. sicut ne homo debet se parere sustentamento vite ut peccatum vitet. sed aliquid bonum morale debet interdum omitti ad vitandum aliud gravius malum morale. ¶ Ad .vi. dicendum. quod sicut Augustinus dicit in libro de ver. dñi. Longe gravior est damnatione hinc ecclesiarum prepositi qui in ecclesiis constituti sunt ut non parcant oburgando peccata. quod ad eos pertinet non solum caritativa correctio sed etiam coactiva. et ad tales dominus sibi loquitur per prophetam. vñ parvi ante premissum. Fili hominis speculatozem dedi te domui israel. ¶ Ad .vij. di. quod iudex in puniendo intendit principalem bonum commone quod pervenit multitudini ex punitione vni. etiam si ille non emendet sicut illud peruer. xix. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Sed fraternae dilectionis finis est emendatio eius qui corripitur. vñ non est sile. ¶ Ad .viij. di. quod sicut dictum est correctio fraterna cadit sub precepto suavis debitis circumstantiis personarum locorum. et tempore. sicut etiam corporalis elemosina Beneficia aut spiritualia seu corporalia sunt. propter impendenda ordine quodam. ut scilicet primo impendantur his qui magis nobis sunt vicini. ac si in sortem nobis eveniret eis providendum sicut Augustinus in enchiridion. Deum providendum est alijs remotioribus sicut quod oportunitas occurrit Et sic patet quod preceptum de correctione fraterna non obligat ad impossibile. sicut nec preceptum de elemosinis corporalibus dandis ¶ Ad .ix. di. quod sicut Augustinus dicit in li. de vrbis dñi.

Ammonet nos dominus noster non negligere inultam peccata nostra non querendo quod reprehendas sed videndo quod corrigas. vñ ex precepto correctionis fraternae non tenemur inquirere peccata aliorum ut possimus ea corrigere. alioqui efficemur exploratores vite aliorum. propter illud quod Prover. xxiij. dicit. Ne queras impietatem in domo iusti. et non vastes requiem eius. Nec est similis ratio de debito corporali. quod hoc est quod determinatum quod debetur certe persone et certo tempore quod non accidit circa correctionem fraternam ut dictum est. ¶ Ad .x. di. quod aliquis premissum obmittit correctionem fraternam triplex. primo modo absque omni peccato. quod ut Augustinus dicit in .i. de ci. de ca. ix. Nam si propterea quisque obiurgandis et corripendis male ageribus peccat. quod oportunitas tempus inquirat. vel eisdem ipsis meritis ne deteriores ex hoc efficiantur. vel ad bonam vitam et pietatem erudiendos impediatur alios infirmos alios et premat atque auertat a fide. non videtur esse cupiditatis occasio sed ipsius charitatis Alio modo siccum delectat lingua blandiens et humanus dies. et formidat vulgi iudicium et carnis ex cruciatio vel pemptio. quod quod si sic haberet in animo ut proponat caritati fratris est peccatum mortale Tertio modo premissum est cum peccato veniali. puta cum ista momenta aiaz. non quod sic ut proponat proximi caritatem. sed ut negligenter reddatur ad considerandas circumstantias et oportunitates in quibus corrigere tenetur. ¶ Ad .xi. di. quod quicumque mortale peccat immediate propter caritatem peccat. quod facit id quod est contrarium caritati. tamen propter loquendo non semper directe propter caritatem peccat sed solum tunc quando tendit propter caritatem agere. ut contingit in his qui ex malicia peccant. ¶ Ad .xij. di. quod ad premissum de honore personarum reducitur precepta de beneficiis impendendis quibusque personis possunt ac expresse de honore personarum. quod hoc cadit statim in ratione culuslibet. non autem sic de alijs beneficiis ¶ Ad .xij. di. quod sermo ammonitionis non est sufficiens sicut philosophus in phisicis dicit ad eos qui sunt duri et servil animi et hi sunt qui ex ammonitione sunt deteriores qui sunt propecedendi per correctionem coactivam prelatorum. que etiam correctio non sufficit sine divino auxilio ¶ Ad .xiiij. di. quod peccata in deum non sunt nostri arbitrii ad dimittendum sunt autem nostri arbitrii ad arguendum. ¶ Ad .xv. di. quod homo propter peccatum suum non absolvit a debito correctionis. sed reddit indignus ad alium corrigendum qui seipsum non corrigit. nec tamen est perplexus. quod dicitur peccatum dimittere et sic corrigere sicut illud Math. vij. Et ecce primum trabem de oculo tuo. et tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.

De Correctione fraterna

¶ Ad. xvi. di. q. sp. ille q. corripit aliu in pctō
eris quodamō pdemnit seipm .i. pdemnatī-
onē suā pnūciat nō tñ sp sibi dānationē ac-
cumlat puta cū est in minorū peccato et ar-
guit de maiorī . vel cum est in occulto et ar-
guit de publico . et etiam cū est in publico . z
se simul et arguit nō ptenendo sē simul rep-
hendendo . Dicit em̄ Grego. in .v. mora. q.
cū hō debeat diligere prim sicut seipm. ita te-
netur aliena pctā corrigere z contra ea trasct
sicut sua Si vero cū superbia arguat qsi sua
pctā nō recognoscēs . tūc sibi dānationē ac-
quitit Vñ d: Mathi. viij. Quid vides se-
stucā in oculo fratris tui. et trabem in oculo
tuo non vides. Silt etia qñ ex correctione se-
quitur scandalū ppter manifestationem sui
peccati . sic etia correctio nō erit actus virtu-
osus . ¶ Ad. xij. di. q. correctio coactiva ē
officiū supbiōz. s. correctio charitativa ē offi-
cium oim. ¶ Ad. xvij. di. q. cū supiores sint
primi eos corrigere debem? s. hūlliter et reue-
renter . nō pterve ne exasperetur . Et ideo
ibidē dicit ap̄lus Seniorē obsecra vt patrez
Et ppter hoc reprehēditur Demophil? mo-
nachus. qui sacerdotē peccantē iniuriosis v-
bis et factē correxit eū verberās z de ecclesia
eijciens . ¶ Ad. xix. di. q. si correctio sim de-
bitas circūstantias fiat nō sequitur inde tur-
batio . sed potius pacis stabilimentū remo-
vis discordiarum causis.

¶ Articulus Secundus.

Secundo Querit

¶ Vtū ordo correctionis fraterne
sit in precepto qui ponit Math.
xviij. Et videt q nō Dicit em̄ .i. ad thi. v.
Peccātem coram omnibus argue sed Math.
di. xvij. Corripe eū inter te et ipsum solum
qd est secreto ammonere Cū ergo dicitū apli
nō pterierit pcepto xpi . videt q nō cadit sub
pcepto vt frater sit prius secreto ammonen-
dus et postea publice denunciandus ecclesie .
Sed dicebat q verbū apli intelligit de pctis
manifestis que publice argueda sunt . verbū
autē dñi de pctis occultis . ¶ Sed ptra pctā
occulta nullus dz publicare . sic em̄ esset ma-
gis pditor: criminis q̄ corrector: fratris . s. dñs
mādat Math. xvij. q. si factē monētē i secre-
to nō audiat adducat vñ vel duos testes et
tandē dicat eccleie qd est pctm publicare . et
go videtur q pceptū dñi nō sit intelligendūz
in pctis occultis . ¶ Pter. 3. sicut Aug. de
viij. de trini. omēs regule veritatis derivant

a lege veritatis eterne . s. lex veritatis eterne
hoc habet q deus non solū publicat hoīem
de pctō occulto . sed etia interdū punit nul-
la secreta monitione pcedente . ergo videtur
q etia hō qui diuine veritatis debz imitator
existere possit publice aliquē denunciare certa
monitione nō pcedere ¶ Pter. 4. sicut Aug.
dicit in li. ptra mendaciū Et gestis scōz in-
telligi pōt qualiter sunt precepta sacre scrip-
ture intelligenda . sed in gestis sanctorū inue-
nitur q facta est aliquā publica denunciatio
peccati occultī nulla secreta monitione pre-
cedente . vt legit Actū. v. Petr? ananiam
et Saphira occulte defraudantem de precio
agri publice denunciavit nulla monitione se-
creta pmissa . ergo nō obligamur ex pcepto
xpi vt secreta amonitio pcedat publicā de-
nunciatioz . ¶ Pter. 5. oīs xpi actio nostra
ē instructio Ipse em̄ dixit Johis. xij. Eū
dedi vobis vt quā admodū ego feci ita z vos
faciat. s. pps nō legit amonuisse Judā secre-
to anteq̄ eū denunciaret secreto . igit videt q
nos possum? publice denunciare pctm fratē
anteq̄ eū occulte amonēam? . Pter. 6. si
denunciatio fit in publico . ita etia et accusa-
tio . s. aliqs pōt ad accusationē pcedere nul-
la amonitione secreta prius facta . qz ad acu-
sationē preerigit sola inscriptio vt decre-
dit . ergo videt q etia denunciare publice
possit aliquis nulla monitione secreta pce-
dente . ¶ Pter 7. id qd in omni casu pterite-
liz nullo mō cadit sub pcepto . sed in q̄libet
casu videtur q liceat pterire amonitionē se-
cretā . q. in quolibz pctō p̄t aliqs intendere
cōmune bonū iusticie . et sic ad accusationē
pcedere amonitione secreta nō pmissa . ergo
videt q secreta amonitio nō debeat pmitti
ex nēitate pcepti . ¶ Pter. 8. non videt esse
pbabile q ea que sunt in p̄mū p̄suetudine re-
ligiosoz sint ptra pcepta xpi . s. in religionib?
est hoc p̄suetū q in capitulis aliqui pelamā-
tur de aliquib? pctis nulla secreta monitio
pmissa . nō ergo videt q sit de necessitate p-
cepti secreta amonitione p̄mittere publice
denūciatōi ¶ Pter. 9. Aug. dicit in. iij. de
do. xpiana. q sicut eadē rotūditas ē in mag-
no disco et puo . ita eadē rō iusticie est in ma-
gnis rebus et paruis . Si ergo in paruis pec-
catis nō preerigit secreta amonitio publice
denūciatōis vt dicebat . videt q nec etia in
magnis . ¶ Pter. 10. si secreta amonitio
debet pcedere publicā denūciationē necesse
est aliquā morā interuenire inter reprehensū

Articulus Secundus

onem peccati et publicā eiusdē denūciatōes sed quāq; talis mora est intantū periculosa q̄ postmodū nō p̄t sufficiens remediū ad hibe ri . puta si aliquis tractauerit de p̄ditōe civi tatis cum hostibus . vel si sit hereticus in gre gē seducēs homīes a fide . nō videtur q̄ de beat precedere secreta amonitio . ¶ Pre. 11. Triplex est agens . s̄z naturale . artificiale et agens per graciā siue per charitatē . s̄z chari tative corripit fratrē . sed agēs naturale vñ quodq; facit q̄to melius p̄t . et similiter agens artificiale . ergo etiā corripit fratrē ex charitate debz hoc facere quāto meli⁹ p̄t sed melius est q̄ hoc facere publice . sic enim magis p̄derit multitudini Bonū aut multo rum est melius q̄ bonū vñius . ergo videtur q̄ melius sit q̄ statim publice frater arguat nulla secreta amonitione precedente .

¶ Pre. 12. Ita se hz peccator in ecclesia si cut membrū putridū in corpe naturali . s̄ nō refert qualiter medic⁹ mēbrū putridū absci dat vt preveniatur totius corporis corru ptio . ergo nō refert qualiter frater peccans corripiat siue publice siue secreto . ¶ Pre. 13. Subditi tenentur obedire suis p̄latis . s̄ q̄nq; p̄lati p̄cipiūt vt eis dicat a subditis q̄cqd de aliquib⁹ p̄ctis sciūt . ergo etiā si p̄ctā sunt oc culta tenentur subditi revelare nulla monitōe secreta premissa . ¶ Pre. 14. Math. xvij. sup illd. Si peccaverit in te frater tuus . de glo. q̄ frater arguēd⁹ est ex zelo iusticie Et q̄ videt q̄ correctio fraterna sit act⁹ iusticie . s̄ iusticie debet in publico fieri . Dicit em̄ ph̄s in . v. ethi. q̄ iusticia est virtus p̄clarior ma gis q̄ lucifer aut hesperus . ergo correctio fra terna debet fieri in publico non in secreto .

¶ Pre. 15. Ad iusticiā pertinet retribuere pro meritis . s̄ ille qui peccavit ex hoc ipso fa ctus est inglorius apud deū . ergo videt q̄ sic meruit sit auferenda ei fama corā homīb⁹ p̄ publicā correctionē . ¶ Pre. 16. nullū prece ptum diviniū p̄rariatur p̄silio vel precepto . sed dñs dicit Luce . vi. Qui aufert que tua sunt nō repetas Qd̄ necesse est vt sit vel con silium vel preceptū . ergo videtur cum ammo nitio fieri non possit sine repetitione suo:um p̄cipue in casu in quo aliquis asportavit ali cui sua q̄ non sit in precepto secreto ammo nere . ¶ Pre. 17. omni tempore et omni mō licet reddere bonum p̄ malo . sed Aug. de in li. iij. de li. arbi. q̄ cum corripit in quieti redditur eis bonū p̄ malo . ergo videt q̄ omni tempore liceat eos corripere publice ante pu

blicam amonitionē . ¶ Pre. 18. leges ferū tur ad ea que sepe fiūt . nō ad ea que raro aci cidunt sed raro p̄tingit q̄ aliquis p̄pter hoc q̄ ei fama auferatur peior efficiatur . plures aut p̄pter detectionem a peccato homīes corripitūtur . ergo videt q̄ nō sit p̄ceptū legis diuine de hoc q̄ aliq̄s pri⁹ secreto amoneat q̄ publice denūctiet . ¶ Pre. 19. In ordine fraterne correctionis cōtinet q̄ p̄ctm̄ non de nūctietur ecclesie siue prelato nisi quādo fra ter arguentē audire noluerit . sed si vn⁹ p̄ctm̄ aliq̄d p̄mittat alio sciente et correctionē per mittat . videt ex hoc ipso fratrē arguentē au disse . et tñ videt illud p̄ctm̄ eius esse denun ctiandū prelato ne pereat iusticie disciplina ergo videt q̄ ordo correctionis fraterne quez dñs ponit nō cadit sub p̄cepto . ¶ Pre. 20. sup illud math. xvij. Si peccaverit in te fra ter tuus . de hiero. Si aut in deū peccaverit nō est nostri arbitrii . ergo videt q̄ iste corre ctionis modus nō se extēdat ad om̄ia p̄ctā .

¶ Pre. 21. dñs dicit Si te audierit lucratus es fratrē tuū . sed nō p̄pter aliq̄d fratrē suum est lucratus si solū audiat arguētē a peccato desistēs post graciā p̄ctā p̄missa . s̄ multa alia requirunt ad hoc q̄ ad salutē pueniat qd̄ ē fr̄z esse lucrātū . ergo videt q̄ ille ordo correctōis fraterne nō se extēdat ad p̄ctā graciā ¶ Pre. 22. Eccl. xij. Si Audisti v̄bū aduersus prim tuū . p̄mouat in te vidēs qm̄ nō te discipet . nō ergo oportet vt eū ad alios deferam⁹ si ei⁹ p̄ctm̄ deprehendim⁹ . ¶ Pre. 13. Melius est agendū circa fratrē in alijs p̄ctis q̄ in p̄ctō he retice prauitatis . s̄ in heretica prauitate dz aliq̄s amoneri bis aut ter . s̄m̄ illd̄ Ti. iij. He reticū hoīez post primā et secūdā correptōez deuota . ergo videtur q̄ nō sufficiat semel cor ripere . ¶ Pre. 24. ille ordo correctōis s̄m̄ Augusti . in libro de verbis dñi attenditur in peccatis occultis . sed in talibus nō videtur aliquis posse p̄bari per testes . ergo inconue nienter p̄tinet in hoc correctōis ordine q̄ te stes adhibeāt ¶ Pre. 25. hō dz diligere pri⁹ suū sic seip̄z . s̄ null⁹ ad publicatiōz sui criminis tenet testes inducere ergo etiā neq; ad māse stationē criminis fratris . ¶ Pre. 26. Aug. dicit in regula q̄ pri⁹ p̄posito aliq̄d dz ostēdi q̄ testib⁹ hostēdere p̄posito siue prelato est de cere ecclie . ergo nō pri⁹ debet testes audiri q̄ dicatur . sic ergo videtur q̄ ordo quem domi nus ponit non cadat sub precepto .

¶ S̄z p̄tra qd̄ Aug. de in li. de v̄bis dñi expo nens illd̄ . Corripe eū inter te et ipsum solum

De Correctione fraterna

Studens correctioni parcens pudori. forte enim
pre verecundia incipit defendere peccatum suum
et quæ vis facere mello: facis peyore. Hec
ergo ratio huius ordinis seruandus in correctione
fraterna ut parcat pudori fratris ne deterior
efficiatur. sed ad hoc tenemur per preceptum
charitatis. ergo ordo correctionis fraterne
cadit sub precepto ¶ Preterea Math. xviii
sup illud Si peccaverit in te etc. dicit glo. hoc
ordine scandala vitare debemus. Sed vitare
scandala cadit sub precepto. ut patet Roma.
xiii. ergo ordo correctionis fraterne cadit sub
precepto Bñ. di. q. sicut supra dictum est corre-
ctio fraterna cadit sub precepto sicut q. est accu-
satus quod est sicut q. debitis circumstantiis ve-
stunt. inter quos precipue videtur esse ordo ad finem
quæ oportet primæ regulæ habere in omnibus
opabilibus. finis autem correctionis fraterne est
emendatio fratris sicut dictum est Et ideo hoc
ordine voluit dominus fieri correctionem fraternam
sicut q. p. g. ad fratris emendationem quæ vo-
luntus a peccato liberare. Duplex autem imminet
hominis periculum ex peccato. scilicet conscientie et fame que se ha-
bent hoc modo ad invicem quod conscientia preferenda
est fame. quia testimonium conscientie est in conspectu dei
fame autem testimonium pertinet ad officium humanum
dicitur etiam quædam ad hoc quod conscientia est necessaria
hominis propter se ipsum. fama autem propter se et pro-
pter proximum. hoc ergo ordine voluit dominus fra-
ternam correctionem fieri. ut primo quidem si
possibile sit ita provideatur conscientie ut in nullo sa-
ma ledat. et hoc per secretam ammonitionem. deum
quod conscientia est fame preferenda. si aliter frater emen-
datus non potest nisi cum dispendio fame. finaliter
ordinavit deus ut publice denuncietur ut obiurga-
tio que fit a plerisque ei sit remedium salutare. Si
autem statim ad publicam denunciationem prece-
deretur pateret frater dispendium fame sue quod vi-
tandum est. et propter ipsum et propter alios
propter quos est sibi fama necessaria. propter ipsum
quidem duplici ratione. primo quod dicitur. quia precipuum
inter bona exteriora est bona fama. puer. xviii
Melius est nomen bonum quam dimitte mulce. Et
hoc ideo. quia bonitas fame reddit hominibus ydo-
neum ad humana officia exequenda in universali
humana Et ideo dicitur Eccl. xlii Curam habe de
bono nomine. hoc enim magis permanebit quam multi
thesauri magni et preciosi. Sicut ergo pecca-
tum dispendium. ita et multo amplius peccat si
aliquis absque necessitate proprio ingerat dispendium
fame absque necessitate eius peccatum publicando
Secundo quod propter preservationem fame habet multo-

ciens abstinere a peccatis. et ideo quoniam aliquis videtur
se iam famam amisisse pro nihilo ducit peccare
sicut illud Hier. iij. Frons mulieris meretricis
facta est tibi noluit erubescere Vñ et Hiero.
dicit super math. Corripendus est seorsum fra-
ter. ne si semel pudore aut verecundia amise-
rit permaneat in peccato Sicut etiam ex parte aliorum est
periculosus duplex. Primo quidem quod homines pec-
catorum alicuius audientes scandalisuntur et preterunt
quoniam non solum peccant sed etiam et multos
alios innocentes Vñ aug. dicit in epistola ad plebem
miconensem Cum de aliquibus qui secretum nomen psi-
tetur aliquid criminis vel falsi sonnerit vel veri
paterit. instatet satagunt ambiunt ut de om-
nibus hoc credat Secundo quod ex peccato unius publi-
cato multi provocantur ad peccatum sicut illud .i.
Chorin. v. Modicum fermenti totam massam
corripit Et ideo sub precepto cadit ut non pu-
tus aliquis ad denunciationem publicam procedat
secretum corripit Sed quod de extremo ad extre-
mum pervenit per medium interposuit dominus quæ-
dam medium gradum ut post secretam ammonitionem
antequam publice omnibus denunciatur unus vel duo
testes adhibeantur ut possit secretum correcti
non innotescere ceteris. ut Aug. dicit in regula
Sic ergo ordo fraterne correctionis sub precep-
to cadit. sicut et ipsa fraterna correctio Hac
tamen discretionem suam in verumque ut debito loco
et tpe et debitis circumstantiis observatis oia
fiant. sicut quod aliquis utile esse prospexerit ad emen-
dationem fratris que est finis et regule correcti-
onis fraterne. ¶ Ad .i. ergo di. q. sic Aug.
solvit in li. de verbis domini. verbum apostoli est intel-
ligendum de publicis peccatis. si verbum domini est intel-
ligendum in peccatis occultis ut ex ipso modo lo-
quendi apparet Dicit enim dominus Si peccaverit
in te frater tuus. Si enim publice peccat non
solum in te peccat cui promissam vel iniuriam in-
fert. sed etiam in omnes videtes. ut signatur in
parabola quam dominus posuit Math. xviii. de seruo
nequam. qui cum alium servum affligeret. videntes
servi eius que fiebant consistari sunt valde
Et. ij. Petri. ij. dicit quod aiam iustis iniquis opibus
cruciabantur. ¶ Ad. ij. di. q. quidam sic im-
tellexerunt ordinem correctionis fraterne per-
uandam. ut primo frater sit in secreto corri-
piendus. et si audierit bene quidem Si autem non
audierit dicebatur esse distinguendum. quod aut est
oïno occultum. et tunc non est procedendum ulterius
aut incipit iam in plurimum noticiam pervenire.
et tunc debet ulterius. procedi sicut quod dominus mandat
Sed hoc non videtur bene dictum Dicit enim Aug.
in regula Si frater tuus vulnus habet in corpe

Articulus Secundus

quod vult occultari dñi timet secari. nonne a
te crudeliter sileret et misericorditer indicaret
quāto ergo magis nō dz occultari ne deteri⁹
putrescat in corde. Et ideo alia distinctione
op⁹ est. Si em̄ pbabiliter pōssum⁹ estimare
q̄ vltim⁹ pcedendo ei⁹ emēdationi pficiam⁹
debem⁹ vltim⁹ pcedere adhibēdo testes ⁊ de-
nunciādo. Si vero pbabiliter estimem⁹ q̄ ex
tali publicatione fiat deterior nō est vltim⁹
pcedendū. ppter hanc em̄ cām a tota corre-
ctione fraternā est desistendū vt supra dictū
est. ¶ Ad. iij. di. q̄ oīs veritas hūane iusti-
cie regulat̄ diuina. s̄ hoīm facta nō eodē mō
pantur ad iudiciū diuinū et ad iudiciū hu-
manū. q̄ s̄m iudiciū hūanū quedā pctā
sunt occulta in quib⁹ nō est statim pcedendū
ad publicū. et hoc mō pantur oīa pctā ad
iudiciū diuinū. q̄ oīa nuda et apta sunt ocu-
lis ei⁹ vt dicit̄ ad Hebr. iij. et ideo q̄rum ad
iudiciū diuinū nō requirit̄ q̄ secreta ammoni-
tio pcedat. cum plerūq̄ pctōres quasi se-
creta ammonitione a deo arguātur per inte-
riōrē remorsum pscientie et interiorē inspira-
tionē vel in vigilando vel in dormiendo. vt
d̄ Job. xxxij. Per somnū in visioe nocturna
q̄n̄ irruit sopor super hoīes tunc aperit aures
virōrū et erudiens eos instruit disciplina. vt
auertat hominē ab his que fecit. ¶ Ad. iij.
dicendū q̄ pctm̄ Ananī et Saphīre nō deue-
nerat ad noticiā pcti mō hūano. sed per re-
velationē diuinā. et ideo in pctō illo pcessit
nō s̄m formā hūani iudiciū. s̄ s̄m formā diui-
ni iudiciū tanq̄ in hoc executor dei existens.
¶ Ad. v. di. q̄ etiā dñs pctm̄ inde sciuit vir-
tute diuina inq̄tū erat pgnitor absconditoꝝ
et ideo inq̄tū de⁹ pcedere poterat statim ad
publicandū pctm̄. et tñ ipse nō publicauit.
sed obscuris verbis eū de peccato suo amo-
nuit ¶ Ad. vi. di. q̄ alia ratiō est in accusa-
tione et denunciatiōe. q̄ in denunciatiōe
intēdit̄ correctio fratris et ideo tali ordine dz
denunciatio fieri que sunt pueniēs ad emēda-
tionē fratris Sed in accusatione intēdit̄ bo-
num ecclie. vt s̄z pseruet cōitas pura ab infe-
ctione pcti. et ideo in accusatione nō oportz
q̄ pcedat denunciatio. ¶ Ad. viij. dicen. q̄
nō in oīm pctō debet hō pcedere ad accusa-
tionē. sed solum in illis peccatis ex quibus in-
p̄mpto est vt pueniat periculū multitudini
vel spūale vel corpale Tunc em̄ pōt hō ad ac-
cusationē pcedere monitione nō pcedente. s̄
hoc expigat necessitas cōis. q̄ bonū cōe pferē-
dum est b̄ ono p̄iuato. ¶ Ad. viij. dice. q̄

pclamationes que sūt in capitulis religio-
rum magis sunt quedam p̄memoraciones q̄
accusaciones vel denunciatiōes. reducit̄ enim
fratri ad memoriā culpa de qua purgare se
debz. que fame eius detrimētū nō facit Sūt
ergo hūmōi pclamationes de leuib⁹ culpis. Si
autē pclamaret̄ aliquis in publico de aliq̄ gra-
ui culpa ex qua infamari posset monitione
precedente hoc esset illicitū et cōtra pceptus
christi. ¶ Ad. ix. di. q̄ ex leuib⁹ pctis nō
consurgit infamia sicut p̄surgit ex grauib⁹
et ideo nō est eadē ratiō de vtrūq̄ ¶ Ad. x.
dicen. q̄ in casibus illis in quib⁹ mora dent̄
etiatiōis est p̄culosa. nō oportet expectare
ammonitionē. s̄ statim pcedere ad denuncia-
tionē. Neq̄ hoc est p̄tra pceptū xp̄i p̄pter
duo p̄imo quidē. q̄ pctm̄ istud qd̄ vergit in
periculū multoꝝ nō est solū in te s̄ est in mul-
tis Dñs autē d̄t Si peccauerit in te frater tu⁹
S̄cō q̄ dñs non loquit̄ de culpa futura ca-
uenda. s̄ de culpa p̄terita iā p̄missa. ¶ Ad
xi. di. q̄ multo meli⁹ esset quātū ad fratē.
cut⁹ emendationi intēdit̄. et q̄tū ad multitu-
dinē q̄ pctm̄ si fieri pōt secretius emendetur
vt patet ex dictis Et ideo ille qui corrigat s̄m
charitatē illo mō debet pcedere. ¶ Ad. xij.
di. q̄ si medicus statim pcederet ad p̄cisio-
nem mēbrū corrupti incaute ageret. et mul-
tociens p̄cideret mēbra que sanari pōt S̄z
si sit sapiens a leuioꝝ remedijs incipiet tūc
demū p̄cidit̄ mēbrū q̄n̄ experit̄ illud esse in-
sanabile. et ita etiā est faciendū in correctiōe
fraternā. ¶ Ad. xij. di. q̄ p̄lato nō est obe-
diendū p̄tra pceptū xp̄i. iuxta illd̄ Actū. v.
Obedire oportet deo magis q̄ hominib⁹ Sed
ille p̄latus qui p̄cipit p̄tra mandatū xp̄i a pec-
cato nō excusatur. et ideo si p̄latus p̄cipiat
q̄ aliquid dicat qd̄ sciuerit corrigendū. vl̄ qd̄
sciuerit de peccatis alteri⁹ intelligendū est p̄-
ceptū eius sane in casu in quo hoc p̄ p̄cipere
s̄m ordinē institutū a xp̄o. ¶ Si expresse p̄tra
hūc ordinē p̄ceperit nō ē ei obediendū In quib⁹
sc̄iq̄tū casib⁹ seclat̄ vl̄ ecclastic⁹ index p̄t in-
ramētū exigere siue i via denunciatiōis siue in
via inquisitiōis siue in via accusatiōis In iste
etiā casibus pōt p̄latus in religionib⁹ per
p̄ceptum obediētie suos subditos obligare
¶ Ad. xij. dicen. q̄ iusticia d̄ esse p̄claris-
sima virtutū p̄pter decorē sui ordinis ad quē
etiā p̄tinet vt occultanda occultet. ¶ Ad
xv. di. q̄ ille qui occulte peccat meret̄ amitte-
re samā suā s̄ pro isto merito nō pōt ei pena
recompensari nisi ab illo qui est iudex ocul-

bonum scilicet deus. de quo dicitur. 1. ad Corinthios. iij. Qui illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium. ¶ Ad. xvi. dicitur. quod non repetere sua est preceptum secundum quod intelligitur in preparatione animi. ut Augustinus exponit. tenet enim hoc esse parat? sua non repetere in casu in quo hoc exigeret necessitas fidei vel charitatis in quo etiam casu sua dare de nouo teneret. Sed quod ultra hunc casum hoc sua repetat potest esse presulium debitis circumstantiis seruatis. sicut et presulium est quod hoc det sua quibus dicitur et quibus dicitur Ammonitio autem fraternitatis non preterit nec consilio neque precepto predicto. Potest enim aliquis fratrem amonere quod aliena accepit ut de peccato peniteat. et sit satisfacere patris etiam si ipse velit ei remittere cum hoc viderit expedire. ¶ Ad. xvij. dicitur. quod ille qui corripit delinquentem modo et ordine debito reddit bonum pro malo. Sed ille qui debitum modum et ordinem pretermittit corripendo in publico que sunt occulta non reddit bonum pro malo. ¶ Ad. xvij. dicitur. quod raro pergit quod peccata occulta publicentur. et id ex hoc periculum rarius accidit. Si enim frequenter publicarentur peccata occulta experimento preponderet quod periculum ex hoc sequeretur. ¶ Ad. xix. dicitur. quod ex quo peccatum est occultum et non apparet quare in promptu debeat publicari. et ille qui peccauit emendationem promittit. contra preceptum dei ageret quod socium peccantes vel ad platum vel ad alium deferret. ¶ Ad. xx. dicitur. quod peccatum qui in deum committitur non est nostrum arbitrium ea dimittere impunita. est tamen nostri arbitrii in eis corrigendis ordinem seruare quem spiritus instituit. ¶ Ad. xxi. dicitur. quod ille qui peccat intelligit corripientes audire quoniam et cessat ab opere et facit que sunt facienda pro salute perscrutando et satisfaciendo. et tunc frequenter sit grane peccatum aliquis lucratur fratrem sic audiente. ¶ Ad. xxij. dicitur. quod verbum quod aduersus fratrem audimus sic dicitur in nobis commorari ut non a nobis procedat ulterius nisi ad fratris emendationem. ¶ Ad. xxij. dicitur. quod cum dominus dicit Corripe inter te et ipsum. non solum intelligendum est quod semel corripiat. sed bis aut ter aut etiam pluries quod diu probabile spes maneat quod secretius corrigi possit. Cum vero probabile presulium mitur quod sic corrigi non possit. tunc intelligitur non audire. ¶ Ad. xxij. dicitur. quod testes inducuntur vel ad ostendendum quod hoc sit peccatum de quo aliquis arguitur ut Isidorus dicit. de vel ad puniendum de actu si actus iteretur. ut Augustinus dicit vel ad restituendum quod frater ammonens fecit quod in se fuit. ut Crisostomus dicit. ¶ Ad. xxv. dicitur. quod hoc non indiget testibus ad emendationem sui peccati. potest tamen indigere testibus ad emendationem alteri? secundum tres modos predictos et ideo non est similis ratio de peccato proprio et de peccato fratris. ¶ Ad. xxvi. dicitur. quod Augustinus intelligit quod prius dicitur plato quod testibus secundum quod platus est quedam singularis persona que potest prodesse etiam magis quam alij. Sic autem dicitur plato non est dicere ecclesie. sed quando dicitur in publico quasi in loco iudicij residenti. ¶ Articulus Primus.

Veritur pri

Quo Veritur spes sit virtus? Et videtur quod non. Virtus enim non se habet ad bonum et malum sed ad bonum tantum. unde et Augustinus dicit in libro de li. ar. quod virtute nullus male vitit. si spes se habet ad bonum et malum. quodam enim habent bonam. quodam malam spem. ergo spes non est virtus. ¶ Pre. 2. Virtute deus operatur in nobis sine nobis. ut supra dictum est. et sic patet quod nulla virtus est ex meritis. est autem spes certa expectatio future beatitudinis ex gratia et meritis proueniens ut magister dicit. xxv. di. tercius libri sententiarum. ergo spes non est virtus. ¶ Sed dicitur. quod spes presupponit meritum non in actu sed in habitu. ¶ Sed contra habitus qui est principium merendi est charitas. sed spes non presupponit charitatem sed precedit eam. Dicit enim Machius. 1. in glo. quod spes generat charitatem. ergo spes non presupponit meritum in habitu. ¶ Preterea. 4. virtus est dispositio perfecti secundum philosophum in septimo philosophia. unde et in. v. ethico. probat quod verecundia non est virtus. quia est imperfecti. sed spes est dispositio imperfecti. quia est distantia a bono. ergo spes non est virtus. ¶ Preterea. nulla passio est virtus quia passionibus neque laudamur neque vituperamur. ut dicitur in secundo ethico. sed spes est una de quatuor principalibus passionibus. ergo spes non est virtus. ¶ Sed dicitur. quod spes que est passio non est virtus. sed aliquid ad mentem pertinens. ¶ Sed contra omnes passiones appetitus sensitivi habent aliquid simile in mente. sicut enim est spes et amor appetitus sensitivi et intellectivi. ita etiam et desiderium et delectatio. et alia huiusmodi. sed in aliis passionibus preter amorem non sumuntur nomina virtutum. ergo neque alij virtus debet dici spes.

Articulus Primus

¶ Pre. 7. tria sunt genera virtutū. sunt enim quedā virtutes morales. quādam intellectuales. quādam theologice. si spes non est virtus moralis. quia non reducit ad aliquā cardinaliū virtutē. neque etiā est virtus intellectualis. quia non pertinet ad vim cognitiuā sed ad appetitiuā. Nec etiā est virtus theologica. quia theologice virtutis non est esse in medio sed in extremo. sicut illud Deu. vi. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. spes autē mediū tenet inter presumptionē et despationē. **¶** Pre. virtus marie theologica est quōdāmodo donū sup̄naturaie diuinitis nobis infusum. sed ad sperandū beatitudinē eternā non indigemus aliquo dono sup̄naturali. quia cum bonū naturaie moueat appetitū summū bonū quōd est beatitudo marie naturaie appetitū mouebit. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. actus charitatis est perfectior quā actus spei. sed ad actū charitatis pertinet natura creata absque dono gratie. sed illorum opinio est quod dicitur quod homo et angelus in naturalibus creaturis deū supra se et supra omnia dilexerunt. quod videtur esse actus charitatis. ergo multo magis potest aliquid in actu spei sine dono gratie. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. 10. virtus sicut philosophi. in. i. ethi. est omni arte certior. sed hoc non proprie spei. causatur enim ex gratia et meritis quae sunt incerta. sicut illud. Eccl. ix. Nemo scit verū sit dignus odio vel amore. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. 11. omnis virtus potest esse cum charitate. sed spes non potest simul esse cum charitate. spes enim importat distantiam. caritas autē vnitionē sicut illud Dio. liij. ca. de di. no. quod amor est vis vnitiua. ergo spes non est virtus.

¶ Preterea. 12. omnis plenitudo gratiarum et virtutum fuit in christo: sicut illud Iohis. i. Vidi mus enim plenū gratie et veritatis. sed spes non fuit in christo. quae enim videt non sperat. ut dicitur Roma. viij. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. 13. virtus causat delectationē in actu. sed spes e contra: ratio causat afflictionē. sicut illud Prover. xij. Spes que differt affligit animam. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. 14. virtus per se habet delectationem. ut dicitur in. i. ethi. Spes autē et memoria non sunt delectabilia sicut se. ut dicitur in. xi. meth. ergo spes non est virtus. **¶** Pre. 15. nulla virtus facit actū malū. sed spes facit actū malū. quia facit actū difficile. ergo spes non est virtus.

¶ Pre. 16. spes est expectatio ut dicitur est. expectatio autē importat distantiam a bono sperato quod est beatitudo. sed virtus non habet mariam distantiam a beatitudine. immo facit mariam propinquitatem ad ipsam. ergo spes non est virtus.

¶ Pre. 17. sicut spes est futurorum. ita est me-

moria preteritorum si memoria preteritorum non est virtus. ergo neque spes futurorum. **¶** Sed contra per virtutes in beatitudinem introducimur. nam felicitas premium virtutis est. ut dicitur in. i. ethi. si spes introducit in beatitudinem. Dicit enim hebre. vi. quod habemus spem incedentē. id est. incedere facientē ad interiora velamina ad beatitudinē celestē. ut glo. ibidem dicitur ergo spes est virtus. **¶** Pre. prima ad Choro. xij. dicitur. Tunc autē manent fides spes et charitas tria hec. si fides et charitas sunt virtutes. ergo et spes. **¶** Pre. Grego. dicitur. 1. mora. quod tres filias iob signant he tres virtutes fides spes caritas. spes ergo est virtus. **¶** Pre. precepta legē datur de actibus virtutū. si multa precepta dantur de actu spei. Dicit enim in ps. Spera in dño et fac bonitatem. ergo spes est virtus.

¶ Respondeo dicitur. quod quodammodo cognoscitur per actus et actus per obiecta. ad cognoscendum autem spes sit virtus oportet considerare de ratione actus eius. Manifestum est autē quod sperare importat motum quendam appetiue virtutis tendentē in bonū. non quidem ut iam habitū sicut gaudium et delectatio sed tanquam assequendū sicut etiā desiderium et cupiditas. Differt tamen spes a desiderio in duobus. Primo quidem. quia desiderium est cōiter cuiuslibet boni. et ideo attribuitur cupiscibili. spes autē est boni. ardui quod difficile est sequi. et ideo attribuitur irascibili. Secundo quia desiderium est alicuius boni absolute absque consideratione possibilitatis vel impossibilitatis illius. sed spes tendit in aliquod bonū sicut in id quod est possibile adipisci importat enim in sui ratione quadam securitatem adipiscendi. Sic ergo in obiecto spei quatuor consideratur. primo quidem quod sit bonū per quod differt a timore. secundo quod sit boni futuri per quod differt a gaudio vel delectatione. tertio quod sit boni ardui per quod differt a desiderio. Quarto quod sit boni possibilis haberi. per quod differt a desperatione. Est autē possibile aliquid haberi ab aliquo duplici modo sicut philosophi prout patet. Alio modo per auxilium alterius. nam que per amicos sunt possibilis aliquatenus possibilis dicimus. ut patet per philosophum in. iij. ethi. Sic ergo quicquid sperat homo aliquid adipisci per propriam partem quicquid vero per auxilium alienum et talis spes expectationē habet in quantum homo respicit in auxilium alterius. et tunc necesse est quod motus spei feratur in duo obiecta. scilicet in bonū adipiscendum et in euz cuius auxilio innititur. Summū autē bonū quod est beatitudo eterna homo adipisci non potest nisi per auxilium diuinum sicut illud Roma. vi. gratia dei vita eterna. Et ideo spes adipiscendi vitam eter-

nam habet duo obiecta. scilicet ipsam vitam eternam quam quis sperat. et auxilium divinum a quo sperat. Etiam spes habet duo obiecta scilicet rem quam credit et vitam primam cui considerat. fides autem non habet rationem virtutis nisi in quantum inheret testimonio veritatis primae ut ei credat quod ab ea manifestatur secundum illud Genesim. xv. credidit abraham deo et reputatus est ei ad iustitiam. unde et spes habet rationem virtutis ex hoc ipso quod habet inherere auxilio divine preteritis ad consequendam vitam eternam. Si enim aliquid inmitteret humano auxilio vel suo vel alterius ad consequendum perfectum bonum absque auxilio divino esset hoc viciosum. secundum illud Ieremias. xvij. Maledictus homo qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum. Sic ergo sicut formale obiectum fidei est veritas prima per quam sic per quoddam medium assentit his que creduntur que sunt materiale obiectum fidei. Ita etiam formale obiectum spei est auxilium divine potestatis et pietatis. propter quod tendit motus spei in bona spata que sunt materiale obiectum spei. Et sic ea que creduntur materialiter omnia referuntur ad deum. quia alia eorum sunt creata. sicut quod credimus omnes creaturas esse a deo. et carne christi esse a filio dei assumptam in unitate persone. ita etiam omnia que materialiter sperant ordinantur in unum finale speratum quod est fructus dei. In ordine enim ad hanc fructum speramus adiuvari a deo non solum specialiter sed etiam corporalibus beneficiis. Ad. i. ergo dicitur quod spes secundum quod inheret divino auxilio non potest se ad malum habere. nullus enim potest nimis de deo sperare. sed quod aliquid male sperat hoc contingit quia non inheret deo sed sue virtuti vel false opinioni. puta cum presumit se salvandum etiam in peccatis peccaverans. Ad. ij. dicitur quod cum dicitur spes esse expectatio future beatitudinis ex gratia et meritis proveniens dupliciter potest intelligi. Uno modo ut expectatio intelligatur ex meritis provenire ex parte expectantis. ut scilicet expectatio talis causetur in homine ex precedentibus meritis. in hoc sensu precedit obiectio. que falsus est. Alio modo potest intelligi expectatio esse ex merito ex parte rei expectate. et hic est verus sensus. expectamus enim quod per dei gratiam et bona merita beatitudinem consequamur. Ad. iij. dicitur quod secundum hunc sensum merita non precedunt necessitate spei neque actu neque hitu. sed precedunt re spata. scilicet beatitudinem. unde potest esse quod speramus non habere merita neque actu neque hitu sed solum in proposito. Ad. iij. dicitur quod spes secundum quod refertur ad materiale obiectum est dispositio imperfecta. quia quod sperat non dum habet. sed secundum quod respicit obiectum formale scilicet auxilium divinum sic est dispositio imperfecta. in hoc enim consistit perfectio hominis ut deo inhereat. et sicut est

de fide que habet imperfectionem. eo quod nondum videtur ea que credit. habet autem perfectio ex eo quod inheret testimonio primae veritatis. et ex hoc est verum. Ad. v. dicitur quod spes est passio secundum quod est motus appetitus sensitivi cuius obiectum deus est non potest. et ideo talis spes virtus non dicitur. si illa que est motus mentis que est capax dei. Ad. vi. dicitur quod nulla virtus potest denotari simpliciter ab aliqua passione nisi theologica. nam virtutes intellectuales pertinent ad vim cognitivam passiones autem sunt in vim appetitivam. virtutes autem morales preterunt modum in passibus. unde virtus moralis non notatur ab aliqua passione absolute. sed a moderato passionis sic potentia fortitudo et alia. Sed modus humane mentis qualitercumque deus attingeret ad virtutem pertineret et ideo nota simpliciter motus sue passionis adaptatur virtutibus theologicas. et que virtutibus theologicas obiectum est deus quod est summu bonum manifestum est quod passiones que obiectum est malum non pertinent notare virtutes theologicas. Sicut etiam cum virtus theologica pertinet ad statum vite que in deum tendit. passiones que obiectum est bonum pertinent ut delectatio et gaudium. non sicut nota aliaque virtutibus sed magis pertinent ad beatitudinem. unde delectatio potest una de doctibus beatitudinis desiderium autem importat quendam motum in futurum sed sine alioque pertinenti inherere vel specialiter actu ipsi dei. unde neque desiderium nominat virtutem aliam. unde relinquatur quod solum spes et amor nominant theologicas virtutes. Ad. vij. dicitur quod ideo virtutes morales consistunt in medio. quia ad virtutem morale pertinet attingere regulam rationis circa proprium et per se obiectum scilicet circa passiones et operationes humanas. Omne autem regulatum in quantum habet rationem medium. quia quod a regula discendat et superfluum et diminutum est. Dicitur etiam quod virtus intellectualis est que consistit in hoc quod attingat verum quod est bonum intellectus. veritas autem intellectus humani regulatur et mensuratur ab essentia rei. ex eo enim quod res est vel non est opinio vera est vel falsa et ideo etiam virtus intellectualis circa proprium obiectum in medio consistit. ut scilicet hoc apprehendat homo de re quod est non plus neque minus sed virtus theologica habet per obiectum ipsam primam regulam non regulatam et ideo sufficit qualitercumque attingere regulam ad rationem virtutis. propter quod secundum preteritis ad proprium et formale obiectum virtus theologica in medio non consistit sed ex parte materialis obiecti potest consistere in medio et hoc accidit ei. sicut fides catholica in divinis precedit media inter heresim sabellij preteritis personarum et heresim arrij subas separat. et eodem modo ex parte eius quod est materiale obiectum spei consistit in medio in quantum se

Articulus Primus

aliquis sperat se adipisci beatitudinem sic vel aliter per se formalis obiecti quod est auxilium divinum non consistit in medio. nullus enim potest nimis divino auxilio inniti. ¶ Ad. viij. dicen. quod bonum proportionatum movet appetitum. non enim naturaliter appetitur ea que non sunt proportio nata. quod autem beatitudo eterna sit bonum proportionatum nobis hoc est ex gratia dei. et ideo spes que tendit in hoc bonum sicut proportionatum homini ad habendum est donum divinitus infusus. ¶ Ad. ix. di. quod diligere deum super omnia potest intelligi dupliciter. Uno modo secundum quod bonum divinum est principium et finis totius esse naturalis. et sic amant deum super omnia non solum rationalia. sed etiam bruta animalia et insensibilia in quantum amare possunt. quod unicuique proprii amabilius est bonum totius quam proprium bonum. unde naturaliter magis se exponit ut cuius pro salute totius corporis. iste naturalis amor dei pervenit in hominibus per peccatum. unde in statu nature integre poterat homo deum diligere super omnia secundum modum predictum. Alio modo potest aliquis diligere deum super omnia secundum quod deus est obiectum beatitudinis. et secundum quod fit quodammodo societas rationalis mentis ad deum quodammodo spirituali unitate. et talis dilectio est actus charitatis in quem nulla creatura potest esse sine gratia. ¶ Ad. x. di. quod virtus inclinatur in proprium actum per moderationem. sic Tullius dicit. et ideo certitudo spei et aliarum virtutum non est referenda ad cognitionem obiecti vel principiorum priorum. sed ad infallibilem inclinationem in actu. ¶ Ad. xi. di. quod caritas facit unionem in affectu ut sit amans reputet amicum quasi se alterum. et deum plus quam se. potest tamen esse cum distantia reali rei amate. et ita caritas potest esse cum spe. ¶ Ad. xij. dicen. quod spes habet perfectionem quando est cum imperfectione. et ex illa parte que habet perfectionem habet rationem virtutis. et ex hac parte plenissime fuit in christo. ipse enim plenissime inhestit divino auxilio. et ex parte eius quod est imperfectionis desuit spes ei sicut et fides. ¶ Ad. xij. di. quod spes non affligit animam. sed magis est causa delectationis in quantum facit rem speratam quodammodo esse presentem secundum fiduciam adipiscendi. Unde apostolus dicit. Rom. xi. spe gaudentes. sed dilatio rei sperate est que quando affligit. ¶ Ad. xij. di. quod duplex est delectatio. una quodammodo de obiecto actus. alia de ipso actu. prima autem delectatio non est propria virtuti. quod est aliquid virtus ad quam pertinet dolere de suo obiecto. secundum philosophiam. sed secunda delectatio que est de actu est propria virtutis. quod unicuique habet virtutem est delectabilis operatio que est secundum proprium habitum. unde etiam et penitens de dolore gaudet. sic ergo spes in quantum causat delectationem de re sperata non

causat delectationem per se sed per aliud. id est in quantum facit eam estimare ut presentem. et secundum quod causat delectationem de proprio actu sic per se delectationem causat. ¶ Ad. xv. di. quod facere actum difficilem potest intelligi dupliciter. uno modo quod faciat difficultatem in actu. et in hoc sensu precedebat obiectio sic autem spes non facit actum difficilem. quod non adhibet difficultatem actui sed magis diminuit. alio modo potest intelligi facere actum difficilem. id est est actus qui est difficilis. et hoc modo spes facit actum difficilem. quod propter speciem homines aggrediuntur difficultia. ¶ Ad. xvi. di. quod distantia a termino ad quem vel a termino a quo invenit in quolibet motu. non tamen ea motus specificatur sed potius ex termino. et ideo non sequitur quod si motus est distantis quod maior motus magis sit distans. hec enim scia argumentandi tenet solum in his que sunt per se. videmus autem quod motus naturalis quanto magis appropinquat ad terminum tanto magis intendit et sicut de spe. ¶ Ad. xvij. di. quod memoria non importat aliquam inhesionem unde possit habere rationem virtutis. sicut habet spes et ideo non est simile. ¶ Articulus Secundus.

Secundo querit.

Verum spes sit in voluntate sicut in subiecto et videtur quod non. obiectum enim spei est bonum arduum. sed arduum obiectum est irascibile. ergo spes est in irascibili et non in voluntate. ¶ Pre. 2. caritas est perfectissima virtus. ergo sufficit ad perficiendam unam partem. sed caritas est in voluntate. non ergo in voluntate est spes. ¶ Pre. 3. ideo non possimus plura intelligere simul. quod intellectus non potest simul informari diversis speciebus intelligibilibus sicut neque corpus diversis figuris ut Algazel dicit. ergo pari ratione una pars non potest simul formari in actu per diversos habitus. ut sit secundum utrumque actu operis. si sicut potest esse actus spei cum actu caritatis. ergo caritas et spes non possunt esse simul in una parte. sed caritas est in voluntate. spes ergo non est in voluntate. ¶ Pre. 4. spes est certa expectatio. sed certitudo pertinet ad vim cognitivam. ergo spes est in vi cognitiva et non in voluntate. ¶ Sed contra spes est ex merito perveniens. sed merita pertinet ad voluntatem. ergo spes est in voluntate. ¶ Unde dicitur. quod sicut dictum est spes est virtus theologica. unde eius obiectum est deus nulla vis aut sensiva potest se extendere ad hoc obiectum quod est deus quod sensus corporalis non transcendit. ergo spes non potest esse in aliquid vis sensitiva. Manifestum est autem quod spes ad vim appetitivam pertinet eo quod obiectum eius est bonum. ut

De Virtutibus Cardinalibus

supra. dictū ē. Vñ oportet qd sit in vi appeti-
tiva rōnis q̄ est volūtas s̄m p̄m̄ i. iij. de aīa
vñ spes ē in volūtare s̄t in subiecto. h̄mōi at
appetit rōnalis nō diuidit̄ p̄ irascibile r̄ con-
cupisci. vt quidā posuerūt. qz obiectū volū-
tatis est bonū s̄m cōm bōi rōnē. quā p̄t in-
tellect⁹ apphendere. nō aut̄ sensus. et ideo ap-
petit⁹ sensitiv⁹ cui⁹ obiectū ē bonū s̄m rōnez
p̄ticularē diuidit̄ in irasci. et cupis. s̄m di-
uersas rōnes boni sensibilis qd v̄l est delecta-
bile s̄m sensus ad qd ordiat̄ p̄cupiscibilis vel
est altitudinē p̄pūā h̄ns supra ipedimēta de-
lectatōis. et hoc ē obiectū irascibilis vñ in
appetitu supiori iras. r̄ cu. nō ponūt. sic er-
go subiectū spei nō est irascibil sed volūtas.
¶ Ad .i. ergo di. qd spes de q̄ loq̄mur est ar-
dū intelligibil qd nō ē obiectū alicui⁹ sp̄eal
posse. s̄ volūtas in ipm̄ tendit̄ s̄m rōnē v̄lem
boni ¶ Ad .ij. di. qd caritas p̄ficiat volūtatē
p̄fecte q̄rū ad vñū mortū ei⁹ q̄ est amare. s̄m
diger alia p̄fectiōe q̄rū ad aliū mortū eius q̄
est sperare ¶ Ad .iij. di. qd q̄n sunt multa ordia-
ta ad vñū p̄nt s̄t̄ intelligi. s̄t̄ etiā mot⁹ spei
s̄t̄ p̄t̄ esse cū motū charitatis. qz ad seinuicē
ordinatur. ¶ Ad .iiij. di. qd certitudo spei
derinat̄ a certitudine fidei in q̄rū em̄ mot⁹ ap-
petitiue v̄tutis dirigit̄ a virtute cognoscitiua
p̄ticipat aliquid de eius certitudine.

¶ Articulus tercius.

¶ Tertio Queritur.

De ordine spei ad caritatē. Vñ
spes sit p̄ior caritate Et vidē qd
nō Ambro. em̄ sup Lu. xvij. si habuerit̄ fidē
s̄t̄ granū sinapis r̄c. dicit ex fide est caritas.
ex caritate est seps. sed fides est p̄ior caritate
ergo caritas ē p̄ior spe. ¶ Pre. 2. aug. Et in
enchi. qd fides sine caritate nō p̄dest. spes at̄
sine caritate esse nō p̄t. s̄ si spes esset p̄ior ca-
ritate posset esse sine ea s̄t̄ et fides. liz nō p̄-
dest. ergo spes nō est p̄ior caritate. ¶ Pre.
Aug. Et. xij. de ci. dei qd boni mot⁹ atz affe-
ctus ex amore et sc̄tā caritate veniūt. s̄ spare
s̄m qd est act⁹ spei ē qdā mot⁹ r̄ affect⁹ lauda-
bilis. ergo derinat̄ a sc̄tā caritate. sic ergo ca-
ritas est p̄ior spe. ¶ Pre. spes est cū desiderio
vt sup̄ dcm̄ ē. s̄ desiderii nō nisi bōi aāt̄ ergo
spes p̄suppōit amorē ergo ē posterior carita.
¶ Pre. inter affectōes aīe p̄ma ē amor ex eo
em̄ oēs actōes r̄ affectōes aīe derinant̄. vt
p̄t̄ p̄ Dio. 4. c. de di. no. s̄ spes iportat qdā
aīe affectōes. ergo caritas q̄ ē amor ē p̄ior spe

¶ Pre. spes v̄l desiderii nō ē nisi p̄pūā bōi.
sed bonū aliqd sit p̄pūā appetēti p̄ amorē. s̄
creditur ei p̄ueniēs. ergo spes et desiderii p̄
supponūt amorē. ¶ Pre. Aug. xij. de ci. Et
Et qd recta volūtas ē caritas s̄ recta volūtas
p̄cedit sp̄e. ergo caritas p̄cedit sp̄e. ¶ Pre.
eoz que sunt s̄t̄ vñū nō ē p̄ior altero. s̄ fides
spes r̄ caritas s̄t̄ s̄t̄. qz s̄t̄ Gre. Et sup̄ Eze-
chie. eq̄liter ab hoīe habētur. ergo spes nō ē
p̄ior charitate ¶ Idē nō est p̄ior seipso. sed
idē videt̄ eē spes caritati. cū v̄tūsq̄ sit vñū
obiectū. s̄ summū bonū ergo spes nō est p̄ior
caritate ¶ Pre. magister Et. xxvi. d. iij. ser. qd
spes ex meritis p̄uenit q̄ p̄cedūt nō solū rē
s̄peratā s̄ etiā sp̄e p̄t̄ caritas. ergo spes
nō est p̄ior charitate. ¶ Pre. spei opponit̄
desperatio. caritati aut̄ oppōit̄ qdlibet p̄ctm̄
mortale s̄ p̄ior ē qd hō incidat̄ i p̄ctm̄ mortale
q̄ incidat̄ in desperationē. ergo caritas est p̄ior
spe. ¶ Pre. ordo habitū r̄ actū est s̄m or-
dinē obiectoz. s̄ bonū qd ē obiectū caritatis
est p̄ior q̄ arduū. qd ē obiectū spei. qz arduū
se h̄z ex additiōe ad bonū. ergo caritas ē p̄ior
spe. ¶ Pre. quicqd nobilitatis p̄uenit alicui
in cōpleto in aliq̄ ḡne p̄uenit etiā p̄pleto i ḡne
illo. s̄ manifestū est qd aliq̄s amor in cōpleto
p̄cedit sp̄e. ergo m̄to magis amor p̄lect⁹ q̄ ē
caritas sp̄e p̄cedat. S̄ p̄ra ē qd d̄: Math.
. 1. qd abraam genuit̄ ysaac. ysa. Et aīa. glo.
id est fides genuit̄ sp̄e. spes caritatē. s̄ ḡnans
est p̄ior genito. ergo spes ē p̄ior cari. ¶ Pre.
sup̄ illd̄ ps. spera in d̄no r̄ fac bonitatē. spes
est introit⁹ ad fidē et initii h̄iane salutē r̄ sic
videt̄ qd spes sit p̄ior fide. s̄ p̄ior est fides cha-
ritate. ergo etiā spes ¶ Pre. ap̄lus Et. i.
Zhi. i. finis p̄cepti caritas est de corde puro
et sc̄tia pura glo. i. spe et sic videt̄ qd caritas
ex spe p̄cedat spes ergo ē p̄ior caritate ¶ Pre.
Aug. dicit. v. de tri. qd null⁹ amat nisi id ad
qd se spat̄ p̄uenire posse. r̄ id qd q̄s non spat̄
aut nō amat aut tepide amat. ergo amor p̄-
suppōit sp̄e. ¶ Pre. p̄ior est ea a q̄ nō p̄uertit̄
p̄sequētia subsistēdi. s̄ spes ē h̄mōi i statu em̄
vie quicqd h̄z caritatē h̄z sp̄e. s̄ nō p̄uertitur
ergo spes ē p̄ior caritate ¶ Bñ. di. qd p̄ius
d̄: aliqd s̄m rōnē alicui⁹ p̄ncipiū. vel qz p̄nci-
pio p̄pinqui⁹ est. sunt aut̄ duo p̄ncipia intri-
seca rei materia r̄ forma Et s̄m hor̄ diāz ali-
quid d̄: dupl̄ p̄ius. vno quidē mō est aliqd
p̄ior altero p̄fectiōe. s̄t̄ act⁹ p̄na r̄ p̄fectū in-
p̄fecto. q̄ qd ē p̄ioritas videt̄ principio formali
Allo vō mō ē aliqd p̄ior in via ḡnatōis r̄ t̄p̄is
et sic p̄na est p̄ior actu et ip̄fectuz p̄fecto. s̄m

Articulus Tertius

placiter aut et vlt et tpe pfectū est prius q̄ in-
perfectū . qz imperfectū nō mouet nisi ab aliq̄
preexistēti pfecto . hec aut p̄uocitas videt ma-
teriali p̄ncipio . Scdm ergo p̄mū p̄uocitatis
modū caritas est p̄ior nat̄alt spe . s̄m at se-
cūdu modū spes in vno hoīe p̄cedit caritatē
qz p̄pter sp̄ē introducit ad caritatē . ¶ Ad
cūdu euidentiā sciendū q̄ oēs affectiōes aīe q̄
sunt q̄dā appetitiuū motū p̄portionatur mo-
tibus naturalib⁹ eo q̄ motū natural ex incli-
natiōe nat̄ali p̄cedit . q̄d̄ appetitū nat̄alis
et s̄lt̄ motū affectiōnū aīalīū p̄cedūt ex incli-
natiōe aīali q̄ ē appetitū aīalis In motib⁹ at̄
nat̄alib⁹ inuenim⁹ q̄dē p̄mo p̄ncipiū ipsius
motū . qd̄ est informatio mobilis p̄ suā formā
nat̄ale . s̄c̄ cū gn̄at̄ graue aut leue Scd̄s ē mo-
tus nat̄alis pueniēs ex tali forma . s̄c̄ cū cor-
pus ascēdit vlt̄ descēdit Tercio vō est quies in
pp̄rio loco Et s̄lt̄ in appetitu aīali p̄rio q̄dē
est informatio q̄dā ipsi⁹ appetitū p̄ bonū . et
hec ē amor q̄ vn̄t̄ amatū amato ex hoc at̄ se-
cūdo sequit̄ si bonū amatū sit dist̄as q̄ appe-
titus tēdat in illū motū desiderij vlt̄ spei Ter-
cio aut̄ sequit̄ gaudiū vel delectatiō q̄n̄ aliq̄s
p̄tigit ad rē nat̄ā Sic̄ igit̄ motū r̄ q̄es nat̄al p̄-
uenit ex forma . ita oīs affectiō aīe puenit ex
amore . oportet ergo q̄ s̄m dīnam amoris at̄
tēdatur dīna in ceteris affectiōib⁹ aīe . Est
aut̄ duplex amor . vn⁹ q̄dē imperfect⁹ ali⁹ aut̄
p̄fect⁹ Imperfect⁹ q̄dē amor alicui⁹ rei ē q̄n̄ ali-
q̄s rē aliq̄s amat . nō vt ei bonū in seipsa velit
s̄ vt bonū illi⁹ sibi velit . r̄ hic notat̄ a q̄busdā
p̄cupiscētia . s̄c̄ cū amam⁹ vinū volētes eius
dulcedie vti . vlt̄ cū amam⁹ aliquē hoīem pp̄-
ter nr̄am vtilitatē vlt̄ delectatōes Ali⁹ aut̄ est
amor p̄fect⁹ q̄ bonū alicuius in ip̄o diligit̄ . s̄c̄
cū amado aliquem volo q̄ ip̄se bonū habeat
etiam si nihil inde mihi accidat . et hoc d̄r̄ esse
amor amicitie q̄ aliq̄s s̄m seip̄m diligit̄ . vn̄
ista est p̄fecta amicitia . vt d̄r̄ . viij . ethi . Cari-
tas at̄ est nō quicūq̄ amor dei . s̄ amor p̄fect⁹
q̄ de⁹ in seip̄o diligit̄ Ad hoc aut̄ q̄ aliq̄s bo-
nū diuinū s̄m se diligit̄ inducit̄ ex vōis a deo
pueniētib⁹ q̄ sibi q̄s vult . et ex malis q̄ deo in-
herēdo vitat̄ . q̄ntū ad vitatōz maloz p̄tinet
ad hūc amorē sui timor . q̄ntū vō ad p̄secutōz
bonoz p̄tinet ad sui amorē spes q̄ est motū tē-
dens in aliq̄d adipiscēdū . s̄c̄ dictū est . vnde
verūq̄ hoz s̄m pp̄riā rōnē deriuat̄ ex imp̄se-
cto dei amore . et p̄pter hoc in via gn̄atōis r̄
tp̄is s̄c̄ timor p̄cedit caritatē r̄ introducit ad
ip̄az vt Aug . d̄t sup̄ cano . Jo . ita etiā r̄ spes
introducitur ad caritatē dum r̄ aliq̄s p̄ hoc qd̄

spat se aliq̄d bonū a deo p̄sequi ad hoc debu-
citur vt deū p̄pter se amet . ¶ Ad . i . ergo d̄ .
q̄ sicut Ambro . ibidē subdit . rursus in se q̄dā
sc̄tō circuitu refunditur . qz s̄z cū aliq̄s ex spe
iam ad caritatē introducitur fuerit . tūc etiā
perfecti⁹ sperat et casti⁹ timet . sicut etiā r̄ fir-
minus credit et ideo q̄ dicit q̄ ex charitate est
spes . nō loquit̄ quātū ad p̄mā charitatis ge-
nerationē . s̄ quantū ad secundā charitatis
refusionē . s̄m q̄ iam nobis indita facit nos
et p̄fectius sperare et credere . ¶ Ad . iij . d̄ .
q̄ spes que est ex merit̄ p̄cedentib⁹ nō p̄t
esse sine charitate que est merēdi p̄ncipiū
sed spes informis que est sine merit̄ in actu
sed ex merit̄ p̄posito est quidē sine charita-
te in actu . sed non sine charitate in p̄posito .
¶ Ad . iij . d̄ . q̄ Aug . ibi loquit̄ de bonis mo-
tibus et affectib⁹ meritoꝝis hec enim ex cha-
ritate causantur . ¶ Ad . iij . dicendum . q̄
ratio illa p̄bat q̄ spes p̄supponit aliquem
amorem . non tamen oportet q̄ p̄supponat
amorem charitatis . sed amorem sūp̄sū q̄
quis optat bonum diuinum . Et per hoc pa-
tet solutio ad v . et vi . ¶ Ad . vij . dicendū
q̄ recta voluntas dicitur caritas causaliter .
qz . s̄ . perfecta rectitudo voluntatis nō p̄t
esse nisi ex caritate . sed talis perfectio volunt-
tatis nō p̄cedit spem informē . ¶ Ad . viij .
d̄ . q̄ auctoritas Gre . intelligit̄ de fide spe et
charitate . s̄m q̄ sunt virtutes quod non cō-
uenit fidei et spei nisi s̄m q̄ informantur cha-
ritate . sed s̄m q̄ sunt informes quandoq̄ p̄-
cedunt charitatem tpe . ¶ Ad . ix . dicendū
q̄ bonum diuinum vt s̄m se dilectum est obie-
ctum charitatis . sed sicut adipiscendum est
obiectum spei . et propter hoc caritas a spe
differt . ¶ Ad . x . dicendum q̄ si spes sit in-
formis . merita non p̄cedunt spem s̄m rem
speratam . si autem spes sit formata sic meri-
ta p̄cedunt spem . et hoc modo naturaliter
p̄cedit spem caritas . ¶ Ad vndecimū
dicendum q̄ ea que sunt posteriora in com-
positione sunt priora in resolutione . et ideo
qz in via gn̄atōis spes p̄cedit caritatē in via
resolutōis eōuerso culpa p̄ quā amittit̄ cha-
ritas p̄cedit despatōnē p̄ quā amittit̄ spes .
¶ Ad . xij . d̄ . q̄ rō illa cōcludit q̄ amor vlt̄
sit prius q̄ spes . qz bonum cōiter sumptum
est obiectū amoris . nō aut̄ p̄pter hoc oportet
q̄ caritas sit p̄o spe . ¶ Ad . xij . d̄ . q̄ p̄cede-
re in via gn̄atōis nō p̄tinet ad p̄fectionē . qz
s̄m hūc viā imperfecta sunt p̄fectis priora .

¶ Articulus Quartus

De Virtutibus Cardinalibus

Quarto Querit

Quoniam spes sic solum in via
toribus. Et videtur quod non sicut enim
spes est rei non habite. quod videtur repugnare sta-
tui beatorum. ita etiam desiderium est rei non habite.
sed desiderium est in beatis secundum illud. 1. Petri. i. in
quod desiderant angeli prospicere. ergo etiam
spes potest esse in beatis. ¶ Pre. 2. spes cuius obiectum
est bonum est aliquid perfecti. timore cuius obiectum
est malum. sed aliquid timor est in beatis. secundum
illud psalmi. timor domini sanctis permanet in seculum
seculi. ergo aliqua spes est in beatis. ¶ Pre. 3.
sic adeptio beatitudinis est quoddam bonum arduum.
ita etiam est eius privatio. sed antequam beatitudinem
aliqui adipiscuntur sperant beatitudinis adeptionem
ergo etiam postquam sunt beatitudinem adepti possunt
sperare beatitudinis privationem. ¶ Pre. 4. spes
et despectio sunt in eodem. si despectio potest esse
de alio. unde mandatur nobis de nemine esse de-
sperandum in via. ergo etiam spes potest esse de alio
quo alio. et ita sancti qui sunt in patria possunt spe-
rare de aliis qui sunt in via quod ad beatitudinem per-
ueniant. ¶ Sed dicitur quod sperare virtutem alterius
non pertinet ad virtutem spei. ¶ Sed contra. sicut
spes est virtus theologica. ita et caritas. si eadem
virtute caritatis homo diligit se et primum ergo
eadem virtute spei sperat hominem vitam eternam sibi et
aliis. et sic cum boni sperant vitam eternam aliis
videtur quod sit in eis virtus spei. ¶ Pre. 6. ordo
ex virtute spei procedit secundum illud psalmi. revela domine
viam tuam et spera in eo et ipse faciet. si sancti
qui sunt in patria veniunt orare. et de hoc roga-
mus eos dicentes. orate pro nobis omnes sancti dei.
ergo in eis potest etiam esse spes. ¶ Pre. 7. idem
est principium movendi ad terminum et quiescendi
in termino si spes est principium mori in beatitudine
secundum illud hebrei. vi. quod spem habemus inceden-
tem. i. incedere facientem usque ad interiora ve-
lamis. ergo etiam spes est principium quiescendi
in beatitudine. et ita oportet quod beatis insit spes.
¶ Pre. 8. Iherosolimitanus dicit quod fides et spe vivit iusticia
et Augustinus dicit in enchiridion. quod qui recte vivit recte cre-
dit et recte sperat. sed iusticia est in patria et
vive rectitudo secundum illud. Iherosolimitanus. lx. populus tuus
omnes iusti. ergo etiam in patria est fides et spes.
¶ Pre. 9. certitudo proprietate permanentis in beati-
tudine requiritur ad beatitudinem. et quod hec desuit
angelis ante confirmationem vel lapsum non fue-
runt perfecte beati ut Augustinus dicit. sed certitudo ex-
pectationis beatitudinis pertinet ad virtutem spei. ergo
in beatis est spes. ¶ Pre. que corrumpuntur per
bona ipsa sunt mala secundum philosophum. si igitur spes que est

in viatoribus corrupta per beatitudinem que est summum
bonum hominis. videtur quod spes sit malum. quod est in con-
veniens. cum spes sit virtus sic dictum est. ¶ Pre. 11.
actus virtutis videtur esse non solum facere vel velle
facere quod ad virtutem pertinet quam facultas adesse
sed et velle facere si facultas desit. actus enim
iusticie est velle reddere pecuniam debitam. etiam
si ea que non possit habere. si sancti qui sunt in pa-
tria sic sunt dispositi quod vellent beatitudinem expe-
ctare. etiam si ea non haberent. ergo in eis est actus
spei. si actus procedit ab habitu. ergo in eis est virtus
spei. ¶ Pre. 12. Anselmus in libro de similitudinibus
quod in sanctis post resurrectionem erit tanta fortitudo
quod poterunt terram movere. non quod ea sunt mo-
turi. vel aliquid hominibus optime collat. si propter
eorum perfectum ergo a simili habitu spei que est quodammodo perfectio
actus autem poterit esse in beatis. ¶ Quis actus spei ibi lo-
cum non habeat. ¶ Pre. divina bonitas non
est maior quam divina maiestas. si caritas cuius
obiectum est divina bonitas manet in patria. ergo
et spes cuius obiectum est divina maiestas. ¶ Pre.
destructo fundamento et pietate destruit tectum.
si in edificio spirituali fides se habet ut fundamentum
spes autem que erigit se habet per modum parietis. si ergo
a beatis abstrahatur fides et spes non poterit rema-
nere caritas que operatur per modum tecti. quod est in con-
veniens. quod caritas nunquam excidit. ut apostolus dicit. 1.
ad Corinthios. xiiij. ¶ Pre. quecumque expectat aliquid
per quod cum habitu fuerit eius appetit quietat videtur
sperare illud. si autem beatorum expectat gloriam corporis que
hinc eorum appetit quietat. ut Augustinus dicit. xij. super
Genesim. ad lecturas. ergo in eis est virtus spei. ¶ Pre.
ipsa a primo instanti sue preceptionis fuit perfectus
prehefor. si ipse habuit spei. ex eius enim precepto dei
in precepto. in te domine spavi. ut glo. expedit. ergo in
beatis potest esse spes. ¶ Sed contra est quod dicitur. Ro.
viiij. quod videtur quod quod sperat. si sancti fruuntur perfec-
ta dei visione. ergo in eis non est spes. ¶ Pre.
Aplius. i. cho. xiiij. probat charitatem esse maiorem
rem fide et spe. quod charitas non excidit. fides
autem et spes evacuatur cum venerit quod perfectum est
si illud perfectum est statum beatitudinis ergo fides et spes
non remanent in statu beatitudinis. ¶ Pre. aug. dicit
in libro de bono principio. habitus est que aliquid agit cum opus est
et si non agit potest agi. ex quo accipitur quod ubi non prece-
dit actus ibi non est habitus. sed in patria non potest esse
actus spei que respicit beatitudinem non habitus. ergo ibi
non potest esse habitus spei. ¶ Respondeo. dicitur quod remoto eo a quo
res aliquid spei habet. prius est ut spes rei solvat.
sic remota forma subaltera a corporibus naturalibus non
remanet spes eadem. sic autem forma in rebus naturalibus
dat spes. ita etiam in moralibus obiectum dat spes
actus. et per prius habitus. et ideo sublato principali

Articulus Quartus

Obiecto alicui? hinc? non potest remanere hinc? spei autem obiectum si spes absolute consideretur est bonum arduum futurum possibile. ut supra dictum est. Unde si cesset posse esse aliquid bonum. vel esse futurum vel esse arduum. vel esse possibile. cessabit spes secundum eandem rationem spei. spei autem secundum quod est virtus theologica obiectum formale est auxilium divinum cui inheret. et quibus sub hoc formali obiecto multa materialia spata apprehenduntur. unum tamen est principale. et alia sunt secundaria vel adiuncta. Quod quidem potest accipi dupliciter. Uno modo ex parte rei spate. alio modo ex parte hominis sperantis. Ex parte quidem rei spate principale obiectum spei secundum quod est virtus theologica est plena dei fructio quam beatitudinem facit. alia vero sub spe cadit in ordine ad hunc finem. siue sint spiritualia siue temporalia bona. Ex parte vero sperantis principale obiectum spei est quod aliquis beatitudinem speret sibi. Secundarium vero est quod speret eam alijs in quantum sunt quodammodo unum cum ipso. et bonum eorum desiderat et sperat sicut et suam. Manente igitur hoc obiecto principali scilicet quod bonum arduum quod est beatitudo sit futurum et possibile habere respectu eius quod spat manet virtus spei. et per hanc virtutem spei spat aliquid non solum summam beatitudinem. sed etiam alia ad hoc ordinata. et per eandem spei virtutem spat aliquid beatitudinem alijs quicquid in beatitudinem ordinatur. si si subtrahatur principale obiectum spei secundum quod est virtus theologica. ita scilicet quod beatitudo eterna iam non sit futura si habitata cessat spes huius virtutis. Unde non est in beatis spes que est virtus theologica. potest tamen fieri aliquid sperare inherendo divino auxilio vel ad se vel ad alios pertinencia secundum eandem rationem spei. non autem secundum propria rationem spei que est theologica virtus. Et huiusmodi exemplum contrarium in malis accipi potest. charitatem enim principale obiectum est dei. unde ipsi aliquid diligit deum per eandem virtutem charitatem diligit etiam proximum in deo. si si desinat diligere deum poterit quidem diligere proximum secundum rationem non tamen secundum virtutem caritatis. cuius spes soluit remoto principali obiecto. ¶ Ad .i. ergo dicitur. quod desiderium ibi ponitur non proprie quod est secundum quod est rei future. sed secundum quod excludit fastidium per modum quod dicitur. Ecce. xxiij. quod educe me adhuc esuriet. ¶ Ad .ij. dicitur. quod timor est respectu mali. sub malo autem apprehendi potest ois defectus. Est autem triplex hominis defectus. unum quod est pene. et hunc principale respicit timor. sicut filialis. Alius autem defectus est culpe. et hunc defectum respicit timor filialis vel castus secundum quod est in statu vite. in quo peccare possumus. neutro autem modo erit timor in patria sublata parte culpe et pene secundum illud.

Prover. i. abundantia profuerit malorum timore sublato. Est autem tertius defectus naturalis secundum quod aliter creatura in infinitum distat a deo. quod quidem de defectus nunquam tollit. et hunc defectum respicit timor reverentialis. que erit in patria. que reverentiam exhibebit suo creatori ex consideratione maiestatis eius in propria resiliens puritate. sed obiectum spei quod est beatitudinem esse futuram tollit ea superveniente. et ideo spes non remanebit. ¶ Ad .iij. dicitur. quod privatio beatitudinis non habet rationem beatitudinis. quod in quantum aliquid habet beatitudinem eternitatem participat in qua non est preteritum et futurum. unde in beatitudine illa dicitur vita eterna. dato etiam quod haberet rationem futuri. non habet rationem ardui respectu eius qui iam beatitudinem optinet. ex hoc enim ipso accipit non solum facultatem sed etiam necessitatem quandam non peccandi. sed sperandi. et ideo totaliter tollit ratio spei. ¶ Ad .iiij. dicitur. quod ratio illa peccat de eo quod cadit sub spe. non principale. sed secundario. ¶ Ad .v. dicitur. quod quodammodo remanet principale obiectum spei. eadem virtute spei sperat quod bona sibi et alijs. si remoto principali obiecto potest quidem alijs sperare aliquo modo. sed non secundum virtutem spei. ¶ Ad .vi. dicitur. quod eo modo pervenit scriptis orationibus resicut et sperare. non quidem per virtutem spei que ponitur theologica virtus. ¶ Ad .vij. dicitur. quod si accipitur primum principium movens ad terminum verum est idem esse principium movens ad terminum et quietis in termino. si si accipiat aliquid secundarium et instrumentale. quedam sunt principia motus que cessant cum punctum fuerit ad terminum sicut navis cessat et impulsio venti cum punctum fuerit ad portum. et hoc modo caritas que est principium movens manet in termino beatitudinis. non autem spes que est secundarium principium appropriatum motui. ¶ Ad .viij. dicitur. quod autoritates ille loquitur de iusticia et rectitudine vite secundum statum presentis vite. quo movemur ad rectitudinem. ¶ Ad .ix. dicendum quod certitudo que est in beatis de perpetua stabilitate non est per aliquod quod expectetur futurum. sed per id quod iam acceperunt. unde non pertinet ad rationem spei. ¶ Ad .x. dicitur. quod sic philosophus dicit. v. phi. in motibus accipiuntur magis et minus loco prioriorum et magis et minus albi loco albi et nigri et sic magis et minus boni loco boni et mali. sic igitur beatitudo superveniens evacuat spes non sicut bonum malum. sed sicut maius bonum minus bonum sicut et inventus pueritiam. ¶ Ad .xi. dicitur. quod obiectum alicuius virtutis potest deesse dupliciter. Uno modo cum possibilitate habendi et sic etiam obiecto non habito potest esse actus virtutis. et virtus sub hac potest deesse si facultas deesse

De Virtutibus Cardinalibus

Alio modo cum impossibilitate haberi et sic nec habitus nec actus manet. frustra enim remaneret. et hoc modo tollit obiectum spei in patria quod nunquam de cetero erit possibile beatitudinem esse futuram. ¶ Ad. xij. di. quod fortitudo illa que erit in seculis non erit sequens ex principio preexistenti id est ex perfecta inhesione ad omnipotentem deum. non autem erit ordinata ut ad finem. sed magis finem sequens. ut dictum est. et ideo non est similis ratio de spe que non datur nisi per motum in finem. ¶ Ad. xij. di. quod maiestas dei non est minor quam eius bonitas. sed charitas alio modo se habet ad bonitatem quam spes ad maiestatem. quod charitas de sui ratione importat unionem. et ideo perficitur in patria. spes autem importat distantiam que repugnat statui patrie. ¶ Ad. xiiij. di. quod fides et spes habent rationem fundamenti et parietis ex parte eius quod est perfectio in eis. scilicet ex eo quod fides inheret primo veritati spes autem summe maiestati. non autem ex eo quod est imperfectio in utraque in quantum scilicet fides est non apparentium. et spes non habitum. et ideo in statu perfecte beatitudinis quam charitas que nihil de sui ratione imperfectionis importat. perficitur. fidei succedit perfectio fundamentum. scilicet visio apta et spei perfectio paries scilicet apprehensio plena. sicut illud. 1. Cor. 13. sic currite ut apprehendatis. ¶ Ad. xv. dice. quod gloria corporis derivatur in seculis a gloria anime et ideo habentur gloria anime que est portio gloria corporis non habet rationem ardui. ¶ Ad. xvi. di. quod corpus spavit quantum ad eandem rationem spei non autem habuit spem que est virtus theologica. quia beatitudo non erat ei futura sed presens.

¶ Articulus Primus.

Queritur primo
modo Virtus iste sint quatuor virtutes cardiales scilicet prudentia. iusticia. fortitudo et temperantia.

Et videtur quod non. ea enim que non distinguuntur ab invicem non debent ad invicem pertinere. quod distinctio est causa numeri. ut dicit Avicenna. sed predicte virtutes non distinguuntur ab invicem. Et enim Gregorius. xiiij. moria. prudentia vera non est que iusta et temperans et fortis non est. nec perfecta temperantia que fortis iusta et prudens non est. nec fortitudo integra que prudens temperans et iusta non est. nec vera iusticia que prudens fortis et temperans non est. ergo non debent dici he quatuor virtutes cardiales. ¶ Pre. 2. virtutes videntur dici cardiales. ex eo quod sint alijs principa-

lioies. unde quas quidam cardinales alij principales vocant. ut patet per Gregorium. xiiij. moria. sed cum finis principalior sit his que sunt ad finem principales esse videntur virtutes theologice que habent ultimum finem per obiectum que predicte virtutes que sunt circa ea que sunt ad finem non ergo debent dici predicte quatuor virtutes cardiales. ¶ Pre. 3. ea que sunt diversorum generum non debent poni in coordinatone. sicut prudentia est in genere virtutum intellectualium. ut patet. vi. ethi. alie vero tres sunt virtutes cardinales. ergo inconuenienter ponuntur predicte quatuor virtutes cardiales. ¶ Pre. 4. inter intellectuales virtutes sapientia est principalior quam prudentia. ut philosophus probat. vi. ethi. quod sapientia est de diuinis. prudentia autem est de humanis. si ergo debuit aliqua virtus intellectualis poni inter virtutes cardinales. potest dici poni sapientia que est principalior. ¶ Pre. 5. ad virtutes cardinales alie debent reduci. sed philosophus. ij. ethi. dividit quedam alias virtutes fortitudinis et temperantie. scilicet liberalitatem et magnanimitatem. et humilitatem. et sic non reducuntur. non ergo predicte virtutes sunt cardiales. ¶ Pre. id quod non est virtus non dicitur poni inter virtutes cardinales. sicut temperantia non videtur esse virtus. non enim habet alijs virtutibus habitum ut patet in Paulo qui habebat omnes alias virtutes. et temperantiam non habebat. inerat enim adhuc in membris eius per cupiditatem. sicut illud Roma. viij. Video aliam legem in membris meis repugnantem legimentis meo temperantiam autem differt in hoc a temperantia. quod temperantiam non habet per cupiditatem pravas. prius autem habet sed non sequitur eas. ut patet per philosophum. viij. ethi. ergo inconuenienter enumerantur predicte quatuor cardinales virtutes. ¶ Pre. 7. sicut per virtutem habet ordinatam ad seipsum. ita et ad primum. sed due virtutes ponuntur quibus habet ordinatam ad seipsum. scilicet fortitudo et temperantia. ergo etiam due virtutes debent poni quibus alijs ordinatur ad primum. et non solum iusticia. ¶ Pre. Aug. dicit in li. de mori. eccle. quod virtus est ordo amoris. si amor gratie apprehendit sub duobus preceptis. scilicet dilectionis dei et proximi. ergo non debent esse nisi due virtutes cardinales. ¶ Pre. 8. diuersitas materie que est sicut excessione facit solum diuersitatem sicut numerus. diuersitas autem materie que est sicut diuersas acceptiones forme facit diuersitatem sicut genus. propter quod corruptibile et incorruptibile debent generari. ut de x. metaphi. si predicte virtutes debent sicut diuersitatem materie habent rationem diuersas recipientis formam. nam modus rationis circa materiam temperantie ponit sicut refrenationem passionum circa materiam

Articulus Primus

aut fortitudinis secundum quandam conatum ad illud a quo passio retrahit. ergo predicte virtutes differunt genere. non ergo debent coniungi in una ordinatione virtutum cardinalium. ¶ Pre. 10. ratio virtutis moralis sumitur secundum hoc quod attingit rationem. ut patet per philosophum in. iiij. ethi. quod definit virtutem per hoc quod est secundum rationem rectam. si ratio recta est regula regulata a prima regula que est deus. a qua etiam virtutes regulandi habentur. ergo virtutes morales precipue habent rationem virtutis ex eo quod attingunt primam regulam. scilicet deum. si virtutes theologice que sunt circa deum non dicuntur cardinales. ergo neque virtutes morales dicuntur dici cardinales. ¶ Pre. 11. principalis pars anime est ratio. si temperantia et fortitudo non sunt in ratione. si sunt irracionabiles pariter ut philosophus dicit in. iij. ethi. ergo non debent poni virtutes cardinales.

¶ Pre. 12. laudabilis est dare de suo que reddere vel non auferre alienum. si primum pertinet ad liberalitatem secundum ad iusticiam. ergo liberalitas magis debet poni virtus cardinalis que iusticia.

¶ Pre. 13. illud maxime videtur esse virtus cardinalis quod est firmamentum aliorum. sed huiusmodi est humilitas dicit enim Gregorius quod qui ceteras virtutes sine humilitate congregat quasi paleas in veteri portat. ergo humilitas debuit poni inter virtutes cardinales.

¶ Pre. 14. virtus est perfectio quedam. ut patet per philosophum. viij. phi. si sic dicitur Jacobus. i. paciencia perfectio operum habetur. ergo paciencia tanquam perfectio debuit poni inter virtutes cardinales. ¶ Pre. philosophus dicit in. iij. ethi. quod magnanimitas operatur magnam in virtutibus et est velut ornamentum alijs virtutibus si hoc maxime videtur pertinere ad principalitatem virtutis. ergo magnanimitas videtur esse virtus cardinalis. inconuenienter igitur amiserant predicte quatuor virtutes cardinales. ¶ Sed contra est quod Ambrosius super illud Luce. beati pauperes spiritus. dicitur scimus virtutes esse quatuor cardinales. temperantiam iusticiam. prudentiam fortitudinem. ¶ Rñ. di. quod cardinalis a cardine dicitur in quo ostium vertitur secundum illud. Prover. xxvi. Sicut ostium vertitur in cardine suo. ita piger in lectulo suo. unde virtutes cardinales dicuntur in quibus fundatur vita humana per quam ostium introit. vita autem humana que est homini proportionata In homine autem inuenitur primo quod de natura sensitiva. in qua puenit cum brutis ratio practica. que est homini propria secundum gradum intellectus speculatiui que non perfecte in homine inuenitur. sicut inuenitur in angelis. si secundum quandam participationem Et ratio vita prelatia non est propria humana si superhumana. vita autem voluptuosa que inheret sensibilibus bonis non est humana. si be-

stialis vita. ergo proprie humana est vita activa que persistit in exercitio virtutum moralium. et ideo proprie virtutes cardinales dicuntur in quibus quoddam vertitur et fundatur quoddam vita moralis. sicut in quibusdam principijs talis vite. propter quod etiam huiusmodi virtutes principales dicuntur. Considerandum est autem quod de ratione actus virtuosus quatuor existunt. quorum unum est ut subiectus actus sit in se modificata. et ex hoc actus dicitur bonus quasi circa debitam materiam existens. et debitis circumstantijs vestitus secundum autem est ut actus sit debito modo se habens ad subiectum. id est quod firmiter subiecto inhereat Tertium autem est ut actus sit debito modo proportionatus ad aliquid extrinsecum solum ad finem. Et hec quedam tria sunt ex parte eius quod per rationem dirigitur. Quartus autem ex parte ipsius rationis dirigentis. scilicet cognitio Et hos quatuor modos philosophus tangit. iij. ethi. ubi dicitur quod non sufficit ad virtutem quod aliquid iuste fiat. vel temperate quod pertinet ad modificationem actus. si alia tria requiruntur ex parte operantis primum quidem ut sit sciens. quod pertinet ad cognitionem dirigentis. deum quod sit eligens et reeligens propter hoc. id est propter debitum finem. quod pertinet ad rectitudinem actus in ordine ad aliquid extrinsecum. tertium est si firme et immobiliter habeat et operetur. Hec igitur quatuor. scilicet cognitio dirigens. rectitudo. firmitas. et moderatio. et si in omnibus virtuosus actibus requiratur singula. tamen horum principalitate quadam habent in specialibus quibusdam materijs et actibus. Ex parte cognitionis practice tria requiruntur. quorum primum est persilium. secundum est iudicium de persiliatis. sicut etiam in ratione speculativa inuenitur inuenitio vel inquisitio et iudicium Sed quod intellectus practicus precipit fugere vel persequi quod non facit speculatiui intellectus. ut dicitur de anima. id est tercio ad rationem practicas pertinet premeditari de agendis. et hoc est precipuum per quod alia duo ordinantur. Circa primum autem perficitur homo per virtutem eubulie que est bene persiliatiua Circa secundum autem perficitur homo per finesim et gnomin. quibus homo fit bene iudicatiuus. ut dicitur vi. ethi. si per prudentiam sit ratio bene preceptiua. ut ibidem dicitur Unde manifestum est quod ad prudentiam pertinet id quod est precipuum in cognitione dirigente. et ideo ex hac parte ponitur prudentia virtus cardinalis. Similiter etiam rectitudo actus per comparationem ad aliquod extrinsecum habet quidem rationem boni et laudabilis etiam in his que pertinent ad unum secundum seipsum. sed maxime laudatur in his que sunt ad alterum. quando scilicet homo actum suum recti-

De Virtutibus Cardinalibus

ficat nō solum in his que ad ipm p̄tinet. s̄ etiā in his in quibus cū alijs cōdicat d̄t em̄ ph̄s. v. ethi. q̄ mlti in pp̄ijs quidē v̄tute v̄t p̄nt in his ac q̄ sunt ad alterū v̄t non p̄nt et ideo iusticia ex hac parte ponit v̄tū principalis p̄ quā hō debito mō coaptat̄ r̄ adequat̄ alijs cū quib⁹ cōdicare h̄z. vñ et vulgariter dicitur iusta illa que sunt debito mō coaptata. **¶** Moderatio autē siue refrenatio ibi p̄cipue laudem h̄z et rōnē bōt vbi p̄cipue passio impellit quā ratio refrenare d̄z vt ad mediū virtutis p̄ueniatur. impellit autē passio maxie ad p̄sequēdas delectatōes maxias. Et ideo ex hac parte ponit cardinalis v̄tū ep̄antia q̄ reprimit̄ p̄cupiscētiās delectabilis s̄m tactū. Firmitas ac p̄cipue laudē h̄z r̄ rōnē boni in illis in quibus passio maxie mouet ad fugā. et hoc p̄cipue ē in maxis p̄iculis q̄ sunt p̄icula mortis. et ideo ex hac parte fortitudo ponit v̄tū cardinalis p̄ quā hō circa mortis p̄icula firmat̄. **¶** Harū autē quattuor virtutū p̄udētia est in rōne. iusticia autē est in voluntate. fortitudo autē in irascibili. ep̄antia autē in p̄cupiscibili. que sole potencie p̄nt esse principia actus h̄māni. id est voluntarij. **¶** Unde p̄t rō virtutū cardinaliū. tum ex parte modorū virtutū q̄ sunt q̄ rōnes formales. tū etiā ex parte materie. tū etiā ex parte subiecti. **¶** Ad primū ergo d̄. q̄ d̄z p̄dictis quattuor virtutib⁹ cardinalib⁹ aliq̄ dupl̄t loquitur. quidā em̄ v̄tutū p̄dictis quattuor modis ad signandū ḡnāles modos v̄tutū puta oēm cognitionē dirigentē vocātes p̄udētia. oēs rectitudinē adēquantē acc̄ h̄mānos vocātes iusticia. oēs moderatōem refrenantē appetitum hōis a p̄cipalib⁹ bonis vocātes ep̄antiam oēm firmitatē stabilientē hōiem in bono contra insultū q̄tūcūq̄ malorū fortitudinē appellātes. **¶** Et ita videt̄ v̄t his oib⁹ Aug. in li. de moribus ecclie. Et s̄m hoc p̄t intelligi p̄dictū verbū Gre. q̄ vna harū p̄ditionū ad veram v̄tutis rōnē nō sufficit nisi oēs p̄dicte p̄ditiones p̄currāt. **¶** Scdm̄ hoc ergo p̄dicta quattuor dicuntur quattuor v̄tutes non p̄pter diuersas sp̄s habitūū q̄ attenduntur s̄m diuersa obiecta. s̄ s̄m diuersas p̄ditiones ḡnāles. Alij vero sicut Aristot. in li. ethi. loquit̄ de p̄dictis quattuor v̄tutib⁹ s̄m q̄ sunt sp̄ales v̄tutes determinate ad p̄p̄ias materias. Et s̄m hoc etiā p̄t v̄ficari d̄ctū Gre. p̄ modū cuiusdā redundantie p̄dicte v̄tutes sunt circa illas materias in quib⁹ potissime p̄mendātur p̄dicte ḡnāles quattuor v̄tutis p̄ditiones. vñ s̄m hoc fortitudo temperat̄ est et ep̄antia fortis q̄ qui

potest refrenare appetitū suū ne insequatur p̄cupiscētiās delectationū. qd̄ p̄tinet ad ep̄perantia. multo magis p̄t refrenare motum audacie in p̄iculis. et s̄m q̄ p̄t stare firmus p̄tra p̄icula mortis. multo magis p̄t stare firmus p̄tra illecebras voluptatū. et s̄m hoc id qd̄ id qd̄ est principāl̄ ep̄antie transit ad fortitudinē. r̄ eod̄uerso. et eadē rō est in alijs. **¶** Ad. ij. d̄. q̄ in fine appetitus hōis q̄scit̄ et ideo virtutū theologicarū que sunt circa finem vltimū principalitas nō p̄patur cardinali qui mouet. sed magis fundamētō et radici q̄ sunt stantia et quiescētia. s̄m illud Ep̄he. iij. In virtute radicati et fundati. **¶** Ad. iij. d̄. q̄ s̄m ph̄m. vi. ethi. p̄udētia est recta rō agibilia. agibilia autē dicuntur moralia opa. vt ex his que ibi dicuntur apparet. et ideo p̄udētia quēnit cū moralibus virtutib⁹ q̄tūm ad sui materiā p̄pter hoc p̄nterāt̄ eis. licet q̄tū ad suā essentia r̄ subiectū sit intellectual̄. **¶** Ad. iij. d̄. q̄ sapiētia ex hoc ipso q̄ nō est circa h̄māna sed circa diuina nō cōdicat cū virtutib⁹ moralib⁹ in materia vñ nō p̄nteratur v̄tutib⁹ moralib⁹ vt simul cū eis dicat cardinalis virtus. q̄ ipsa rō cardinalis repugnat p̄t̄plationi que nō est sicut ostiū quo introit̄ ad aliq̄d aliū. s̄ magis actio moralis est ostiū per qd̄ ad p̄t̄plationē sapiētie introit̄. **¶** Ad. v. d̄. q̄ si p̄dicte quattuor virtutes accipiātur s̄m quod signāt ḡnāles p̄ditiones virtutum s̄m hoc oēs v̄tutes sp̄ales de quib⁹ ph̄s tractat in li. ethi. reducuntur ad has quattuor virtutes. sicut sp̄s ad gen⁹. s̄ ergo accipiātur s̄m q̄ sunt sp̄ales virtutes circa quāsdā materias principales. sic alię reducuntur ad eas sicut secundariū ad principale. vt eutropoia que moderat̄ delectationē ludi p̄t reduci ad temperantia q̄ moderat̄ delectatōes tact⁹ vñ q̄ tullius. ij. rheto. ponit alias virtutes esse p̄tes harū quattuor p̄t intelligi dupliciter. **¶** Vno mō q̄ sunt p̄tes subiectie s̄m primū modum sumēdi has v̄tutes. Alio mō q̄ sunt p̄tes potenciales si sumantur scdm̄ mō v̄tutes p̄dicte. sic em̄ sensus est ps̄ potētiālis aie. q̄ nō noiat totā v̄tutem anime. s̄ aliq̄d ei⁹. **¶** Ad. vi. d̄. q̄ nō est de rōne ep̄antie q̄ oēs prauas p̄cupiscētiās excludat s̄ q̄ ep̄ans nō paciāt aliquas tales p̄cupias vehemētes et fortes. sicut paciūt̄ illi qui nō studuerunt p̄cupiscētiās refrenare. Paul⁹ autē paciēbat p̄cupias inordinatas p̄pter fomitis corruptiōnē. nō tū fortes neq̄ vehemētes. q̄studebat eas repr̄imere castigādo corp⁹ suū et in

Articulus Secundus

seruitutem redigendo. vñ vere tpatus erat.

¶ Ad. vii. di. q̄ iusticia p̄ quā ordinamur ad alterū nō est circa passiones pprias. sed circa opariōes quib⁹ p̄mūticam⁹ cū alijs. sic sunt emprio ⁊ v̄dicio. et alia h̄mōi tpatia aut ⁊ fortitudo sunt circa pprias passiones. ⁊ ideo sicut in hoīe est vna ps appetitiua sine passione. id est volūtas. due autē cū passiōe. i. p̄cupisci. et irasci. ita est vna virtus cardinalis ordinās ad p̄m. due autē ordinantes hominē ad seipm. ¶ Ad. viii. di. q̄ caritas d̄ esse oīs virtus non essentialit. s̄ causaliter q̄ s̄z charitas est mater oīm v̄ruti. s̄p autē effect⁹ magis multiplicatur q̄ causa. et ideo oportet aliarū v̄ruti esse maiorē mltiplicitatem q̄ charitatis. ¶ Ad. ix. di. q̄ diuersa rō receptiōis p̄t esse vel ex p̄te materie. que receptiua est forme. et talis diuersitas facit diuersitatē ḡnīs. vlex p̄te forme q̄ diuersimode receptibilis est in materia. et talis diuersitas facit diuersitatem sp̄i. et ita est in p̄posito. ¶ Ad. x. di. q̄ v̄tutes morales attingūt rōnē sic regulā p̄riam. deū autē sic regulā p̄rimam. res autē specificant s̄m p̄rima p̄ncipia. nō s̄m p̄ncipia p̄rima. ¶ Ad. xi. di. q̄ p̄ncipalis ps hoīs est ps rōnalis. s̄ rōnale est duplex. s̄z p̄ essentialit. et p̄ p̄ncipatiōē. ⁊ sicut ipsa rō est p̄ncipalis: q̄ vires participantes rōne. ita etiā p̄udētia est p̄ncipalis: q̄ alie virtutes. ¶ Ad. xii. di. q̄ virtutes cardinales dicūt p̄ncipalior⁹ omnib⁹ alijs. non q̄ sunt omnib⁹ alijs p̄fectiores. s̄ q̄ in eis p̄ncipalior⁹ versat h̄mana vita et sup̄ eas alie v̄tutes fundāt. manifestū est autē q̄ h̄mana vita magis vsat̄ circa iusticiā q̄ circa liberalitatē. v̄timur autē iusticia ad oēs. liberalitate at̄ ad paucos. ipa at̄ liberalitas supra iusticiā fundatur. non em̄ esse liberalis donatio nisi aliquis daret de suo. p̄ iusticiā autē distinguūt p̄prias ab alienis. ¶ Ad. xiii. di. q̄ h̄militas firmat oēs virtutes indirecte remouēdo sup̄biā q̄ bonis v̄ruti opib⁹ insidiat̄ vt pereat̄ sed in v̄ruti⁹ cardinalib⁹ alie v̄tutes directe. ¶ Ad. xiiii. di. q̄ paciētia includitur in fortitudine. nā fortis h̄z id qd̄ est paciētis. vt s̄z non conturbetur ex imminentibus malis. et etiā addit apli⁹ vt s̄z in mala imminētia eriliat s̄m q̄ oportet. ¶ Ad. xv. dicendum q̄ ex hoc ipso q̄ magnanimitas est ornat⁹ aliarum virtutum manifestatur q̄ alias p̄supponit in quibus fundatur. et ex hoc apparet q̄ alie sunt magis p̄ncipales q̄ ipsa.

¶ Articulus Secundus.

Secundo queritur

¶ Verum virtutes sint p̄nere. vt q̄ habet vnā h̄eat oēs. Et videtur q̄ nō d̄t em̄ Beda sup̄ Lu. q̄ sc̄ti magis h̄miliantur de virtutib⁹ q̄s nō h̄nt. q̄ extollantur de v̄tutib⁹ q̄s h̄nt. ergo q̄sdā h̄nt et q̄sdā nō habent. non ergo virtutes sunt connere.

¶ P̄re. 2. h̄ō post p̄niam est in statu caritatis de his autē patitur difficultatē opandi p̄pter p̄suetudinē p̄cedentē. vt d̄t Aug. p̄tra Julia nuz. et sic h̄mōi difficultas videt̄ puenire ex habitu p̄trario vt r̄ip malā p̄suetudinē acquisito. cum quo nō p̄t simul esse virtus ei p̄traria. ergo alijs p̄t habere vnā v̄tutē s̄z caritatē et carebit alijs. ¶ P̄re. 3. in omnib⁹ baptisatis charitas inuenit̄. s̄ q̄dā baptisati nō h̄nt p̄udētiā. vt p̄t̄z marie in morib⁹ ⁊ freneticis. q̄ nō p̄nt fieri p̄udētes. s̄m p̄ h̄m et etiā in quibusdā adultis simplicib⁹. q̄ non bñ videtur esse p̄udētes. cū nō sint bñ p̄silia tui. quod est opus p̄udētie. nō ergo q̄ h̄nt vnā v̄tutē s̄z charitatē. h̄nt omnes alias.

¶ P̄re. 4. s̄m p̄ h̄m. vi. ethi. p̄udētia est recta ratio agibiliū. sicut ars est recta rō factibiliū. sed h̄ō p̄t habere rectā rōnē circa vnū genus factibiliū. puta circa fabulā. et nō habet rectam rōnem circa alia artificialia. ergo etiā p̄t habere p̄udētiā circa vnū genus agibiliū. puta circa iusta. et nō habebit circa aliud gen⁹. puta circa fortia. et ita poterit habere vnā v̄tutē absq̄ alia. ¶ P̄re. ph̄s dicit. iiii. ethi. q̄ nō omis liberalis est magnificē. et tñ v̄tutū est v̄t̄ s̄z liberalitas et magnificētia. et s̄lter d̄t q̄ aliqui sunt moderati. nō tñ magnanimi. nō ergo quicūq̄ h̄z vnā v̄tutē h̄z oēs. ¶ P̄re. 6. ap̄lus d̄t. i. Chouin. xii. Diuisiones gr̄az sunt. et p̄stea subdit. aliq̄ datur p̄ spiritū sermo sapiētiae aliq̄ sermo sc̄ie que sunt v̄tutes intellectuales aliq̄ fides que est virtus theologica. ergo aliquis h̄z vnā v̄tutē ⁊ nō h̄z aliā. ¶ P̄re. 7. virginitas est quedā virtus vt Cypria dicit sed multi habent alias virtutes q̄ nō habent virginitatē. ergo nō quicūq̄ h̄z vnā v̄tutē habet oēs. ¶ P̄re. 8. ph̄s d̄t. vi. ethi. q̄ Anara. quidē et Thalē sapiētes dicim⁹ non autē p̄udētes. s̄ sapiētia et p̄udētia sunt v̄tutes intellectuales. ergo alijs p̄t habere vnā v̄tutē sine alijs. ¶ P̄re. 9. ph̄s in eodē li. d̄t q̄ quidā h̄nt inclinātiōē ad vnā v̄tutē et non ad aliā. p̄t ergo p̄tingere q̄ aliquis exercitetur in actibus vni⁹ virtutis ⁊

De Virtutibus Cardinalibus

non in actibus alteri. sed exercitio actuū acquiruntur quedā virtutes vt patz p phī. ij. ethi. ergo saltē virtutes acquisite nō sunt cōnere. ¶ Pre. 10. virtus etsi sīn apitudines sit innata. tñ sīn eē pfectū nō ē innata vt dē. ij. ethi. manifestū est etiā q nō est a fortuna q: que sunt a fortuna sunt pter electionē. relinquitur ergo q virtus acquiratur in nobis vā a pposito vel a deo sed a pposito vt videtur pōt acquiri vna virtus sine alia q: vnus pōt habere intentionē ad acquirendū vna virtutē et nō ad aliā. sīlēt etiā et a deo q: aliq: pōt petere a deo vna virtutē et nō aliā. ergo oib? modis vna virtutē pōt esse sine alia. Pre. 11. finis in moralibus ppatur ad actus virtutuz in moralibus. sicut in demonstratiuis principiā ad pclusiones. sed hō pōt habere vna cōclusionē sine alia. ergo pōt habere vna virtutem sine alia. ¶ Pre. Aug. dicit in quadam ep̄la de sentētia Jacobi. q nō est diuina sententia qua dē. qui habet vna virtutem habz oēs. et q homo potest habere vna sine alia puta misericordiā et nō pinentiā. sicut etiā in mēbris corpis vnū pōt esse illūiatū sine dēcorum aut sanū sine alio. ergo virtutes non sunt pnerē. ¶ Pre. 13. ea que sunt pnera aut hoc est rōne principij. aut rōne subiecti. aut rōne obiecti. sī nō rōne principij. qd est deus q: sīn hoc omnia bona q sunt a deo essent connexa. nec etiā rōne subiecti. qd est aīa. quia sīn hoc omnes nō essent connexē. nec iterū ratione obiecti. q: per obiecta distinguuntur. nō est autē idem principij distinctionis et connexionis. ¶ Pre. intellectuales virtutes nō habent pnerionē cum moralibus sicut patet maxime de intellectu principiorū qui pōt haberi sine moralibus virtutibus. sī prudentia est virtus intellectualis. que ponit vna cardinaliū. ergo nō habet pnerionē cū alijs cardinalibus q sunt virtutes morales. Pre. In patria nō erit fides et spes. ibi autē erit charitas. ergo etiā in statu perfectissimo virtutes nō erūt pnerē. ¶ Pre. 16. angeli in quib? nō sunt virtutes sensitiue et similiter anime separate habent charitatē et iusticiam. que est perpetua et immortalis. non autem habent tēperantiā et fortitudinē. q: he virtutes sunt irrōnabiliū priū. vt dē in. iij. ethi. ergo virtutes nō sunt pnerē Pre. ¶ Sic sunt virtutes quedā aīe. ita sunt etiā virtutes qdā corporales. sīn virtutib? corporalib? nō est pnerio q: aliq: hz visum q nō hz auditū. ergo etiā neq: in virtutib? aīe. ¶ Pre. Gre. dē sup Ezech.

q nemo repente fit summus. et in ps̄ dē. q ibunt de virtute in virtutē nō ergo simul acquirunt homo virtutes. sed successiue. et ita virtutes non sunt connexē. ¶ Sed ptra est qd Grego. dē sup Lucā. pnerē sunt pcathe. naq: virtutes vt qui vna habuerit oēs habere videatur. ¶ Piere. Grego. dē. xij. mora. q si vna virtus sine alia habeatur. aut virtus non est. aut pfecta nō est. sī pfectio est de ratione virtutis. virtus em̄ est pfectio quedam vt dē in. vij. phī. ergo virtutes sunt connexē. ¶ Pre. super Ezechie. primo. due penne singuloz iungebatur glo. dicit q virtutes sunt pnerē vt q vna caruerit alia careat. ¶ Rñ. di. q de virtutib? duplēt possum? loq vno mō de virtutib? pfectē. alio mō de virtutib? ipfectē et pfecte qd virtutes pnerē sibi sunt. Imperfecte autē virtutes nō sunt ex necessitate connexē. ¶ Ad cui? euidentiā sciendū est q cum virtus sit que hominē bonū facit et opus eius bonū reddit. alia est virtus pfecta q imperfecte opus hominē bonū reddit et ipsum bonū illa autē imperfecta que hominē et op? et? reddit bonū non simplēt. sed quantū ad aliquid Bonū autē simplēt in actib? hūaniz inuenitur per hoc q ptingit ad regulā hūanorū actuum que quidē est vna quasi hogenea et ppria homini. sī ratio recta. alia autē est sicut prima mensura transcendēs qd est deus. Ad rōnes autē rectā attingit hō p prudentiā que est recta rō agibilis. vt phī dē in. vi. ethi. ad ad deū autē attingit homo p charitatem. sī illd. 1. Jobā. iij. q manet in caritate in deo manet et deus in eo Sic igitur est triplex gradus virtutum. sunt em̄ quedā virtutes omnino imperfecte que sine prudentia existūt nō attingentes rectam rōnem. sicut sunt inclinationes quas aliqui habent ad aliqua opa virtutum etiā ab ipsa natiuitate. sī illd Job xxi. Ab infancia creuit mecum miseratio. et de vtero egressa est mecum. hūmōi autē inclinationes nō simul insunt omnibus. sī quidaz habent inclinationem ad vnum. quidam ad aliud. he autem inclinationes non habent rationem virtutis. quia virtute nullus male vitur sīn Augustinum. huiusmodi autē inclinationib? pōt aliq: male vti et nociue. sī cū indiscretōe vta. sicut equ? si visu careret tanto fortis? impingeret q̄ro fortis? curreret. Vñ Gre. dē in. ij. mora. q cetere virtutes nisi ea que appetant prudētē agant virtutes esse nequaq: pnt. vñ et inclinationes que sunt sine prudentia non habent pfecte rōnē virtutis.

Articulus Secundus

Secundus autem gradus virtutū est que attingunt rationē rectā. nō autem attingunt ad ipm deū per charitatē. he quidē aliq̄liter sunt p̄fecte per p̄pationē ad bonū humanū. nō tñ sunt simpliciter p̄fecte. q̄ nō attingūt ad primā regulam q̄ est vltimus finis. vt Aug. de p̄tra Juliano. vnde et deficiūt a vera rōne virtutis. Tertius gradus est virtutū simplr p̄fectarum que sunt facte cū charitate. he em̄ virtutes faciunt actū hoīs simplr bonū q̄st attingentes vsq̄ ad vltim finē Est autē p̄siderandū vltērius q̄ sicut virtutes morales esse nō possunt absq̄ prudētia ratione iā dicta. ita et prudētia nō p̄t esse sine virtutib⁹ moralibus Est em̄ prudētia recta rō agibiltū. Ad rōnē enim rectā in quolibet ḡne requirit q̄ aliquis hēat existimatiōnē r̄ iudiciū de p̄cipijs ex quib⁹ rō illa p̄cedit. sicut in geometricalib⁹ nō p̄t aliquis habere existimatiōnē rectā nisi habeat rectam rōnē circa p̄incipia geometricalia. p̄incipia autē agibiltū sunt fines. ex his enim sumitur rō agendoz. de fine autē hz aliqs rēctā existimatiōnē p̄ habitū virtutis moralis. quia vt p̄hs dicit in. iij. ethi. qualis vnusquisq̄ est talis et finis vidēt ei. sicut vtuoso vidēt appetibile vt finis bonū qd̄ est sim virtutem. et vicioso id qd̄ p̄tinet ad illud viciū Et est sile de gustu infecto r̄ sano. vñ necesse est q̄ quicūq̄ hz prudētiā habeat etiā virtutes morales. silt etiā quicūq̄ hz caritatem oportz q̄ habeat oēs alias virtutes. charitas em̄ est in homie ex infusione diuina. sim illud. Roma. v. Charitas dei diffusa ē in cordib⁹ nostris p̄ sp̄m̄ sc̄m̄ q̄ datus est nobis. de⁹ at ad quecūq̄ dat inclinationē dat etiā formas aliqs q̄ sunt p̄incipia opationū et motuū ad que res inclinatur Ideo sicut igni dat leuitatem p̄ quā p̄mpte et facilliter sursum tendit. Vñ vt d̄ Sap̄ie. viij. disponit oīa suauiter oportet igit̄ q̄ siliter cū charitate infundantur habituales forme expeditē pducētes act⁹ ad quos charitas inclinatur. inclinatur autē charitas ad oēs act⁹ virtutū. q̄ cū sit circa finē vltimū imperat oēs act⁹ virtutū. Quelibet em̄ ars vel virt⁹ ad quā p̄tinet finis imperat his q̄ sunt circa finē. sicut militaris equestri et equestri sc̄noz factorū. vt d̄ in. i. ethi. vnde sim decentiā diuine sapiētie et bonitātē ad charitatē silt habit⁹ oīm virtutū infunduntur et ideo d̄. i. Corin. xij. charitas patiens est benigna est rē. sic igit̄ si accipiā⁹ virtutes simpliciter p̄fectas p̄nectitur p̄pe charitatē. q̄ nulla talis virtus sine caritate haberi potest

et charitate habita oēs habent si at accipiā⁹ virtutes p̄fectas in sc̄do gradu respectu boni hūani. sic p̄nectitur p̄ prudētiā. q̄ sine prudētia nulla virtus moralis esse potest. nec prudētia haberi potest si cui deficiat moralis virtus. Si tñ accipiā⁹ q̄tuor virtutes cardiales sim q̄ importat quāsdā ḡnales p̄ditiones virtutū sim hoc hnt p̄nexionē. ex hoc q̄ nō sufficit ad aliquē actum virtutis q̄ adsit vna harum p̄ditionū nisi oēs adsint. et sim hoc videtur assignare causas p̄nexionis Gre. xxi. moralū. ¶ Ad primū ergo di. q̄ inclinationē que est ex natura vel ex aliq̄ dono grē quā habz aliqs magis ad op⁹ vnus virtutē q̄ alteri⁹ p̄tingit q̄ aliqs p̄mptior ē ad actus vnus virtutis q̄ alteri⁹ et sim hoc dicuntur sc̄ti aliqs virtutes habere ad quartū act⁹ sūt magis p̄mpti. et aliqs nō habere ad q̄s sunt minus p̄mpti ¶ Ad. iij. di. q̄ cū habit⁹ sim se facit p̄mpte et delectabiliter opari. p̄t tñ hoc impediri p̄ aliq̄ supueniēs. sicut habēs habitum scientie interdum impedit ab eius vsu p̄ somnolentiā et ebrietatē. vel aliq̄ huiusmodi. sic igit̄ iste q̄ penitet p̄sequit cū grā gratū faciente charitatē et oēs alios habit⁹ virtutū. s̄ p̄pter dispōnes ex actibus p̄iorū p̄ctoz derelictas patitur difficultatē in executione hmoi virtutū q̄s habitualiter recepit. qd̄ qd̄ nō p̄tingit in virtutib⁹ acquisitis per exercitium actū per quos simul et contrarie dispositiōes tolluntur. et habit⁹ virtutum generatur. ¶ Ad. iij. di. q̄ ille qui baptisatur simul cū charitate recipit prudētiā r̄ oīes alias virtutes. sed de necessitate prudētie nō est vt hō sit bñ p̄siliati⁹ in oīibus. puta in mercationib⁹ et reb⁹ bellicis et hmoi. sed in his q̄ sunt necēaria ad salutē. qd̄ nō deest omnibus in grācia existentib⁹ quātumcūq̄ sint simplices sim illd̄. i. Jo. iij. vnctio docet vos de oīib⁹. nisi forte in aliqb⁹ baptisatis impediatur actus prudētie vel p̄pter copalē defectum vel etatis sicut in pueris vel prave dispositionis. sicut in morionib⁹ et freneticis. ¶ Ad. iij. di. q̄ artificialia diuersoz generū habēt p̄incipia oīno despata. et ideo nihil p̄hibet habere artē circa vnū genus eoz. et nō circa aliud. sed p̄incipia moralū sunt ordinata adinutē. ita q̄ p̄ defectū vni⁹ sequeretur etiā defectus in alijs. puta si quis deficeret ab hoc p̄incipio quod est concupiscentias non esse sequendas qd̄ p̄tinet ad cōcupiscentiam. sequeretur interdū q̄ sequendo cōcupiscentiā faceret iniuriā. et sic violaretur

De Virtutibus Cardinalibus

hufficiā . sicut etiā in vna et eadē arte vlt scia .
puta in geometria error vni? principij indu-
cit errorē in totā sciam . et inde est q nō pōt
aliquis esse sufficēter prudens circa materiā
vni? virtutis . nisi sit prudens circa omēs .

¶ Ad . v . dicen . q pōt dici q ptingit esse ali-
quē liberalem . sed nō magnificū qrtū ad act?
q: aliquis parum habēs potest in vsu eius qd
h3 exercere actū liberalitatis . nō aut magni-
ficentie . qūis aliquis habeat habitum p quē
etiam magnificētie actum exerceret si mate-
ria adesset Et similiter dicendū est de mode-
rantia et magnanimitate . Ista responsio te-
nenda est oīno in virtutib? insusis . in virtuti-
bus autē acquisitis per actū . pōt dici . q ille
qui acquisiuit habitū liberalitatis in vsu pue
substantie nondū acquisito habitu magnifi-
centie . s3 habito liberalitatis actu est in prima
disposōne . vt acquirat habitum magnificētie
per modicū actum . q: igitur in ppinquo est
vt habeatur . idem videtur ac si haberet . q:
quod parum deest quasi nihil deest . vt dicit
in sc̄o phisi . ¶ Ad . vi . dicendū q sapiētia
et scientia non accipiūtur in illis verbis apli
neq3 sim q sunt vtutes intellectuales que cō-
nexionē nō hnt . vt infra dicitur . neq3 sim q
sunt dona spūssancti que connexionē habēt
sim charitatem . sed sim q sunt gratie gratis
date . put s3 aliquis abundat in scientia et sa-
pientia vt possit edificare alios ad fidē et dei
cognitionem et ptradcentes arguere . vñ et
ap̄lus nō dicit aliq datur sapiētia aliq sciētia
sed aliq datur sermo sapiētie . aliq sermo sciē-
tie . Vnde Augustinus dicit . xij . de trini . q
huiusmodi sciētia non pollent plurimi qūis
he polleant . fides etiam nō accipitur ibi pro
fide in formā . vt quidam dicunt q: donū fidei
cōmane est oīnibus . sed accipitur p quadaz
fidei pstantia seu certitudine r que interdum
abundat etiā in pctōibus . ¶ Ad . viij . di .
q virginitas sim quosdā non nominat virtu-
tem . sed quendam perfectionis statū vtutis
non aut oportet q quicunq3 habet virtutem
habeat eam sim gradum perfectum . et ideo
sine virginitate castitas et alie virtutes habe-
ri possunt . Vel si detur q virginitas sit vir-
tus hoc erit sim q importat habitum mētis
ex q aliquis eligit virginitatē pseruare ppter
xp̄m . et hic quidem habitus esse potest etiaz
in his qui carnis integritate carent . sicut et
habitum magnificētie potest esse sine magni-
tudine diuitiarum . ¶ Ad . viij . q virtutes
intellectuales nō sunt p̄nere adinuicē . r hoc

ppter tria . primo quidē . quia que sunt cōtra
rerum diuersa genera nō sunt coordinata ad
inuicē . sicut et de artibus dictū est . Sc̄o qe
in sciētis nō puertibiliter se habent princi-
pia et pclusiones . ita s3 q quicūq3 habz prin-
cipia habeat pclusiones . sicut in moralibus
dictum est . Tercio q: virt? intellectualis nō
habet respectum ad vtilitatē per quam ordi-
natur homo ad vltim finē . et ideo hmoi vir-
tutes ordinantur ad aliqua particularia bo-
na . puta geometria ad diametrū . metaphi-
sica circa abstracta quedā . physica circa mo-
bilis . et sic de alijs . vnde eadē rōne nō sunt
connexa qua nec virtutes impsecte . vt supra
dictum est . ¶ Ad . ix . dicen . q quedā virtu-
tes sunt que ordinant hominē in his que oc-
currūt in vita hūana . sicut tpantia . iusticia
mansuetudo et hmoi . et in talibus necesse est
q homo dum exercitatur in actu vnius vir-
tutis vt simul etiā exerceatur in actib? aliatū
virtutū . et tunc acquirat omēs habitus vir-
tutum simul . et tunc oportet q bene se habeat
in vno et male in alijs . et tunc acquirat habi-
tum pcrarium alteri virtuti . et per psequens
corruptionem prudentie . sine qua nec dispo-
sicio quam acquisiuit per actus alicui? virtu-
tis h3 pprie rōne virtutē . vt supra dictū est
hmoi habitibus acquisitis . circa ea que cō-
muniter in vita occurrunt vtualiter iam ha-
bētur quasi ppinque disposōnes . si qui aliq ha-
bitus virtutum sunt quorum actus nō occu-
rant frequēter in puerfatione humana . sicut
de magnificētia et magnanimitate dictū est
¶ Ad . x . di . q virtutes acquisite causantur
a pposito . et necesse est q simul causentur in
homine qui sibi pponit acquirere vnā vir-
tutem non acquirat nisi simul acquirat pru-
dentiam cum qua omnes habentur . vt dictū
est . virtutes autem in se causantur imme-
diata a deo que etiam causantur ex charitate
sicut ex communi radice . vt dictum est .
¶ Ad vndecimum dicendum q in sciētis
speculatiuis nō se habent cōuertibiliter prin-
cipia et conclusiones . sicut accidit in mora-
libus . vt dictum est . et ideo qui habet vnā
conclusionem non necesse est q habeat aliaz .
esset autem necesse si oporteret q quicūq3 ha-
beret principia haberet conclusiones . sicut
in proposito est . ¶ Ad duodecimum dicē-
dum q Augustinus loquitur ibi de virtutib?
imperfectis que sunt dispositiones quedam
ad actus virtutum . vnde et ipsemet probat
in . vi . de trini . virtutum connexionem .

Articulus Tertius

¶ Ad .xiiij. di. q. virtutes hñt pñerionem rōne pñcipij pñmi. i. sui generis qd est pñ: dencia vel charitas. nō autem rōne pñcipij cōis et finis pñmīs qd est de? **¶** Ad .xiiij. d. q. pudētia spēaliter inter v̄tutes intellectuales hz pñerionē cū v̄tutib⁹ moralibus rōne materie circa quā est. est em̄ circa moralia. **¶** Ad .xv. di. q. in patria deficiēte spe r̄ fide succedēt quedā p̄fectiora. s. visio et p̄phensio que p̄nectētur charitati. **¶** Ad .xvi. dicen. q. in angelis et aiabus sepatīs nō est r̄pantia r̄ fortitudo ad hos actus ad quos sunt in hac vita. s̄z. ad moderandū passīōes sensibīlis p̄: tis. sed ad quosdā alios actus. vt patet per Aug. i .xiiij. de tri. **¶** Ad .xviij. di. q. potētie anime nō se hñt p̄uertībīlīter cum essentia. q̄uis em̄ nulla potētia aīe possit eē sine essentia. tñ essentia aīe pōt esse sine quibusdā potētijs. puta sine visu et auditu p̄pter cor: ruptionē organoz quoz h̄mōi potētie pp̄ie sunt actus. **¶** Ad .xviij. q. non p̄pter hoc hō est summ⁹ q. hz oēs virtutes. sed p̄pter hoc q. habet eas in summo.

¶ Articulus Tertius.

Quæritur.

¶ Verum omnes virtutes in vno hoīe sint eāles Et videt q. nō. Dicit em̄ .i. Chouin. xiiij. Nunc autē manent fides spes caritas tria hec. maior autem horum est charitas. sed maioritas excludit eā: litatē. ergo virtutes in vno hoīe nō sunt eā: les. **¶** Sed dice. q. charitas s̄m actum est maior. s̄ nō s̄m habitū. **¶** Sed p̄tra Aug. dicit in li. de tri. q. in his q̄ nō mole magna sunt idē esse maius qd meli⁹. sed habitus charitatis est meli⁹ q̄ habitus aliarū v̄tutū qz magis attingit ad deū. s̄m illud. i. Johā. .iiij. qui manet in charitate in deo manet. et go charitas s̄m habitū est maior q̄ alie v̄: tutes. **¶** Pre. p̄fectio p̄cedit suū p̄fectibile. s̄ caritas ē p̄fectio aliarū v̄tutū. s̄z illd coll. iij. sup omnia charitatē habere qd est vltim p̄fec: tionis. et .i. ad Thimo. .i. s̄z. finis autē p̄ce: cepti charitas. ergo charitas est maior alijs v̄tutib⁹. **¶** Pre. 4. id qd nihil imp̄fecti: onis hz annexū est p̄fectius et mai⁹. qz albi⁹ est qd est nigro imp̄mixtū. s̄ habitus chari: tatis nihil hz imp̄fectionis admixtū. fides at r̄ spes hñt aliqd imp̄fectionis admixtū. qz fides est de nō apparētib⁹. et spes de nō habi: tis. ergo caritas etiā s̄m habitū est p̄fectior et maior q̄ fides r̄ spes. **¶** Pre. 5. Aug. dicit

vir. de ciui. dei. virtutes nisi ad deū referant vicia sunt. ex quo pōt accipi q. rō virtutis p̄: ficatur ex ordine ad deū. s̄ caritas p̄p̄inquit ordinat hoīem in deū q̄ alie v̄tutes. qz vñt hoīem deo s̄m illud .i. ad Chouin. vi. q. ad heret deo vñt spūs est. ergo charitas est ma: ior virtus q̄ alie. **¶** Pre. 6. virtutes infuse originē hñt ex grā que est earū p̄fectio. s̄ ipsa charitas p̄fectius p̄cipiat grām q̄ alie v̄tu: tes. grā em̄ et charitas inseparabiliter se cōco: mitātur fides at et spes p̄nt eē sine grā ergo charitas est maior alijs v̄tutibus. nō ergo oēs v̄tutes sunt eāles. **¶** Pre. bern. de in. .i. de p̄sideratione. q. prudentia est materia for: titudinis. qz sine pudētia fortitudo p̄cipitat sed id qd est p̄ncipiū et causa alicui⁹ est ma: ius et potius eo. ergo pudētia est maior for: titudine. ergo nō oēs virtutes sunt eāles. **¶** Pre. 8. phūs de in. .v. ethi. q. iusticia est tota virtus. alie autē sunt v̄tutes s̄m partem s̄ totū est maius sua p̄te. ergo iusticia est ma: ior alijs v̄tutibus nō ergo oēs v̄tutes sunt eāles. **¶** Pre. Aug. p̄bat in .xi. sup Gen. q. si oīa in vniuerso essent equalia nō essent oīa sed v̄tutes oēs habētur simul. qz sunt p̄nepe vt supra oñsuz ē nō ergo oēs v̄tutes sūt eāles. **¶** Pre. 10. v̄tutibus opponūtur vicia. sed nō oīa vicia sunt equalia. ergo neq. oēs v̄: tutes sunt eāles. **¶** Pre. 1. laus debet acti: bus v̄tutū. s̄ quidā magis laudatur de vna v̄tute q̄ de alia. vñ Cassia di. v. de insticu: tione cenobioz. Alius scie floribus epomatur alius discretōis rōne robusti⁹ p̄munit. alter patientie grauitate fundat alius hūilitatis. alius p̄tinētie virtute p̄ferē. nō ergo oēs v̄tu: tes in vno homie sunt eāles. **¶** Sed di. q. ista ineq̄litas est s̄m act⁹. et nō s̄m habitus. **¶** Sed p̄tra s̄m phūs in .i. poste. ea que ad aliquid sunt simul intendūtur. s̄ habit⁹ s̄m pp̄iā rōnem ordinat ad actū est em̄ habit⁹ quo q̄s agit cū tps fuerit vt Aug. de in li. de bono p̄iu. si ergo act⁹ vni⁹ virtutis in aliquo hoīe est maior q̄ act⁹ alteri⁹ sequitur q. etiaz habitus sint ineq̄les. **¶** Pre. 13. Hugo de sc̄to victo. dicit q. actus augent habitus si ergo act⁹ v̄tutū sunt ineq̄les. et habit⁹ v̄: tutū ineq̄les erūt. **¶** Pre. 14. ita se hñt in mo: ralibus habitus v̄tutis ad actū pp̄iū. sic in naturalib⁹ forma ad pp̄iū motū vl actio: nem. s̄ in naturalibus q̄to aliquis magis hz de forma tāto magis hz de opatiōe vel motu qz graui⁹ veloci⁹ tēdit deo. sum et qd est ma: gis calidū magis calefacit. ergo etiā in mora: J iij

De Virtutibus Cardinalibus

libus actus virtutū ineq̄les esse non possunt nisi habitus virtutū fuerint ineq̄les. ¶ Pre. p̄fectiones sunt p̄portionabiles p̄fectibilib⁹ virtutes autē sunt p̄fectibiles potentiaz aīe que sunt ineq̄les q̄ rō excedit inferiores vires q̄b⁹ imperat. ergo etiam virtutes sunt ineq̄les. ¶ Pre. 16. Grego. d̄. xxi. mora. bt̄us Job incrementa virtutū q̄ distince hominibus sūperno mūere tribui asperit gradus vocavit. qm̄ p̄ ipsos ascendit vt ad celestia obtinenda veniat. s̄ vbi est incrementū et gradus nō est eq̄litas. ergo virtutes nō sunt eq̄les. ¶ Pre. 17. quecūq̄ ita se hñt q̄ vno crescēte aliis decrescit oportet q̄ sint ineq̄alia. s̄ videtur q̄ charitate crescente fides decrescat. q̄ status patrie in quo p̄ficiet charitas opponit statui vie in quo h̄z locū fides. vno autē oppositorū crescēte aliud decrescit. ergo charitas et fides nō p̄t ee eq̄les nō ergo oēs virtutes sūt eq̄les. ¶ Sz̄ p̄tra Apoca. xxi. d̄. q̄ latera ciuitatē sūt eq̄lia p̄ q̄ latera designāt virtutes s̄m glo. ergo virtutes sunt eq̄les. ¶ Pre. Aug. dicit in. vi. de tri. quicūq̄ sunt eq̄les in fortitudine sunt eq̄les et in prudētia et p̄antia. si em̄ dixeris equales istos fortitudie. fillū p̄stare prudentia. sequit̄ q̄ huius fortitudo minus prudens sit. at per hoc in fortitudie ineq̄les sunt quando est illi⁹ fortitudo prudentior atq̄ ita de ceteris virtutib⁹ inuenies si oēs eadē p̄fide ratione p̄curres. nō autē oporteret eos q̄ sunt equales vna virtute esse eq̄les in alijs nisi oēs virtutes in vno hoīe essent eq̄les. ergo oēs virtutes in vno hoīe sunt eq̄les. ¶ Pre. Gre. d̄ sup̄ Ezechiel. q̄ fides spes caritas et opatio sunt eq̄les. ergo pari rōne oēs virtutes sūt equales. ¶ Pre. Ezechiel. xvi. d̄. Mēsure vnus q̄tuor erat et paries p̄ circuitū ambiēs q̄tuor aceriola glo. q̄b⁹ p̄ficiunt ad virtutē s̄ q̄ sūt vni⁹ virtutē mēsure sūt eq̄lia ergo oēs virtutes sūt eq̄les. ¶ Pre. Dama. d̄. natales sunt virtutes et equaliter insunt omnib⁹. ergo virtutes s̄m ee sūū sunt eq̄les. ¶ Pre. maiorē virtutis actui debet maior p̄mitū. si igit̄ in hoīe esset vna virt⁹ maior q̄ alia. sequerēt q̄ eidē homīi deberēt maior et mī⁹ p̄mitū. qd̄ est incōueniēs. ¶ Pre. si simpl̄ seq̄t ad simpl̄ seq̄t et maḡ ad maḡ s̄ ad hoc q̄ vna virt⁹ h̄at seq̄t q̄ oēs habeātur q̄ virtutes sunt p̄nere. vt sup̄ perius dictū est. ergo ad hoc q̄ vna maḡ habeatur. sequitur q̄ oēs maḡs habeantur oportet igit̄ oēs virtutes esse eq̄les. ¶ Rñ. dicit. q̄ equale et ineq̄le dicitur s̄m q̄ritatē vni⁹ em̄ in q̄ritate facit eq̄le. et ineq̄litate s̄le

et in subā idē. vt patet in. v. meth. q̄ritas autē importat rōnē mēsure que primo magnitudinibus. et quodā alio mō in omnib⁹ alijs generib⁹. vt p̄t in. x. metha. In qlibet enim genere id qd̄ est simplicissimū et p̄fectissimū ē mēsurā om̄ alioy sicut in colorib⁹ albedo. et in motib⁹ motus diurnus. eo q̄ vnaqueq̄ res tāto p̄fectior est q̄to maḡ accedit ad p̄mitū sui ḡnis p̄ncipiū. Et quo patet q̄ p̄fectio vni⁹ scūsq̄ rei s̄m quā accedit mēsuratio eius a primo p̄ncipio d̄ q̄ritas eius et hoc ē qd̄ d̄t Aug. viij. de tri. q̄ in his que nō mole magna sunt idē est esse meli⁹ qd̄ maius. Cuz autē cuiuslibet forme nō subsistentis esse consistat in eo qd̄ subiecto vel matie inest dupl̄ p̄t ei⁹ q̄ritas seu p̄fectio p̄siderari. vno mō s̄m rōnē p̄prie sp̄i. Alio mō s̄m esse qd̄ habz in materia seu subiecto s̄m quidē rōnē p̄prie sp̄i forme diuersaz sp̄erū sunt ineq̄les. s̄ forme vni⁹ sp̄i quedā quidē p̄t ee eq̄les quedā autē nō. oportet em̄ p̄ncipiū specificū accipi in aliq̄ indiuisibili. d̄ntia em̄ h̄mōi p̄ncipiū sp̄em variat. et ideo si in hoc p̄ncipio esset additio vel subtractio ex nēccitate sp̄es variaretur. vñ et ph̄us d̄. viij. meth. q̄ sp̄es rez sunt s̄c̄ n̄teri in quibus vnitas addita vel subtracta variat sp̄em. Quedā autē forme sunt q̄ fortit̄ur sp̄es p̄ aliud sue essentie. sicut oēs forme absolute siue sint subāles siue acc̄ntales. et in talib⁹ impossibile est q̄ in eadē sp̄e s̄m h̄nc modū vna forma maior alia inueniatur. nō em̄ ē vna albedo s̄m se p̄siderata maḡis albedo q̄ alia. Quedā vō forme sunt que fortit̄ur sp̄em ex aliq̄ extrinseco ad qd̄ ordinantur. sicut motus fortit̄ur sp̄em ex termino vnde vn⁹ motus est maior alio s̄m p̄p̄nuitatem vel distantia a termino. Et s̄le inueniuntur qdā q̄litates que sunt disp̄ones in ordine ad aliqd̄. sicut sanitas est quedam p̄mensuratio h̄oīy in ordine ad naturā aīalis qd̄ d̄t sanū. et ideo aliq̄s gradus p̄mensuratōis huius motū in leone est sanitas q̄ in hoīe esset infirmitas. q̄ ergo s̄z gradū p̄mensuratōis sanitas nō t̄m recipit sp̄em. s̄ etiā s̄m naturā aīalis ad qd̄ ordiat̄. p̄tingit etiā q̄ in eodē aīali sanitas est maior q̄ alia. vt d̄. x. ethi. in q̄t̄. s̄. diuersi gradus p̄mensuratōis h̄oīy p̄t esse in quibus saluat p̄ueniētia h̄uane nature. Et eodē mō se h̄z in sc̄ia que recipit vnitatem ex vnitate subiecti. vñ in vno p̄t esse geometria maior q̄ in alio. in quātū nouit plures p̄clusiones ordiatas ad p̄gnitionē subiecti geome

Articulus Tertius

erice. qd est magnitudo. sicut etiam sim qritate
 pfectiois qua hnt hmoi forme. sim q insunt
 materie vel subiecto. quedam forme vnus spci
 ineqles esse pnt inqritu insunt sim magis r mi-
 nus. Quedam vo magis et minus inesse non
 possunt. quecuq em forma dat spem subie-
 cto cui inest. no pot inesse magis r minus q
 sicut dictu est pncipiū specificū oportet indi-
 uisibili considerari. Et inde est q nulla forma
 subālis recipit magis et minus. sicut etiam si
 qua forma specie sortitur sim aliquid qd sim
 suā rōne est indiuisibile nō dī sim magis r mi-
 nus. Et inde est q binarij et qlibet alia spēs
 nūeri que specificat sim vnitatē additā nō re-
 cipit magis et minus. Et eadē rō est in figu-
 ris que sim nūerj specificatur. vt triangulus
 et quadratū et in qritatibus determinatis. vt
 bicubitū tricubitū. et in relatiōibus nūerali-
 bus sicut duplū et triplū. Forme vo que neq
 dāt spem subiecto neq sortitur spem ex aliq
 qd sim suā rōne sit indiuisibile pnt inesse sim
 magis et minus. vt albedo et nigredo r alia
 hmoi. Et his patet q duplū pot aliqd se ad
 diuersas formas habere circa eqritatē et ine-
 qualitatē. Quedā em forme sunt q in eadem
 specie ineqritatē nō recipiūt. neq sim se. vt
 sz vna earū sit maior q alia eiusdē spci. neq
 sim inesse. vt sz magis insit subiecto. r hmoi
 sunt oēs forme subāles. Quedā vo ineqrita-
 tem nō recipiūt sim se. s solū q insunt subie-
 cto. sicut albedo et nigredo. Quedā vo ine-
 qualitatē recipiūt sim se. nō tū sim hoc q in-
 sunt subiecto. sicut triangulus dī maior trian-
 gulo. eo q linee vni r trianguli sunt maiores
 q alterius. quis ordinetur ad aliqd vni spe-
 cificas nō em vna superficies ē magt triagula q
 alia. Quedā vero sunt q recipiūt ineqritatem
 et sim se et sim q insunt subiecto. sicut sani-
 tas et scia et motus. Est em motus ineqlis
 vel q maior spaciū ptrasit. vel q mobile ve-
 locius mouet. Et scia est maior vnus q alte-
 ri. vel q pones plures nouit. vel q easdē
 certū sit. sicut pot esse sanitas ineqlis. vel q
 gradū pmesuratōis in vno est ppinquior de-
 bite et pfecte eqritati q in alio. vel quia circa
 eūdem gradū pmesura rōis vni r firmi. et me-
 lius se hz q alii. His visis circa ineqritatem r
 eqritatē vtutū dīm est q si loqmur de ineqli-
 tate vtutū q attēdit sim seipās sic vtutes
 diuersaz spēs pnt esse ineqles. cū em vt sit
 dispō pfecti ad optm vt dī. vij. phi. illa vt
 pfectio r maior est q ad mai bonū ordiatur.
 et sim hoc vtutes theologice. qritū obiectū est

deus alijs potiores sunt. quaz tū caritas est
 maior. qz ppinquio deo ptūgit. r spes maior
 q fides. qz spes aliqliter mouet affectū in de-
 um. fides autē facit deū in hoie esse p modum
 pgnicionis. Inter alias at vtutes prudētia ē
 maria que est moderatrix aliaz. et post hanc
 iusticia. p quā hō bñ se hz nō solū in se ipso s
 ad aliū r p hāc fortitudo p quā hō ppē bonū
 ptenit pēla mortē. r p hāc pntia p q ppē
 bonū hō ptenit maxias delectatōes corpales.
 Sz i eadē spē vtutū nō p hmoi eqritas iueniri
 sit iuenit i eadē spē scie qz nō ē de rōne scie. q
 hns aliq pōne sciat oēs pōnes illi. scie. est
 at de rōne vtutis vt hns aliq bñ se habeat in
 oib. q ad vtutē illā pnt. Scdm vo pfectōz
 vel quantitatē vtutū ex pte illa qua inest su-
 biecto pot esse ineqlitas in eadē spē vtutis
 inqritū vnus habentū vtutem meli se habet
 ad ea que sunt illi vtutis q alii. vel ppter
 meliōrē dispōne naturālē. vel ppter maius
 exercitiū. vel ppter meli iudiciū rōnis. vel
 ppter grē donū. qz vtus neq dat spem su-
 biecto. neq hz aliqd diuisibile i sui rōne. nisi
 sim stoycos qui dicebat nullū habere vtutē
 nisi haberet eam in summo. et sim hoc omēs
 habētes eandē vtutē eā eqriter habent.
 Sed hoc nō videt esse de rōne alicui vtutis
 qz talis diuersitas in mō picipandi vtutes
 attēdit sim pdicta. que nō pnt ad rationē
 alicui pclaris vtutis. puta castitatis vl
 similitū. sic igit in diuersis vtutes ineqles esse
 pnt. et qritū ad diuersas spēs vtutū et etiam
 sim q insunt subiecto qritū etiā ad vnā specie
 vtutis. s in vno et in eodē hoie sunt quidez
 vtutes inequales sim qritatē vel pfectionē
 quā vtut sim se hz. sim illā vero quantitatē
 et pfectionē quā hz vtut sim q inest subiecto
 sicut quidē oportet oēs esse vtutes eqles eadez
 rōne qua et sunt cōnere. nā et eqritas est qdā
 pnerio in qritate. Vñ et hmoi eqritatis rōne
 aliqui assignāt sim q p quatuor vtutes car-
 dinales intelligitur qdā gñales mōi vtutū.
 Et hmoi est rō Aug. in vi. de tri. Aliter vero
 assignari pot sim depēdentia vtutū moralitū
 a prudētia. et oim vtutū a caritate. vnde
 vbi ē eqlis caritas oportz oēs vtutes eē eqles
 sim formalē pfectōz vtutis. et eadē rōne de
 prudētia p pparōz ad vtutes morales sim qd
 vo pnt vtutes eē eqles i vno r eodē. sit r nō
 pnerē sim incliatōz pōne ad actū. q ē ex natā
 vl ex qcuq alia cā. Et ppter hoc qdā dicūt
 q sūt eqles sim actū. s hoc nō ē intelligēdū
 nisi sim hmoi ineqritatē incliatōis ad actū.

De Virtutibus Cardinalibus

¶ Ad .i. ergo dicitur quod ratio illa procedit de inequalitate que attendit secundum ipsas virtutes. non de inequalitate que est secundum inesse ipsarum de qua nunc loquimur. Charitas enim ut dictum est secundum se est maior omnibus aliis virtutibus. sed tamen ea crescete etiam proportionabiliter crescunt omnes alie virtutes in uno et eodem homine. sicut digiti manus secundum se sunt inaequales. tamen proportionabiliter sunt equales et crescunt. Et sicut dicitur est ad .ij. .iij. .v. .vi. . et ad .vij. quod sine eundem modum probatur aliis virtutibus esse fortitudinem maiorem. Et sicut ad .viij. quod eodem modo procedit de illa iusticia que ponitur virtus cardinalis. Et sicut ad .ix. dicitur est quod in hoc omnes virtutes homini insunt quod distinguuntur secundum maiorem et minorem perfectionem spiritus. Et similiter etiam dicitur est ad .x. quod et hoc modo vicia sunt inaequalia. **¶** Ad .xi. dicitur quod unus magis laudatur de una virtute quam de alia propter maiorem proportionem ad actum. **¶** Ad .xij. dicitur quod ubi est maior habitus oportet quod sit maior actus secundum inclinationem habitus. pro enim in homine esse aliquid vel impedire vel disponere ad actum quod per accensum se habet ad habitum. sicut hinc scie impedire ne ad actum procedat propter ebrietatem. et ideo secundum homini impedimenta vel auxilia ad agendum potest quicquid esse augmentum in actu. non ex parte augmentum eo circa habitum. **¶** Ad .xij. dicitur quod in habitibus acquisitis maior exercitium causat maiorem habitum tamen per accensum potest impediri habitus. ideo ex pluribus actibus acquisitis ut non magis possit in actum procedere. sicut dictum est. **¶** Ad .xij. dicitur quod in rebus naturalibus ubi est equalis forma potest esse inequalis actus propter aliquid impedimentum accidentale. **¶** Ad .xv. dicitur quod potest sunt inaequales secundum seipsas. in quantum sunt una potentia secundum propriam rationem est perfectior alia. et hoc etiam modo dictum est quod virtutes sunt inaequales. **¶** Ad .xvi. dicitur quod virtutes insunt proportionabiliter. ut dictum est. unde et hoc modo sequitur quod inaequaliter habeantur. **¶** Ad .xvij. dicitur quod statim parte opponuntur fidei ratione aperte visionis quam non consequitur aliquis per augmentum charitatis. unde non oportet quod crescete charitate fides minuatur. **¶** Ad .i. vero eorum que in contrariis obiecta sunt et. .ij. .iij. . patet responsio ex his que dicta sunt. **¶** Ad .v. dicitur quod Dama. intelligit virtutes equaliter in omnibus esse cõiter. **¶** Ad .vi. dicendum quod premium essentiale responderet radici charitatis. et ideo etiam si decur quod virtutes non sint equales. tamen ideo premium debet unum homini propter idem meritum charitatis. vij. concedimus.

¶ Articulus quartus.

¶ Quarto Queritur. **¶** Utrum virtutes cardinales maneat in patria. Et videtur quod non dicit enim Grego. vi. moia. quod actiue vite opacum corpe transeunt. sed virtutes cardinales perficiunt hominem ad opacum actiue vite. ergo virtutes cardinales cum corpe transeunt non ergo manent in patria. **¶** Pre. 2. habitus sine non sunt necessaria ea que sunt ad finem. sicut postquam puenitur ad portum non est necessaria navis. sed virtutes cardinales in hoc distinguuntur a theologis quod theologice hinc vltim finem pro obiecto. cardinales autem sunt circa ea que sunt ad finem ergo quicquid puenit fuerit ad vltim finem in patria non erit necessaria virtus cardinalis. **¶** Pre. 7. sublato sine cessat id quod est ad finem. sed virtutes cardinales ordinantur ad bonum civile quod non erit in patria. ergo neque virtutes cardinales erunt in patria. **¶** Pre. 4. illud non dicitur manere in patria. sed magis euacuari quod non manet secundum propriam speciem. sed solum secundum eadem generis rationem sicut fides dicitur euacuari quous maneat cognitio que est generis eius. sed virtutes cardinales non remanent in patria secundum proprias species secundum que distinguuntur dicitur enim Aug. xij. sup Gen. ad lras quod vna ibi et tota virtus est amare quod videtur. ergo virtutes cardinales non manent in patria sed euacuatur. **¶** Pre. 5. virtutes hinc species ex obiecto sed obiecta virtutis cardinalium non manent in patria. nam prudentia est circa dubia de quibus est assilium. iusticia autem est circa peccata et iudicia. fortitudo autem est circa pericula mortis et perantia autem est circa percupiscentias ciborum et venereorum. que omnia non erunt in patria. ergo virtutes cardinales non erunt in patria. **¶** Sed dicitur quod in patria habeantur alios actus. Sed propter diversitas est quod cadit in definitione alicuius rei diversificat speciem eius. sed actus cadit in definitione habitus dicitur enim Aug. li. de bo. p. q. habitus est quod quis agit cum tempore affuerit. ergo si sunt diversi actus erunt et habitus specie differetes. **¶** Pre. 7. secundum Plotinum. ut macro. refert. alie sunt virtutes purgati animi. et alie virtutes pollicite. sed virtutes purgati animi maxime videtur esse virtutes que sunt in patria. virtutes autem que sunt hic sunt virtutes politice. ergo virtutes que sunt hic non manent ibi sed euacuatur. **¶** Pre. 8. pl. distat status brevium et viatorum que statum dicitur et sui. autem viti et mulierum in vita puniti secundum philosophum. .i. poli. alia est virtus dicitur. et alia est virtus sui. sicut alia viti. et alia mulieris. ergo multo magis alie sunt virtutes viatorum et brevium.

Articulus Quartus

Pre. 9. habitus virtutum sunt necessarij ad abilitandū possibilitatē ad actū s̄ h̄mōi abilitatio sufficienter fiet ibi p̄ gloriā. nō ergo erūt necessarij habitus virtutum. ¶ Pre. 10. ap̄ls p̄bat. 1. Chozin. xij. q̄ charitas est excellētiōr alijs. q̄ nō euacuatur. s̄ fides et spes q̄ euacuātur sunt nobiliores virtutib⁹ cardinalib⁹ q̄ h̄nt nobilit⁹ obiectū. ergo virtutes cardiales euacuātur. ¶ Pre. 11. virtutes intellectuales sunt nobiliores moralib⁹. vt p̄z p̄ ph̄m. vi. ethi. s̄ virtutes intellectuales nō manēt. q̄ sc̄ia destruet. vt d̄. i. Chozin. xij. ergo nec virtutes cardiales manebūt in patria. ¶ Pre. sic d̄. Jaco. 1. pacia opus p̄fectū h̄z. s̄ paciētia nō manet in patria nisi s̄m p̄m̄tū vt dicit Aug. xij. deci. dei. ergo multo min⁹ alie virtutes morales. ¶ Pre. 13. q̄dā virtutes cardinales. s̄. t̄pantia et fortitudo sūt in potētis aīe sensitiue. sunt em̄ irrōnalia p̄tū aīe. vt p̄z p̄ ph̄m. i. 3. ethi. s̄ p̄tes aīe sensitiue neq̄ sūt in angelis. neq̄ p̄nt eē in aīa separata. ergo h̄mōi virtutes nō sūt in patria. neq̄ i angelis neq̄ in aīab⁹ separat⁹. ¶ Pre. Aug. xij. d̄ de ci. q̄ in patria vacabim⁹. videbim⁹. amabim⁹. laudabim⁹. s̄ vacare est act⁹ sapie. videre actus intellect⁹. amare act⁹ caritatis. laudare act⁹ laurie. ergo ista sola erūt in patria. nō autē virtutes cardiales. ¶ Pre. in patria erūt hoies s̄les angel vt d̄. Math. xij. s̄ s̄m sobrietatē hoies nō assilant angel ad q̄s nō p̄tinet cibis et potib⁹ vti. ergo sobrietas nō erit i patria. et pari rōne nec alie virtutes h̄mōi. ¶ S̄z p̄tra q̄d d̄. Sap. 1. iusticia p̄petua est et imortalis. ¶ Pre. Sapie. vij. d̄ de diuina sapia q̄ sobrietatē et prudētiā doz. iusticiā et virtutē qb⁹ in vita nihil vtilit⁹ ē hoib⁹. s̄ in patria erit plenissima p̄cipio sapie. ergo h̄mōi virtutes plen⁹ erūt in patria. ¶ Pre. virtutes sunt diuitie sp̄iales. s̄ sp̄ialit⁹ diuitiaz maior copia erit in patria q̄ in via. ergo h̄mōi virtutes plenius in patria abundabūt. R̄n. di. q̄ in patria manēt virtutes cardiales s̄ hēbūt ibi alios actus q̄ hic vt em̄ Aug. d̄. xij. de tri. q̄d nūc agit iusticia in subueniēdo miser q̄d p̄uidētia in p̄cauēdo insidijs. q̄d fortitudo in p̄ferēdo molestijs. q̄d t̄pantia i coherēdo delectatōib⁹ p̄auis. nō ibi erit vbi oīno nihil mali erit. s̄ iusticie erit regnāri deo subditū eē prudētie nllū bonū deo p̄ponere v̄l ēre fortitudinis et firmissime coherere. t̄pantie nullo de factu norio delectari Ad cui⁹ euidētiā sciēduz ē q̄d sic ph̄s d̄. 1. de celo vt ip̄ortat vltimū pōne manifestū ē q̄ in diuersis naturis di-

uersus est pōne vltimū. q̄ altior nate ē maior pōna ad plura et maiora se extendens et iō illud q̄d ē vtus vni nō ē virt⁹ alteri. puta hois virtus detinēt ad ea q̄ sūt p̄cipua i h̄mana vita. Sic t̄pantia h̄mana ē q̄ a rōne hō nō discedat p̄t̄arias delectatōes. s̄ maḡ eas s̄z rōne moderet. Fortitudo at̄ h̄mana ē vt p̄t̄ bonū rōnis fortit⁹ ster p̄tra maria picla. q̄ sūt picla mortē s̄ q̄ diuie pōne vltimū n̄ attēdit s̄m ista s̄ s̄m aliqd alteri⁹ p̄tinens ad firmitatē pōne ei⁹. ideo fortitudo diuina est ei⁹ immobilitas. t̄pantia erit p̄uersio mētē diuie ad seipaz. prudentia autē ē ip̄a mēs diuina. iusticia at̄ dei est ip̄a lex ei⁹ ph̄nis. Est at̄ p̄siderādū q̄ diuersa vltia duplc accipi p̄nt. vno mō s̄m q̄ accipiuntur in eadē serie mot⁹. alio mō s̄m q̄ accipiuntur vt oīno dispata et adinuitē nō ordiata siigit accipiātur diuersa vltia q̄ sub vna serie mot⁹ ordinātur eē diuersa vltia faciūt diuersas spēs mot⁹. nō at̄ diuersificāt spēm p̄ncipiū mot⁹. eo q̄ idē est p̄ncipiū mot⁹ q̄d motus a p̄ncipio vsq̄ ad finē. Et hoc erūt accipere possum⁹ in edificatiōe in q̄ vlti⁹ finis est forma dom⁹ p̄pleta p̄nt em̄ alia vltia accipi s̄m p̄pletōne singularit⁹ p̄tū dom⁹. Vñ et ph̄s d̄. x. ethi. Ali⁹ specie mot⁹ ē fundatio dom⁹ q̄ terminat ad fundamentū. et alia colūnar erectio. et alia p̄pleta edificatio. s̄ t̄ars edificatoria est vna et eadē que est hoz t̄tū motus p̄ncipiū. et idē est in alijs motib⁹. Si vō accipiant diuersa vltia dispata. q̄ nō sunt in vna serie motus. s̄ sunt om̄ia dispata tūc et mot⁹ specie differt et p̄ncipia motiua. sicut alia ars est que est p̄ncipiū edificatiōis et constructionis navis. sicut ergo vbi est vltimuz specie. est et eadem virtus s̄m spēm. et idem act⁹ siue mot⁹ virtutē. sic p̄z q̄ idem vltimū spē est q̄d attingit t̄pantia i me et in te s̄z moderantia delectationis tactus. vnde nec temperantia nec actus eius specie differt in me et in te. Vbi vero vltimum quod attingit virtus nec est idem specie nec sub eadem serie motus continetur. oportet q̄ sit differentia s̄m speciem non solum in actu virtutis. s̄ etiam in ipsa virtute. sicut patet de istis virtutib⁹ s̄m q̄ dicuntur de deo et de homine. Vbi vero vltimum virtutis differt specie si tamen sub eadem serie mot⁹ p̄tinetur. vt s̄z ab vno p̄ueniatur in aliud. est quidē act⁹ d̄ns specie sed virtus est eadem. sicut fortitudinis act⁹ ad aliud vltimum ordinatur ante p̄zeliū. et ad aliud in ip̄o p̄zeliū et ad aliud in ip̄o triumpho. vñ ali⁹ spē act⁹ est accedere ad bel-

De Virtutibus Cardinalibus

lūm . et alius in prelio fortiter stare . et alius iterum de adepta victoria gaudere et eadem fortitudo est . sicut et eiusdē pōne act⁹ est amare desiderare et gaudere Manifestū est igitur ex predictis qd cū stat⁹ patrie sit altior: q̄ stat⁹ vie . necesse est qd virtus patrie ptingat ad pfectū vltimū . si igit vltim illud ad qd ptingit virtus vie ordinet ad vltim illud ad qd ptingit virt⁹ patrie . necesse est qd sit eadē virtus sūm spēm factus erūt dñtes . si aut nō accipiatur vnū vt in ordine ad aliud . tūc nō erūt eadem vtrūque nec sūm actū nec sūm habitum . Manifestū est autē qd vtrūque ciuiles acquisite de qb⁹ locuti sunt philosophi ordinantur tūc ad psciendū in vita ciuili . nō sūm qd ordinantur ad celestē gloriā psequendā Et ideo posuerūt qd hōi vtrūque nō manēt post hāc vitam . sicut de Tullio Aug. narrat . s̄ virtutes cardinales sūm qd sunt gratuite et infuse . put nunc de eis loquimur . psciunt hominem in vita pnti vt in ordine ad celestē gloriā . et ideo necesse est dicere qd sunt idem habit⁹ harum virtutū hic et ibi . sed act⁹ sunt dñtes . nam hoc hnt act⁹ qd ppetūt rēdētib⁹ in finē vltimū ibi autē act⁹ hnt qd ppetūt tā in fine vltio quietib⁹ . ¶ Ad . i . ergo di . qd hōi virtutes psciūt hōiem in vita actiua sicut in quadaz via qua puenit ad terminū p̄latis patrie id in patria manēt sūm act⁹ psumatōis in fine ¶ Ad . ij . di . qd virtutes cardiales sunt circa ea que sunt ad finē . nō q̄s in his sit vltimus eoz termin⁹ . sicut vltim⁹ termin⁹ nauis est nauigatio . sed in q̄tū p ea que sunt ad finem hnt ordinē ad finē vltimū . sicut r̄pantia gratuita habet p fine vltio moderari p̄cupiscentias tactus . sed hoc facit ppter similitudinē celestē . ¶ Ad . iij . di . qd bonū vtile nō est finis vltim⁹ virtutū cardinaliū infusarū de qb⁹ loquimur . sed virtutū acq̄sitarū de quibus philosophi locuti sunt . sicut dictū est . Ad iij . di . qd nihil phibet vnā et eandē rē esse finem diuersaz vtrūque vel artū . sicut p̄seruatō boni ciuilis est finis et terminus militaris et legis positue . vñ in vtracq̄ ars vel virtus hz actū sūm circa hoc sicut circa finale bonū . s̄ militatē in qua puidet de p̄seruatōe ciuilitatis sūm qd per fortia certamīa ad hoc puenit sed lex positua gaudet de eodē sūm qd p ordinationē legum bonū ciuile p̄seruat . sic ergo fruitio dei in patria est finis oīm cardinaliū vtrūque et vnaqueq̄ gaudet de ea sūm qd est finis suoz actū . et ideo d̄ qd in patria erit vna virtus inq̄nātū erit in subiecto . de q̄ oēs vtrūque gau

debūt . tū erūt dñtes act⁹ et dñtes vtrūque sūm diuersam rōnem gaudendi . ¶ Ad . v . dicen . qd aliquid d̄ esse obiectum virtutis dupliciter . vno mō sicut id ad qd ordinatur sicut ad finem sicut summū bonū est obiectum charitatis . et beatitudo eterna est obiectū spei Alio mō sicut materia circa quam opat vt ab ea in aliud rēdens . et hoc modo delectatōes oēs sunt obiectū r̄pantie . nō em̄ r̄pantia intēdit hōi delectatōib⁹ inherere . s̄ pot⁹ istas delectatōes p̄pescēdo rēdere in bonū rōnis . s̄ fortitudo nō intēdit inherere piculis . sed supando picula psequi bonū rōnis . et idē est de prudētia respectu dubitationū . et de iusticia respectu necessitatum huius vite . et ideo quātō lōgi⁹ ab his fuerit recessus sūm p̄fectū spūalis vite tanto erunt p̄fectiores act⁹ hz virtutum . qz p̄dicta obiecta magis se hnt ad has vtrūque p modū termini a quo p̄ modū terminū ad quē qd dat spēm . ¶ Ad . vi . di . qd non oīs dñtia actū demōstrat diuersitatez habitū sicut tā dictū est . ¶ Ad . viij . di . qd virtutes purgati animi q̄s Plotin⁹ desiniebat p̄t puenire b̄tis . nā prudētie ibi est sola diuina intueri . r̄pantie cupiditates obliuisci fortitudinis passiones ignorare . iusticie p̄petū cum deo fedus habere . s̄ virtutes pollicite de quibus ipse loquit ordinant tūc ad bonū ciuile p̄ntis vite vt dictū ē . ¶ Ad . viij . di . qd vltima virtutū serui et dñi . mulieris et vtri non ordinantur ad inuicē . vt sic ex vno transeat in aliud . et ideo nō est p̄sitis rō ¶ Ad . ix . di . est qd ipsa habitatio glie ad opa virtutū que fiet vel p̄ficietur p gloriā p̄tinet ad ipsos habitus virtutū . ¶ Ad . x . di . qd fides ordiat ad virtutē nō apparentē . et spes ad arduum nō habitū sicut a qd spēm hnt et ideo q̄uis excellentiores sint vtrūque cardinalibus ppter altius obiectū . tū euacuantur ppter hoc qd habēt spēm ab eo qd nō manet . ¶ Ad . xi . di . qd etiā scia nō destruetur sūm habitū . s̄ habebit aliū actū . ¶ Ad . xij . di . qd paciētia nō manebit in patria sūm actū quē hz in via tollerando tribulatōes . manebit tūc sūm actum puenientē fini . vt d̄ de alijs vtrūque . ¶ Ad . xij . di . qd quidā dicūt qd irascibilis et p̄cupisibilis in quib⁹ sunt r̄pantia et fortitudo sint in parte superiorē . nō autē in parte sensitiua . s̄ hoc ē p̄tra phm . iij . ethi . vbi d̄ qd vtrūque sunt irrōnālīū p̄tū Quidā autē dicūt qd vires sensitiue p̄tis manēt in aīa separata vl sūm p̄tentiā tūc vl etiā sūm actū . s̄ hoc nō p̄t esse . qz act⁹ p̄tē sensitiue nō ē sine corpe . alioq̄

Tabula

aia sensitiua brutoꝝ esset incorruptibilis . qđ
 est erroneum . cuius autem est actio eius etiã
 est potentia . vnde oportet qđ potentie hmoi
 sint coniuncte . et ita post mortem non rema-
 nent in anima sepata actu . sed virtute sicut
 in radice inquãtum sꝑ potentie anime fluũt
 ab essentia eius . virtutes autē iste sunt quidē
 in irascibili quãtum ad earum determinaciones
 sed sꝑm originē et inclinationem sunt in rōne
 et voluntate . quia p̄ncipalis actus virtutis
 moralis est electio que est actus appetitus ra-
 tionalis . sed ista electio per quandam appli-
 cationem terminatur ad passiones irascibilis
 et concupiscibilis sꝑm temperantiam et forti-
 tudines . ¶ Ad . xiiij . dicendū qđ omnia illa
 quatuor pertinent ad vnumquemqꝫ actū car-
 dinalium virtutum per modū finis . inq̄tuz
 in eis cōsistit beatitudo celestis . ¶ Ad . xv .
 dicendum qđ sobrietas non assimilatur nos an-
 gelis sꝑm actū vie quem hꝫ circa materiam
 ciborum et potuū . sed sꝑm actū patrie quē hꝫ
 circa vltimū finem sicut et alie virtutes .

Tabula materierū sin- gularum questionum de virtutibꝫ in p̄mani.

- ¶ Materia prima de virtutibus in p̄mani .
- ¶ Verum virtus sit habitus .
- ¶ Verum definitio virtutis quã ponit Au-
gustinus sit conueniens .
- ¶ Verum potentia anime possit esse subie-
ctum virtutis
- ¶ Verum irascibilis et concupiscibilis p̄nt
esse subiectum virtutis .
- ¶ Verum volũtas sit subiectū virtutis
- ¶ Verum in intellectu practico sit virtus .
- ¶ Verū in intellectu speculatio sit virtus .
- ¶ Verū virtutes insunt nobis a natura
- ¶ Verum virtutes acquirantur ex actibus .
- ¶ Verum sint alique v̄tutes hoī ex infusioe
- ¶ Verum virtus infusa augeatur .
- ¶ De distinctione virtutum .
- ¶ Verum virtus sit in medio

Materia secunda de cha- ritate .

- ¶ Verum charitas sit aliquid creatus in aia
vel sit ipse spiritus sanctus .
- ¶ Verum charitas sit virtus
- ¶ Verum charitas sit forma virtutum
- ¶ Verum charitas sit vna virtus

- ¶ Verum charitas sit virtus specialis
- ¶ Verū caritas possit esse cū p̄ctō mortali .
- ¶ Verū obiectū diligibile ex charitate sit ra-
tionalis natura .
- ¶ Verū diligere inimicos sit de p̄fectōe p̄silij
- ¶ Verum ordo aliquis sit diligendorum ex
charitate .
- ¶ Verum possibile sit charitates esse in hac
vita perfectam .
- ¶ Verum omnes teneamur ad perfectam
charitatem in hac vita .
- ¶ Verū caritas semel habita possit amitti .
- ¶ Verum per vnum actum peccati morta-
lis charitas amittatur .

Materia tertia de corre- ctione fraterna .

- ¶ Verum correctio fraterna sit in p̄cepto .
- ¶ Verū ordo correctiois fraterne sit in p̄ce-
pto qui ponitur Mathe . xvij .

Materia quarta de spe .

- ¶ Verum spes sit virtus
- ¶ Verum spes sit in volũtate sit in subiecto
- ¶ Verum spes sit p̄ior charitate .
- ¶ Verum spes sit solum in viatoribus .

Materia quinta de vir- tutibus cardinalibus

- ¶ Verū iste quatuor sint v̄tutes cardinales
sꝑ prudētia . iusticia fortitudo et epantia .
- ¶ Verum virtutes sint cōnexe ita qđ qui hꝫ
vnam habet omnes
- ¶ Verum oēs virtutes in hoīe sint equales
- ¶ Verum virtutes cardinales maneat in
patria .

Impressum Lypz per Baccalarium
 Martinum Landesbergk . Anno dñi
 Milleimo quingentesimo sexto .

